

RØDE FANE

Nr. 4/2012 Kr.15,- Tidsskrift for kommunistisk teori og debatt

WILLIAM HINTON-INTERVJU

— Da kulturrevolusjonen
kom til landsbygda

Pol Pots linje
feilaktig?
Kampuchea-
debatt

I DETTE NUMMER

— Sosialismen er ikke perfekt, klassikerne er ikke ufeilbarlige!

Intervju med Pål Steigan som oppsummerer dogmatiske feil i AKP(m-l).

Side 4

— Slik var rødegardistenes konfrontasjon med landsbygda.

William Hinton har intervjuet Chen Yong-gui om erfaringene fra kulturrevolusjonen på landsbygda.

Side 8

DEBATT: — Pol Pots linje feilaktig?

Vi trykker to innlegg fra den danske «Arbejderavisen» som er kritiske til store deler av Pol Pot-regimets politikk siden frigjøringa. Vi trykker også et svar som i hovedsak er uenig i kritikken.

Side 20

DEBATT: Er det «radikale bokmålet» m-l-rørslas språklinje?

Her er andre delen av innlegget til «Målaktivister i Trondheim» som ble påbegynt i forrige nummer.

Side 34

DEBATT: Om produksjonen i Kina og tendensiøs bruk av statistikk.

En leser har sendt oss kritikk av omtalen av Charles Bettelheims bok «Det store sprang tilbake» som stod i nr.1/79. Anmelderen svarer på kritikken.

Side 39

DEBATT: Stålproduksjonen og sosialismen.

Side 44

BREV TIL REDAKSJONEN.

Side 47

I NESTE NUMMER

— Om misbruk av psykiatriske sjukehus som tvangsmiddel i Sovjet.

Vi har intervjuet avhopperen og psykiateren Jurij Novikov som har personlige erfaringer fra slike sjukehus.

NATO og Norge.

Vi bringer bakgrunnsmateriale for NATO-diskusjonen. Konkrete opplysninger om NATOs organisasjonsstruktur og oppbygging. Norges plass i NATOs planer og øvelser.

RØDE FANE

Redaktør og ansvarlig utgiver: Rune Ottosen

Redaksjon og distribusjon:
Røde Fane, boks 2046,
Grünerløkka Oslo 5. Telefon:
67 49 90. Postgiro:
2 20 84 78. Abonnement:
100 kr. (8 nr.). Trykt i offset
hos A/S Duplotrykk, 1979.

UTGITT AV
AKP(m-l)
NR.4 1979—
8. ÅRG. KR. 15,-

SJØLKRIKK FRA REDAKSJONEN

Om hundre blomster og tusen tankeretninger

En så og si enstemmig reaksjon fra våre lesere har konkludert med at omlegginga av bladet var riktig og nødvendig. Røde Fane har blitt mer levende og lesverdigg både når det gjelder form og innhold. Det har blitt dristigere og stimulerer mer til debatt.

Dette betyr ikke at vi skal svartmale bladet sånn det var tidligere. Røde Fane har i mange år spilt en viktig rolle i kampen mot ulike revisjonistiske strømninger og brakt den revolusjonære bevegelsen videre på mange felter. Samtidig har det over lengre tid utvikla seg en underordna, men viktig tendens til dogmatisme og feilaktig syn på uenighet og kamp mellom ulike synspunkter. En tendens til å tro at marxist-leninister forvalter sannheten i synet på historiske og politiske spørsmål i *kraft av at vi er marxist-leninister*. En slik linje er feilaktig fordi den ikke stimulerer og oppmuntrer til debatt og ideologisk kamp. I tillegg utvikler en slik tenkning en fiendtlig holdning til folk utafor den revolusjonære bevegelsen. Folk som på forskjellig grunnlag og med forskjellig motiv stiller spørsmålsteget ved større eller mindre deler av våre politiske analyser.

Dette avgrenser oss fra å tilegne oss kunnskapene en slik polemikk bringer fram. Det skaper det inntrykket at kommunister er arrogante overfor annerledes tenkende og at de ikke tør å prøve sine egne meninger i kamp med andre oppfatninger. Dette er en stil som ikke følger opp den kommunistiske tradisjonen med å la hundre blomster blomstre og tusen tankeretninger strides. Mao uttrykker det slik:

«I et sosialistisk samfunn er vekstvilkåra for det nye grunnleggende forskjellig fra og langt overlegne vilkåra i det gamle samfunnet. Likevel hender det ofte at nye krefter som er i framgang blir holdt nede og at fornuftige ideer blir kvalt. Dessuten kan nye ideer bli hindra i veksten rett og slett på grunn av mangel på dømmekraft, sjøl om de ikke blir bevisst undertrykt. Derfor er det nødvendig å være forsiktig i spørsmål om riktig og galt innafor kunst og vitenskap, å oppmuntre fri diskusjon og unngå forhasta slutninger. Vi trur at ei slik holdning vil hjelpe til å sikre ei forholdsvis jamn utvikling av kunst og vitenskap.» (Verker i utvalg, bind 5, s. 421)

Når lederen for et sosialistisk land har et slikt syn, hva hindrer da oss kommunister i Norge i å ha en åpen og uredd stil? Vi som bare står i en begynnerfase med å mobilisere folket i Norge til støtte for den sosialistiske revolusjon.

Vi tror at partiet har mista støtte spesielt blant enkelte intellektuelle på grunn av dogmatisme og

manglende evne til å forstå at vi har mye å lære av andre. Røde Fane bør påta seg sin del av skylda for det. Hvordan har dette gitt seg utslag?

Det har gitt seg utslag i en arrogant tone overfor politiske motstandere i en del artikler opp gjennom årene. Det har gitt seg utslag i dårlig behandling av debattinnlegg. Viktige debattinnlegg har f.eks. blitt liggende for lenge uten å bli besvart. Dette skyldes dels at redaksjonen ikke har prioritert debattinnlegg, dels også en viss frykt for å slippe til angrep på «vedtatte sannheter».

I Røde Fane 1/2-77, heter det bl.a.: «Men å forstå at alle de lange og «lærde» artiklene om Kina ikke inneholder noe annet enn varm, dampende søle, at det ikke finnes det *minste* sannhetsskorn i dem, det er den første forutsetninga for å forstå hva som virkelig skjer i Kina.»

Dette var ment å skulle karakterisere massemedia og Kina-dekningen til revisjonistiske og borgerlige aviser.

La det være helt klart at det har vært mye løgner i revisjonistisk og borgerlig presse. Mye av propagandaen som blir spredd fra Moskva er det riktig å kalle «varm og dampende søle». Men å avfeie all informasjon i ikke-kommunistiske aviser og massemedia som vrøvl, blir daglig tilbakevist i flere artikler laget av borgerlige journalister som bringer levende og nøkterne skildringer fra opphold i Kina. Nå henger dette sammen med at kineserne sjøl har inntatt en mer åpen holdning og gjort arbeidsforholdene lettere. Men det er ingen tilfeldighet at et debattinnlegg, signert Kina-venn, som nettopp tok opp kritikken av dette er et av de innleggene som har lidd under dårlig behandling fra redaksjonens side. Det demonstrerer klart redselen for å slippe til kritikk og uenighet, som utvilsomt ville brakt diskusjonen videre.

Vi bør for framtida innta den holdningen at vi har mye å lære av mange informasjonskilder, men at vi hele tiden har en klar forståelse av at også journalistikk har et klassestempel. At det også for framtida vil være umulig å basere seg på borgerlige kilder for å danne seg et riktig bilde av det som skjer i verden, blir f.eks. demonstrert ved den aktuelle hetsbølgen mot Kampuchea.

Vi har tidligere trykket innlegg som har kritisert mangelen på debatt, bl.a. i RF 1/78. Siden den tid har det skjedd mye positivt og vi mener sjøl at vi er inne i en jevn bra utvikling. Men for at vi skal fortsette den riktige kursen er vi avhengige av kritikk og årvåkenhet fra leserne.

«Sosialismen er ikke perfekt, klassikerne er ikke ufeilbarlige»

PÅL STEIGAN OM AKP(m-l)s DOGMATISME

- **AKP(m-l) må slutte med å behandle sosialismen og sosialistiske land som fullkomne**
- **Partiet må kvitte seg med dogmatiske feil i forhold til marxismens klassikere**
- **Partiet bør romme mange syn i diskusjonen om mange historiske og politiske spørsmål, det finnes ikke noe «partilinje» for alt mulig.**

Dette er noen av de tingene Pål Steigan tar opp i dette intervjuet med Røde Fane.

RF: I åpningstalen din på Rød Valgallianses landsmøte sa du at vi må akseptere at sosialismen ikke er fullkommen, og at sosialistiske land vil gjøre feil. Hva mente du egentlig med det. Det er vil ikke tilfeldigheter at du kommer med slike uttalelser akkurat nå?

PS: Partiet er i ferd med å starte en diskusjon om hvordan vi skal se på lærdommer fra sosialistiske land, både ved å studere de viktige seirene som er vunnet og trekke lærdommer av feil som er blitt gjort. Foreløpig er vi kommet fram til at vi har hatt en ensidig framstilling av sosialistiske land tidligere. Vi har ensidig vurdert sosialistiske land utifra at de har løst det grunnleggende spørsmålet om eiendomsretten til produksjonsmidlene og den politiske makta. Sosialismen har betydd enorme framskritt for menneskeheten, men samtidig er det problemer som sosialismen av historiske årsaker ikke har løst. I sosialistiske land er det sjølsagt også begått feil. Når vi ikke har vært i stand til å oppdage slike feil før etterpå, henger det sammen med at vi har vært lite årvåkne overfor feilaktige tendenser og ikke sett feil på forhånd. Den lærdommen vi må trekke av dette er at vi må innta en

mer analyttisk holdning til sosialismen.

RF: Kan du nevne eksempler på slike feil som sosialistisk land har gjort som ikke har blitt vurdert kritisk nok fra partiets side?

PS: Jeg har entusiastisk støtta Albania så lenge som jeg oppfatte det som et revolusjonært og sosialistisk land. Den entusiasmen fikk meg samtidig til å glatte over skepsis og tvil omkring forhold i landet som jeg så, og som jeg var uenig i. Teorien om monolittisk enhet i partiet er en sann sak. Dette er ikke noen ny teori fra albanernes side. Den har eksistert i flere tiår, men den er feilaktig og i strid med Maos dialektikk. Praktisk gir dette seg utslag i Albania ved at opposisjon undertrykkes og feilaktige linjer kjøres ut under dekke av den monolittiske enheten.

Hvis vi ser på Kina under kulturrevolusjonen så var det mye som ble gjort i kulturrevolusjonens navn som var feilaktig. Noe av dette så jeg underveis. Men utifra ideen at dette ville skade sosialismen, tok jeg det ikke opp. Linja med å fjerne klassisk teater og litteratur var jeg f.eks. aldri enig i, men det ble holdt innad i partiet. Etterat denne kritikken har kommet åpent opp i Kina, kan det virke som om vi først har sett dette nå, etter at kineserne inn-

rømmer det sjøl. Dermed har vi forsømt å gi folk en veiledning i hvordan de skulle vurdere slike ting. Andre feil så vi slett ikke i det hele tatt, fordi vi var blåøyde, f.eks. problemene i produksjonen. Med de enorme framskrittene som er gjort i Kina er det lett å bli rivi med og lukke øynene for svakheter.

KRITIKK AV KINA?

RF: Det at dette blir tatt opp nå vil sikkert bli oppfatta som at dette har noe med AKP(m-l)s forhold til Kina å gjøre?

PS: Det har både noe med vårt forhold til Kina å gjøre, og til synet på Sovjet den gangen det var sosialistisk. Egentlig er vi langt på etterskudd. Mao tok jo opp slike spørsmål alt på midten av 50-tallet da han trakk lærdommer av feil som var gjort under Stalin. Vi tar opp disse spørsmåla

først nå. Det har sjølsagt også noe med forholdet til Kina å gjøre. Kina er et stort sosialistisk land som vi har lært enormt mye av — og som vi vil fortsette å lære av. Samtidig har Kina gjennomgått store linjeendringer gjennom de siste ti åra.

Det finnes jo en viss porsjon sannhet når en del personer kritiserer oss for avskriving. La oss ta en sak som forholdet til Deng Xiaoping. På et tidspunkt under kulturrevolusjonen gjentok vi det som ble sagt om han da. At han tilhørte det borgerlige hovedkvarteret. Da han ble rehabilitert av Mao, applauderte vi det. Da Deng i 1976 ble utstøtt på nytt, tilsynelatende på forslag av Mao, ble også det møtt positivt i våre aviser. Så ble han rehabilitert igjen etter oppgjøret med «firerbanden», også det ble det sett positivt på. For folk som ser dette utafra virker dette som avskriving, og det er en god del avskriving i det. Vi må innrømme at vi ikke har forutsetning til å bedømme hver enkelt person eller leder i Kina. Det foregår ting bak lukkede dører som vi ikke har den minste anelse om som kanskje kan komme opp ti år etterpå. La oss ta en ting som Maos utsagn om at Deng ikke hadde greie på forskjellen mellom marxisme og revisjonisme. Det ble kjørt fram i kritikken

AKP(M-L)S DOGMATISME

av Deng Xiaoping i 1976. Nå viser det seg at den uttalelsen stammer fra 1965—66. Den var da ikke datert og vi tok det for god fisk, at dette var Mao som på sitt dødsleie hadde gjennomskua Deng Xiaoping og satt igang en ny kampanje.

En slik uttalelse hadde ikke fått samme virkning om vi hadde visst når den var uttalt, fordi den samme Mao gikk inn for rehabilitering av Deng i 1975.

Mye av dette hang også sammen med vår enorme tillit til Mao Zedong. Og denne tilliten er ikke rokka, men når vi sitter uten forutsetning til å bedømme de enkelte personers stilling, bør vi være forsiktige. Når det gjelder hovedlinjene i kritikken av «firerbanden» skulle vi derimot ha tilstrekkelig materiale til å ta standpunkt og vi har også eget materiale å bygge på.

Som hovedregel bør vi ha at KKP er et annet parti og Kina er et annet land. Kina har 40 millioner medlemmer og i det partiet kan det skje mye som vi ikke har oversikt over. Vi bør innta en mer beskjeden holdning og heller trekke lærdommer av de store linjene.

RF: Mange vil sikkert se med glede på at partiet tar en mer sjølstendig holdning til forskjellige spørsmål. Men mange vil sikkert se på disse uttalelsene med avventende skepsis. Enkelte vil hevde at denne sjølstendigheten ikke ennå gir seg utslag i praksis, ved f.eks. å markere uavhengighet overfor Kina i Klassekampens spalter.

PS: Jeg har ikke noe imot at det er en viss skepsis. Vi har gjort feil i disse spørsmålene og bør ikke forlange full tillit når vi sier at vi har innsett at vi har gjort en del feil. Folk får vurdere etterhvert om vi er i stand til å gjøre gode nok sjølstendige analyser. Tida vil vise både folk i og utenfor partiet hvordan dette utvikler seg.

RF: Du sier at du holdt tilbake uenighet om ting som skjedde i Kina og Albania fordi du mente at det kunne skade bygginga av sosialismen i disse landene. Betyr dette at du vil ta konsekvensen av det og legge fram all kritikk du har av folholdene i Kina. Hvordan skal dette i så fall distansere seg fra den borgerlige hetsen som til stadighet blir ført mot bygginga av sosialismen?

PS: Jeg er ikke ute etter å starte noe kritikk av Kina. Jeg vil skape en mer kritisk holdning. Det er klart at dette er et di-

lemma. La oss slå fast det. Så lenge arbeiderklassen har makta i et land så ønsker sjølsagt ingen som støtter arbeiderklassens kamp i andre land å bære ved og vann til den hetsen som blir ført mot det landet. Det betyr at vi bør være villig til å gi et slikt land en betydelig tabbekonto og ikke fyre opp under forsøk på å isolere det. På den andre sida er vi nødt til å søke sannheten utifra fakta. Vi må hindre at de samme feilene blir gjort omigjen og omigjen. Dette er en balansegang og kan ofte bli et dilemma. Den som benekter at dette er et dilemma og nærmest mener at det er en hovedoppgave for revolusjonære i Norge å kritisere Kina, inntar en fullstendig uansvarlig og anarkistisk holdning. Det er klart at det er viktig for revolusjonære å støtte arbeiderklassen ved makta i et sosialistisk land.

DOGMATISME EN BARNESJUKDOM

RF: Dette har jo mye med dogmatisk feil å gjøre. Mao sier i en artikkel at KKP etter ti år fortsatt led under dominerende dogmatiske feil. Er det med dogmatisme obligatoriske barnesjukdommer for unge kommunistpartier?

PS: Jeg veit ikke, det kan være nærliggende å tru, det har iallefall vært ganske vanlig. Kampen for revolusjonen er vanskelig. Marxisme er en ung ideologi. Det sosialistiske systemet er ungt og uferdig, historisk sett. Kapitalismen har eksistert i flere hundre år og har funnet mange forskjellige former å spille på, i motsetning til vi som støtter kommunismen og sosialismen. Vi må innse at det er en vanskelig kunst å kjempe for revolusjonen. Nettopp det å utforme en konkret revolusjonær taktikk som passer for de enkelte land er noe av det vanskeligste av alt. Det letteste er sjølsagt å lese klassikertekster som en skriftlærd leser bibelen. Det kan du gjøre i tusen år uten at det blir noe sosialisme av den grunn.

KLASSIKERNE IKKE UFEILBARLIGE

RF: Mange velger kommunister til tilitsmenn, og ser AKP(m-l) som et parti som slåss for krav på grunnplannet. Samtidig virker det som arbeids-

folk er skeptiske til å akseptere den helhetlige analysen til partiet. Det må vel ha noe å gjøre med manglende evne til å anvende klassikerne og den revolusjonære teorien på norske forhold?

Klassikerne var vitenskapsmenn på sitt område, samtidig har verden utvilsomt utvikla seg. Dette stiller store krav til tillempling av politikken som partiet kanskje ikke alltid har vært like flik til?

PS: Både og. Jeg tror alltid det vil være et gap mellom personlig tillit og til en helhetlig analyse. Samtidig kan det sjølsagt bli et urettmessig stort misforhold i dette. Og det kan henge sammen med måten det politiske programmet blir framstilt på. Vi har f.eks. hatt lite svar på dagsaktuelle spørsmål. F.eks. kraftutbygging og forsvaret av arbeidsplassene. Vi har festa blikket for langt inn i framtida. Jeg har ofte møtt at AKP(m-l) står for mye bra, men revolusjon er ikke aktuelt i dag. Mange har oppfatta SV som mer realistisk sjøl om de egentlig er skeptiske til SV på mange områder. Dette må vi prøve å gjøre noe med.

Det andre du nevner med forholdet til klassikerne ser jeg som et mer omfattende spørsmål. Det er viktig å ha en klar oppfatning av hva de marxistiske klassikerne egentlig er. Jeg oppfatter dem som vitenskapsmenn i klassekampens teori og praksis. De må ikke oppfattes som ufeilbarlige. Det er feilaktig. Vitenskapen er karakterisert ved at alt som er i utvikling må vurderes konkret. Newton var utvilsomt en stor vitenskapsmann som brakte naturvitenskapen langt framover. Samtidig er det ingen tvil om at mye av hans teorier må kritiseres og like fullt forblir han en stor vitenskapsmann, det samme gjelder f.eks. Einstein.

Jeg vil gjerne at vi skal se på Marx, Engels, Lenin og Stalin og Mao på en slik måte også. At vi ikke oppfatter dem som profeter som har sagt det siste ordet i et hvert spørsmål. Vi må tilegne oss den vitenskapelige synsvinkelen de hadde, samtidig stille kritiske spørsmålstegn og konkludere annerledes enn de gjorde der vi ser at det er nødvendig.

Mange som har hatt velbegrunna standpunkter i f.eks. historiske spørsmål har vært redde for å fremme disse av redsel for å bli oppfatta som kjeterske fordi det nødvendigvis ikke stemte overens

AKP(M-L)S DOGMATISME

Partiet bør romme ulike syn i viktige historiske og politiske diskusjoner, hevder Pål Steigan i dette intervjuet. Sjøl om partiet aldri har prøvd den halsbrekkende gjerning at alle skal være enige om alt, har det vært tendenser til at partiet skal ha «linjer» i alt for mange spørsmål.

med det klassikerne sa om det. Jeg tror ikke vi skal være redde for det.

IKKE PARTILINJE I ALLE SPØRSMÅL

RF: Har det ikke eksistert en oppfatning om at det finnes en partilinj i absolutt alle spørsmål og har ikke dette også virket hemmende på debatten i f.eks. historiske spørsmål?

PS: Vi har aldri forsøkt den halsbrekkende gjerningen å lage et parti på grunnlag av at alle er enige om alt. Det ville ha falt sammen i det øyeblikket en forsøkte. På den andre sida har det vært en oppfatning av at det finnes eller bør finnes en partilinj i alle spørsmål. F.eks. i historiske spørsmål. At det f.eks. finnes en partilinj om forholdene under urkommunismen. Dette ønsker jeg at vi skal komme

bort fra. Jeg mener at det fungerer negativt på tenkninga og debatten. Jeg ønsker at vi skal fortsette å være enige om alle grunnleggende revolusjonære spørsmål, men at det kan herske vidt forskjellige oppfatninger om når den 2. verdenskrigen skifta karakter. Jeg har sjøl markert et standpunkt i synet på Kong Sverre og Birkebeinerne. Jeg håper for all del at det ikke har blitt oppfatta som noe partilinj. Historiske spørsmål må være gjenstand for debatt og vi må ha adgang til å vurdere dem på nytt. Jeg ser ikke noe behov for at et kommunistisk parti skal ha en partilinj på f.eks. årsaken til homofili, for å ta et aktuelt eksempel. Det er ikke det grunnlaget vi er konstituert på. Det er meningsløst at vi skal utvide grunnlaget for partiets eksistens til noe mer enn det som er kjernepunktet — å tjene arbeiderklassen og kjempe for den sosialistiske revolusjon.

RF: Så AKP(m-l) kan romme både medlemmer som mener at invasjonen i Ungarn i 1956 var riktig og de som mener at den var feilaktig?

PS: Ja, jeg mener at det bør være såpass takhøyde når det gjelder historiske spørsmål. Det er sjølsagt litt annerledes med spørsmål som angår klassekampen i dag. Det er ikke grunnlag i partiprogrammet for å støtte sosialimperialismen eller forsvare sosialdemokratenes klassesamarbeid.

Et revolusjonært parti må ha en grunnleggende linje som det er enighet om, men den bør ikke omfatte for mye.

RF: Du sier at du ikke håper at ditt synspunkt i Kong Sverre-debatten har hemma debatten. Med hånden på hjertet Pål Steigan, har ikke det egentlig vært litt tendensen. Når ledende kamerater har forfektet meninger i diskusjoner om historiske spørsmål, så har mange tenkt: Aha, her er partilinja, her er det best å ligge lavt i terrenget med motsatt mening. Har ikke partiet også mista en del oppslutning i universitetsmiljøer og intellektuelle kretser på grunn av dette?

PS: Det er mulig du har rett. Jeg har aldri forsøkt å gjøre min oppfatning av kong Sverre til en partilinj. Jeg har alltid understreka at det er mitt standpunkt. Men hvis det eksisterer en feilaktig oppfatning av hva en partilinj er for noe, da er det klart at sjøl om jeg sier det til krampa tar meg, så vil folk oppfatte det feilaktig uansett. Vi trenger en grundigere diskusjon om hva partilinja er og ikke er. Jeg tror det vil frigjøre krefter til nytenkning og intellektuell kapasitet. Det vil skape et mer levende debattmiljø i den revolusjonære bevegelsen.

RF: Ligger det ikke en fare i det at dette vil rokke ved sjølve de organisasjonsmessige prinsippene til et revolusjonært parti, den demokratiske sentralismen, på områder hvor det er viktig å opprettholde disiplin?

PS: En sånn fare vil alltid eksistere, men den største faren i dag kommer fra annet hold. Nemlig mangelen på debatt og det å sette spørsmålstegn ved ting som trenger spørsmålstegn. På et seinere tidspunkt kan det oppstå farer som du er inne på, og da får vi ta opp det når det er aktuelt.

— Slik var rødegardistenes konfrontasjon med landsbygda

WILLIAM HINTON INTERVJUER CHEN YOU

Kulturrevolusjonen starta i 1966 som en massebevegelse på skoler og universiteter. Den spredte seg raskt til statsadministrasjonen, partiet og fabrikker. Til slutt kom den til landsbygda.

Den medførte store forandringer i partiet og statsapparatet, mange steder ble den lokale ledelsen styrta. Nye personer og maktorganer overtok, revolusjonskomiteene spilte en nøkkelrolle i så måte.

Rødegardistene, som regel skoleelever og studenter, dro i hundretusentall utover landet for å spre kulturrevolusjonen med Mao Zedongs støtte. De spilte ofte en avgjørende rolle mange steder når det gjaldt å få fortgang i revolusjonen.

Kampen retta seg i første omgang mot det som ble oppfatta som borgerlige og revisjonistiske linjer i kultur- og utdanningssektoren, mot pampevelde og byråkratiske og korrupte ledere.

Men kulturrevolusjonen betydde også beinhard fraksjonskamper og voldelige konfrontasjoner mellom forskjellige grupper. Når vi ser tilbake på det nå, ser vi at det utvikla seg mange

feilaktige linjer som fikk dominere og gjorde mye skade på f.eks. kulturens og økonomiens område. Vi kan også klart se at kontrarevolusjonære som Lin Biao og «firerbanden» brukte kulturrevolusjonen til å splitte massene og partiet og til å skaffe seg sjøl maktposisjoner, som de brukte i sine forsøk på å gjennomføre kontrarevolusjonære kupp. Deres våpen var «radikale» fraser.

IG-GUI

Diskusjoneen om kulturrevolusjonen er langt fra avslutta. Det er stor uenighet i Kina om hvordan de positive og negative sidene skal vurderes. Da det tredje plenum i KKP i romjula diskuterte kulturrevolusjonen ble konklusjonen at de ikke var kommet fram til en enhetlig oppsummering.

Vi trykker her et intervju som den amerikanske forfatteren William Hinton hadde med lederen for Dazhai, Chen Yong-gui i 1971. Dazhai har i mange år vært regnet som mønsterbrigaden i jordbruket. Chen Yong-gui er en av de mange kinesiske lederne som fikk viktige posisjoner i løpet av kulturrevolusjonen. Han er i dag medlem av politbyrået i sentralkomiteen i KKP.

Mye har skjedd siden dette intervjuet ble foretatt. Hadde det blitt foretatt i dag ville det sikkert blitt lagt mer vekt på å få fram de feilaktige politiske linjene som fikk dominere mange deler av samfunnslivet i kjølvannet av kulturrevolusjonen.

Når vi allikevel har valgt å trykke det med for-

fatterens tillatelse er det fordi vi tror det gir et realistisk bilde av hvordan kulturrevolusjonen konkret artet seg på landsbygda. Sånn sett er det viktig dokumentarisk stoff som vil være nyttig når kulturrevolusjonen blir diskutert.

Chen Yong-gui deltok aktivt i kulturrevolusjonen sjøl. Han forteller i intervjuet hvordan han vurderte fraksjonskampene og hvordan han kjempa mot ultra-venstre grupper og voldelige konfrontasjoner. Han beskriver hvordan det artet seg da landsbygda ble invadert av rødegardister. Vi får et klart inntrykk av at de politiske skillelinjene mellom forskjellige fraksjoner ofte var nokså diffuse, og hvordan det gamle borgerskapet og godseiere brukte fraksjonskampene til å gjenvinne posisjoner. Også deres våpen var «ultra-venstre» fraser. Likeledes skjønner vi at mange kadre ble angrepet på et feilaktig grunnlag. Samtidig konkluderer Chen Yong-gui med at lærdommene fra kulturrevolusjonen griper svært dypt.

R.O.

KULTURREVOLUSJONEN

Hinton: Hvordan skjedde maktovertakelsen i Xiyang fylke?

Chen: Makta fylket blei overtatt to ganger. Den første gangen tok rødegardister fra Yuling-distriktet i Shaanxi-provinsen (Shensi) makta i fylkesadministrasjonen. De kom ikke for å snakke med meg på forhånd. De fortalte meg ikke hva de hadde planer om å gjøre. En dag kom de bare hit med ei svær veske og tømte den ut over kangen (senga) min.

«Hva er alt det der?» spurte jeg.

«Det er segla fra fylkesadministrasjonen,» sa de. «Vi har tatt makta for deg!»

«Men hvorfor gjorde dere det?» spurte jeg. «Hvorfor kommer dere hit med disse segla uten å si noe til meg om det?»

«Vi fant ut at alle kadrene på fylkesplanet var mot deg,» sa de. «Vi mener at du bør ha makta.»

«Hvor mange folk har dere tatt makta fra?» spurte jeg.

«Tre fire stykker.»

«Hvordan gjorde dere det?»

«Vi gikk inn på kontoret til dem og sa: 'Gi oss segla!' Så samla vi sammen segla og tok dem med hit.»

Så kritiserte jeg dem. Noen få ungdommer, 20 eller 21 år gamle. De var svært modige.

«Gjorde vi feil?» spurte de.

«Ja,» sa jeg.

Så la de alle segla i veska igjen og gikk tilbake til fylkesadministrasjonen med dem.

Den andre gangen noen overtok makta, var det enheter med rødegardister her fra masseorganisasjoner i Tianjin (Tientsin) og Beijing (Peking). Hovedkvarteret for fylkesmilitsen fikk kontakt med noen kadrer fra partikomiteen i fylket. Det var begynnelsen på den andre overtakelsen.

Hinton: Hvem var det som tok kontakt?

Chen: Jeg hadde en finger med i spillet. Jeg tok noen tiltak bak scenen, men folk flest visste ikke om det.¹ Opprørerne i fylket var delt i to fraksjoner, og begge deltok. I begynnelsen var det ikke mye strid mellom de to fraksjonene, men etter at de hadde tatt makta, begynte de å bli uenige. De var i forbund til å begynne med, men forbundet brøt sammen etter at de tok makta. Den ene parten sa: «Der kan ta oppe, så tar vi nede. Dere kan ta inne, så tar vi ute.» «Oppe» og «inne» betydde administrasjonen sentralt i fylket. «Nede» og «ute» betydde administrasjo-

nen av kommunene og brigadene i landsbygda omkring. Men innafor fylkesadministrasjonen var det også to fraksjoner som var uenige om hvem som skulle ha makta. Alle ville ha makt. Det skapte fiendskap. Rødegardistene som kom utafra, splitta seg også opp i to grupper.

Da jeg så denne situasjonen kom jeg fram fra kulissene.

CHEN AVVERGER EN TO ÅR LANG KRANGEL

«La oss ikke fortsette på denne måten,» sa jeg. «Vi kommer til å krangle i to år og ikke komme noen veg. La oss ikke slåss om hvem som skal ha makta i fylkesadministrasjonen, la oss dra ut til brigadene på landsbygda. Alle kadrene på brigadeplanet er blitt satt utafra (suspendert), og arbeidet går ikke bra der. La oss gå ut og mobilisere folket til å løse kaderproblemet på riktig måte. Først løser vi dette, og så løser vi problemet med fylkes hovedstaden.»

Da de så at jeg sto fram og snakka slik, sa de: «Dazhai (Tachai) har et klart standpunkt. Hvis Dazhai-folk har makta, er vi trygge.» De var raske til å danne et forbund, og snart etter det oppretta de en revolusjonskomite.² Fra og med da (februar 1967) har det gått bra i vårt fylke. Uansett hva slags kamper som brøt ut i provinsen etter det, så fikk det ingen virkning i fylket vårt. Etter at revolusjonskomiteen var oppretta, leda jeg de fleste av kadrene på fylkesplan ut til kommunene og brigadene for å arbeide blant folket. Vi gjorde det mulig for de bra kadrene å ta opp arbeidet igjen. Vi førte en riktig kaderpolitikk. Vi avviste dem som hadde alvorlige feil, og lot dem som hadde små feil begynne å arbeide med en gang. Kadrer på grasrotplanet i fylket vårt tok opp igjen arbeidet tidligere enn i noe annet fylke i Shanxi.

Hinton: Hvem var det som suspenderte kadrene fra arbeidet i første omgang?

Chen: Det var stort sett rødegardistene som kom utafra som gjorde det. De var svært aktive overalt. Etter at revolusjonskomiteen var oppretta, dro de fleste av dem, så det var få hindringer fra deres side. Det var bare et par hundre som blei igjen i hele fylket. De var kommet hit helt fra Anhui-provinsen (Anhui) (i Yangtse-dalen). Vi lånte dem penger slik at de

kunne dra hjem. Så starta vi en massebevegelse for å vurdere kadrene.

Hinton: Var det riktig eller galt å sette kadrer utafra?

Chen: Det var riktig i noen tilfeller, galt i de fleste. De fleste av kadrene i fylket vårt har arbeider- eller bondebakgrunn, men situasjonen er innflokt. Under den sosialistiske skoleringsbevegelsen i 1964 blei Wang Guang-meis «Ferskenhagerfaring» spredd her.³ Under dette ultra-venstre-angrepet blei 80 prosent av kadrene på kommune- og brigadeplan satt utafra. Så kom kulturrevolusjonen, og da begynte rødegardistene å angripe de lokale kadrene enda en gang, samtidig som de gikk til angrep på dem som virkelig tok den kapitalistiske vegen. Rødegardistene mente at alle som hadde makt var folk som tok den kapitalistiske vegen, uansett om de hadde høy eller lav stilling. De rekna til og med med slike folk som hadde

1. Den andre maktovertakelsen lyktes fordi Chen Yong-gui samarbeidde med noen kadrer fra hovedkvarteret til fylkesmilitsen og tok kontakt med noen få positivt innstilte kadrer som allerede var med i partikomiteen i fylket. Disse kreftene hadde støtte fra studenter fra fylket og utafra (rødegardister), og fra masseorganisasjoner som folket nylig hadde oppretta. De klarte å rive maktorganene i fylket ut av hendene på de gamle lederne, og drive ting fra dag til dag inntil det kunne bli oppretta nye maktorganer.

2. Denne revolusjonskomiteen oppfylte de vilkåra Mao Zedong hadde lagt fram for de nye maktorganene. Det var et forbund mellom representanter for de væpna styrkene (fylkesmilitsen), revolusjonære gamle kadrer og de nye masseorganisasjonene til arbeiderne, bønderne og studentene. Slike komiteer blei danna over hele Kina etter maktovertakelsene i 1967, men det var ikke mange av dem som var like stabile, og hadde like breitt grunnlag som den i Xiyang fylke.

3. Ferskenhagen, eller Taoyuann, var navnet på en brigade i Øst-Hebei (Hopei) der Wang Guang-meis kona til Liu Shao-chi (Liu Shao-chi) hadde klart å styrte mange bra eller forholdsvis bra kadrer. Hun bytta dem ut med berykta opportunistar som var villige til å følge hennes linje. Wang Guang-meis brukte også enorme summer av statlige midler for å prøve å gjøre et gjennombrudd i produksjonen i brigaden.

KULTURREVOLUSJONEN

Øverst skriver Chen veggavis sammen med rødegardister. Han kritiserer rødegardistene for ofte å gå feilaktig til verks når de skulle fremme sine revolusjonære linjer. Samtidig hadde de ofte en feilaktig kaderpolitikk og splitta massene.

Nederst drar rødegardister fra Beijing til landsbygda for å drive fram kulturrevolusjonen. De kom også til Daxhai, også der fikk de stor innflytelse på kulturrevolusjonen. Chen oppsummerer i intervjuet at de fleste av dem var bra og hjalp til med å avdekke problemer. Det fantes også dårlige elementer blant dem.

ansvaret for lageret. Dette var ikke noe annet enn den revisjonistiske linja til Liu Shao-qi. Det er galt å felle alle kadrene, uansett hva du grunngir det med.

Etter at revolusjonskomiteen vår var oppretta, retta vi raskt opp kaderpolitikken vår. Vedtaka våre blei ikke hindra av fraksjonisme. Og dette skyldtes først og fremst innflytelsen fra Dazhai. Hadde ikke folk i Dazhai holdt stand, kunne det ha gått annerledes. Men de sto støvere, jo hardere presset blei.

RØDEGARDISTENE AVDEKKER PROBLEMER

Hinton: Var rødegardistene nødvendige?

Chen: Det ville ikke vært lett å gjøre opprør mot dem som tok den kapitalistiske vegen i fylket, og ta fra dem makta om det ikke hadde vært for rødegardistene. Det var riktig å gjøre opprør og gripe makta på den tida. Det var galt å sette alle utafør, og gripe makta over hele linja, helt ned til kadrene på det laveste planet.

I produksjonsbrigadene blei alle kadrene angrepsmål. Dette var svært farlig, for det var fortsatt klassefiender som var i live, og klassekampen fantes fortsatt. Dette gjelder i dag også. Det var klassefiender som blei med i masseorganisasjonene og prøvde å dra nytte av denne feilaktige tenkninga. Dette var svært farlig. Revolusjonskomiteen i Dazhai-brigaden vakla aldri. Hver gang det skjedde noe som var ille, rykka de ut for å sette en stopper for det.

Hinton: På hvilken måte var rødegardistene til hjelp?

Chen: Rødegardistene avdekket alle problemene i fylket. Jeg kunne aldri forstå hvordan de, som kom så langt borte fra, fant ut så mye. De fleste av dem var temmelig bra. Rødegardister fra Beijing og andre steder blei valgt inn i arbeidsutvalget i revolusjonskomiteen i fylket. De visste at de gamle fylkesmyndighetene var mot Dazhai. Derfor avdekket de den revisjonistiske linja til den gamle fylkeskomiteen og tilbakeviste den. De undersøkte denne linja og skreiv veggaviser der de avslørte alt.

Noen få av rødegardistene var dårlige, men de fleste av dem var bra. De var ikke bra bare fordi de kom i stort antall og styrka rekkene våre. De var også bra fordi de avdekket en mengde problemer. De

KULTURREVOLUSJONEN

gjennomgikk mange strabaser, og de gjorde mye bra. Dette må slås fast. Hadde de ikke gjort opprør mot dem som tok den kapitalistiske vegen, kunne ikke vi ha grepet makta. Sjøl med hjelp fra dem var ikke det lett.

Vi kan ikke bare se på de feilene de gjorde. Sjøl disse feilene må undersøkes på en realistisk måte. Rødegardistene hadde ingen erfaringer med klassekamp. De var unge. Den største feilen de hadde var en tendens til å stole på dem som var misfornøyd med kadrene. Det var mange klassefiender blant dem som var misfornøyd. Rødegardistene stolte ikke nok på fattigbøndene og de lavere mellombøndene. Som oppsummering kan vi si at de aldri rota til ting med vilje, men at de noen ganger blei brukt av klassefiender fordi de ikke hadde erfaringer.

Rødegardistene avslørte den revisjonistisk linja som Liu Shao-qi pressa fram i den sosialistiske skoleringsbevegelsen her. De avslørte den måten alle de lokale kadrene blei felt på. De avslørte byråkratiet, de blinde direktivene. De avdekket

mange, mange saker på veggavisene sine. Rødegardistene var 90 prosent bra.

Hinton: Skapte rødegardistene noen ganger hindringer?

Chen: De begynte svært positivt. Seinere endra det seg til en viss grad, og denne endringa hadde noe å gjøre med manipulasjonene fra dem som tok den kapitalistiske vegen. De begynte å rette spydodden mot de kadrene som allerede hadde vært offer for den sosialistiske skoleringsbevegelsen. Rødegardistene kjente ikke de lokale forholda så godt. De forsto ikke klasseforholda i landsbyene. De hadde ikke erfaringer, så de kunne ikke vite hvem som hadde vært godseier eller rikbonde. De visste ikke hvem som var fattigbønder. Dermed kunne de bli brukt av de dårlige elementene. Disse elementene brukte opprørsmøtet til rødegardistene til å prøve å ta hevn over kadrene. Rødegardistene dreiv ikke nok omhyggelige undersøkelser blant fattigbøndene og de lavere mellombøndene. De snakka ikke særlig mye med dem. Derfor gjorde de feil i en periode, men feilene blei raskt ret-

Under kulturrevolusjonen var det enda mer tomme slagord enn det revisjonistene opprinnelig satte fram, de kadrene som var reddest for massene ropte høyest, sier Chen.

ta på. Det var bare noen få som tviholdt på feilene sine og nektet å forandre seg.

De rødegardistene som kom langveisfra og de som stamma fra vårt eget fylke var 90 prosent bra. En kunne overbevise dem med kjensgjerninger. Studentene fra den første middelskolen i Tianjin, som skapte problemer i Jinge-brigaden (en landsby som grenser til Dazhai), blei for eksempel så lei seg at de gråt da jeg snakka til dem og kritiserte dem. De var så lei seg at de nektet å ete. Jeg måtte overtale dem til å ta til seg føde. De blei lurt av noen dårlige mennesker i brigaden. Etter at vi hadde undersøkt situasjonen, kunne vi avsløre de dårlige elementene og slå dem tilbake.

KULTURREVOLUSJONEN

Hinton: Hadde du venta at det skulle komme så mange folk utafra til Dazhai?

Chen: Rødegardistene kom helt plutselig. Hele bevegelsen traff oss som et lynnedslag. På den tida var ikke folkemassene helt klar over hva det gikk ut på. Det er ikke bare det at det var noen dårlige elementer i masseorganisasjonene, det var noen ultravenstre-tendenser også. Alt dette er sånt som en kan vente når en bevegelse utvikler seg så raskt.

Blant studentene fra Tianjin middelskole for jenter var det en innfløkt situasjon. En gang mista ei av jentene notisboka si da hun gikk for å spise. Boka blei funnet av noen studenter fra den motsatte fraksjonen. Der leste de at ei bestemt jente hadde en eldre bror som arbeidet i ei gruve i Hebei-provinsen. Da denne jenta besøkte broren sin til det kinesiske nyttåret, sa han til henne: «Om dere vil ta Dazhai, må dere først forene alle de små brigadene rundt Dazhai, må dere omringe Dazhai. Om dere vil ta Dazhai, må dere velte Chen Yong-gui. Han er svært dyktig. Klarer dere ikke å velte Chen Yong-gui, kommer dere ikke av flekken.»

Da den andre sida fant dette, mente de at de virkelig hadde gjort det stort! De ville gi meg denne notisboka. Jeg sa at de skulle gi den tilbake med en eneste gang. «Jeg vil ikke ha den. Jeg trenger den ikke. Det er galt å ta den.» De sa at dette var førstehands opplysninger om de krefte som var mot Dazhai. Jeg sa: «Er det virkelig så enkelt? Er ei notisbok nok til å velte Dazhai?» Jeg ga dem ordre om å levere tilbake notisboka. Jentene ville bli helt ute av seg hvis de mista hemmelighetene sine. De var bare ungdommer. Hva visste de om Dazhai? Disse ungene visste ikke hva de gjorde. Det var de som tok den kapitalistiske vegen som ville velte Dazhai. De ville sjølsagt ikke si noe godt om Dazhai. De ville sjølsagt si stygge ting. Men over oss hadde vi sentralkomiteen, og under oss hadde vi folket. Hvordan kunne det være så enkelt?

De var ikke særlig glade for å gi tilbake notisboka, men de gjorde det.

EN RIKBONDESØNN GÅR LØS PÅ DAZHAI

Hinton: Hva skjedde i Jinge-brigaden?

Chen: Vi fant ut at det var et partimed-

lem som piska opp anti-Dazhai-stemninga i Jinge. I virkeligheten var han mot Dazhai fordi han ville hevne klassen sin. Under jordreformen hadde mye av rikdommene til familien hans blitt fordelt blant bøndene. Faren hans var rikbonde, men sjøl slutta han seg til Folkets frigjøringshær før jordreformen var fullført.

I Jinge var ikke klassebevisstheten til kadrene særlig høy da jorda blei delt. Noen av godseierne og rikbøndene prøvde å bestikke kadrene. De inviterte dem til måltider. Til slutt, da tida var inne til å dele inn folk, blei denne rikbondefamilien plassert i gruppe med mellombøndene. Den endelige inndelinga kom etter at kampen var over. Vedtaka blei gjort om mange ganger etter mange diskusjoner. Noen godseiere blei satt i gruppe med rikbøndene og noen rikbønder blei satt i gruppe med mellombøndene for at fiendegruppa skulle bli minst mulig.

Folk sa at denne unge mannen oppførte seg temmelig bra mens han var i hæren. Men etter at han blei dimittert og kom hjem, dreiv han stadig og fant feil ved kadrene i landsbyen. Han var svært spydig. Når han fikk øye på noe som hadde tilhørt familien hans, pleide han å si:

«Var ikke det mitt?» De måtte si til han: «Det er ikke ditt.» Da Ferskenhageerfarina blei gjennomført under den sosialistiske skoleringsbevegelsen, blei han aktivist. Han var aktivt med på å angripe alle kadrene. Den feilaktige bedømminga av kadrene blei oppheva i 1965 etter at de tjuetre punktene til Mao Zedong kom ut.⁴ Han godtok aldri dette. Derfor var det bare å vente at han tok fatt på å angripe kadrene igjen under kulturrevolusjonen. Han sto fram på scenen igjen. Han greip fatt i rødegardistene som kom utafra, for det var vanskelig å lure folk fra hans egen brigade. Han organiserte også noen ungdommer som ikke hadde vært gjennom jordreformen.

Han blei leder for en masseorganisasjon i Jinge landsby. På den måten knytta han forbindelser til den organisasjonen

4. Et dokument som slo fast at kampen sto mellom den kapitalistiske og den sosialistiske vegen. I dette dokumentet så Mao «partifolk med makt som tar den kapitalistiske vegen» som det viktigste angrepsmålet for bevegelsen. Sosialistene brukte dette dokumentet i motoffensiven mot Liu Shao-qi.

Billass med «Maos lille røde» klar til å fraktes over hele landet. Mange dårlige kadre slo om seg med Mao-sitater mens innholdet i talene deres var kjemisk fri for Mao Zedongs tenkning. Mao likte ikke slike ting, sier Chen. Han ville ha handlinger og resultater, ikke tomme ord.

KULTURREVOLUSJONEN

som studentene fra den første middelskolen i Tianjin hadde danna. Noen få brigader rundt Dazhai hadde samme innstilling som Dazhai. Jinge-kreftene støtte på pro-Dazhai-kreftene, og det var bare så vidt det ikke kom til voldsbruk.

EN SOLDAT FRA RØDEHÆREN MÅKER SNØ

En dag dro jeg til Jinge for å være med på et masse møte for fattigbønder og lavere mellombønder. Det snødde tett. Det var 15 cm snø på bakken. Lederen for Jinge-brigaden var en gammel soldat fra rødehæren. Jeg støtte på han da han sto og måkte snøen vekk fra gata. Når de holdt møte for fattigbøndene og de lavere mellombøndene, var det som oftest bare godseiere som feide gatene. «Hvordan har det seg at denne gamle soldaten fra rødehæren feier gata?» tenkte jeg med meg sjøl. «Hvordan har det seg at det ikke er noen godseiere eller rikbønder å se?»

Jeg stoppa bilen og spurte han: «Hvorfor er ikke du på møtet?»

Han begynte å gråte. Han omfavna meg og sa: «Nå er alle godseierne og rikbøndene med på møtet, men jeg kan ikke gå.»

Han var langt fra møtestedet. Jeg sa han skulle legge fra seg feiekosten og snøskuffa, og så kjørte jeg han dit sjøl.

Da jeg kom inn, spurte jeg: «Hvem sitt møte er nå dette da?»

«Det er et møte for fattigbøndene og de lavere mellombøndene,» sa de som hadde ledelsen.

«Når en gammel fattigbonde ikke får være med, må godseierne ha en finger med i spillet,» sa jeg. «Ellers kunne dette aldri ha hendt. Godseierne og rikbøndene gjør best i å komme seg ut,» ropte jeg.

Da var det ikke få som gikk.

«Faen ta dere,» sa jeg: «Nå trur dere at verden tilhører dere igjen.»

De unge rødegardistene fra Tianjin som var på dette møtet, hadde aldri vært med på jordreformen. De visste ikke hvem som hadde vært godseiere og rikbønder. Jeg ville at de skulle se det med sine egne øyne.

Derfor sa jeg noen ord til dem før jeg måtte dra for å være med på et kritikk møte i fylkesadministrasjonen. De gråt, og de nekta å spise.

OVERDREVEN VELTALENHET

Hinton: Det var kanskje vanskelig for rødegardistene å finne fram gjennom alle slagorda?

Chen: Under kulturrevolusjonen var det enda flere tomme slagord enn det revisjonistene satte fram opprinnelig. De kadrene som var reddest for massene, de som hadde flest problemer, var de som ropte høyest.

Disse folka åpna med et par Mao-sitater bare for å vise hvor lojale de var. Når de kom til slutten av talen sin, kunne en ikke finne et fnugg av Mao Zedongs tenkning. Alt dette med «morgenhenstillinger» og «kveldsrapport» var sludder. Mao Zedong hadde ikke tid til å høre på «morgenhenstillinger» og «kveldsrapporter».⁵

Mao liker ikke slike ting. Han vil ha handlinger og resultater, ikke tomme ord. Jeg kan ikke sitere det Mao har sagt om skogsdrift, men vi i Dazhai planter trær og steller dem. Det fins folk som trur at sitering er det samme som handling. Det var en periode midt under kulturrevolusjonen da vi ikke kunne klare oss uten å strø om oss med sitater. Vi måtte også slå opp plakater og slagord i en stadig strøm. Gjorde vi ikke det, ville rødegardistene kritisere oss. Men det er galt å gjøre slike ting, sjøl om en gjør det under press.

På den tida torde jeg ikke snakke i telefonen. For å gjøre det, måtte en først si fram et sitat. Så måtte den som sto i den andre enden svare med et sitat. For et rot!

Noen kunne ringe og si: «Tjen folket.»

Hva kunne en svare?

Ingen torde å snakke rett fra levra på møter. Folk måtte si fram et sitat før de kunne si et ord. Det førte til at de fleste holdt kjeft.

Jeg visste ikke hvilket sitat jeg skulle bruke, så jeg holdt munn. Det ville ikke være sant om du påsto at jeg ikke var lojal. Men jeg var ikke flink til å lire av meg sitater, og derfor måtte jeg snakke mindre.

SLÅ, KNUS OG KNABB

Hinton: Var det først og fremst for å få dere til å bruke mer sitater av Mao Zedong at det blei lagt press på Dazhai?

Chen: Langt ifra. Det viktigste framstø-

tet var et press for å få i stand voldshandlinger, væpna kamp. I mange deler av Shanxi var den borgerlige fraksjonismen alvorlig. Det kom til voldelige kamper. Noen var stolte over at de slo, knuste og knabba. De la press på oss. «Faen ta dere,» sa de. «Det er ikke noen væpna kamp i fylket deres. Hvordan kan dere gjennomføre kulturrevolusjonen da?»

«Det er lett å forstå for oss,» svarte vi: «Kulturrevolusjonen skal gjennomføres uten voldsbruk. Hvem hører dere på? Formann Mao eller noen andre? Når formann Mao sier at vi skal bruke overtalelse og ikke vold, snakker han om hele landet. Når dere sier at vi tar feil, sier dere egentlig at formann Mao tar feil. Vi er for å bruke overtalelse og ikke makt, og vi vakler ikke.»

5. Under kulturrevolusjonen var det mange enheter som fulgte hærens eksempel og utvikla skikken med å samle alle medlemmene sine før arbeidstid om morgenen. De sa fram noen ord fra formann Mao enstemmig, og så ba de han om direktiver for dagen. Før de skulle gå hjem etter arbeidstid, blei dette gjentatt i form av en rapport til formannen om dagens arbeid. Dette ritualet blei til noe som likna temmelig mye på en religiøs seremoni. Få hadde mot til å kritisere det, av frykt for å bli stempla som anti-maoister.

KULTURREVOLUSJONEN

Gamle godseiere og rikbønder prøvde i forvirringen som oppstod rundt fraksjonskampene å skaffe seg posisjoner og vinne tilbake tapte privilegier.

I denne perioden beholdt de menige alle geværene til militsen i hele Xiyang fylke. Vi samla ikke inn noen geværer, og likevel blei ingen av dem brukt. Ingen av geværene våre blei tatt av folk utofra, og ingen av folka våre dro ut for å slåss. Det var ikke bare det at vi ikke mista noen geværer, vi fikk faktisk ett. Det kom noen folk som ville slåss. Da vi gikk mot dem, stakk de av så fort at de mista et av geværene sine. Det kom ofte folk som prøvde å få i gang slåssing. Vi sloss ikke mot dem. Vi sendte bare en mengde folk for å diskutere med dem og overtale dem til å dra sin veg. Vi mobiliserte alle de 400 brigadene i fylket til dette arbeidet. Hver

Ideologisk kamp, masse-møter og kritikk-kampanjer var viktige elementer i kulturrevolusjonen. Men det forekom også væpna kamper og voldelige konfrontasjoner. Chen forteller hvordan han førte en uforsonlig kamp mot voldsbruken.

gang det kom noen som prøvde å lage bråk, ba vi medlemmene våre om å dra ut og overtale dem til å gå sin veg. Dette gjorde vi fordi vi så hvor mye skade all denne slåssinga gjorde. Andre steder var det noen kadrer som blei skamslått. Etter hvert som de voldelige kampene i Shanxi økte på og blei heftigere, var det noen våpenløse som søkte tilflukt her. Vi ga dem av vårt eget korn. Da blei det sagt: «Xiyang er et tilfluktsrom. Det er et reir av dårlige mennesker.»

Men hvordan kunne det finnes så mange dårlige mennesker?

Vi visste ikke hvilken gruppe eller fraksjon de kom fra, vi visste bare at de fleste var arbeidere, bønder eller studenter. Kanskje det var noen dårlige mennesker blant dem. Om så var, så var de avgjort i mindretall. Vi kan ikke si at de vanlige menneskene som søkte tilflukt her, var dårlige eller mot Maos linje.

Blant dem som kom for å finne sikkerhet var det noen som ba oss om hjelp til å slå ned den andre parten. Men vi nekta, vi ga dem bare litt korn å spise. Vi kunne ikke hjelpe dem til å fortsette den voldelige kampen.

De som kom var skrekkslagne, hardt såra, de gråt, og klærne deres var fillete og utslitte. Vi ga dem mat og ba dem om å leve i fred her.

På grunn av dette blei det lagt mer og mer press på oss. Det blei brukt skitne, råtne knep. Noen tok på seg uniformene til Folkets frigjøringshær, og kom hit for å leite etter folk fra fiendtlige fraksjoner.

Det var titusenvi som søkte tilflukt her, og noen av dem ville sette i gang kampen på stedet. Noen ganger starta de slåsskamper, eller slengte et skudd etter noen som gikk forbi. Noen ganger blei våre egne medlemmer banka opp eller til og med skutt etter når de reiste ut av fylket for å besøke slektninger. Dette blei gjort for å provosere fram kamper i Xiyang. Folk utofra håpa at vi ville svare på det. Men jeg ville aldri tillate noe svar fra vår side. Hvis det skulle bryte ut kamper her, ville hundrevis bli skadd.

Ettersom alle våpna var i hendene på militsen, blei det satt ut rykter om at en såkalt anti-FFH-fraksjon⁶ hadde skaffa seg våpen i Xiyang. Men dette var løgn.

6. FFH er forkortelsen for Folkets frigjøringshær.

KULTURREVOLUSJONEN

Hvordan kunne det ha seg at vi skulle ha forsynt andre med våpen for å slåss, når vi nekta å slåss sjøl?

Det blei spredd sladder om Chen Yong-gui: De sa at jeg ga våpen og mat til «anti-FFH»-fraksjonen. Altså måtte jeg være mot Folkets frigjøringshær. Men kunne vi la flyktningene sulte? Nei. Derfor kalte de meg et anti-FFH-element. Etersom noen av flyktningene tilhørte den fraksjonen som blei kalt anti-FFH, og vi ga dem mat, måtte vi være mot Folkets frigjøringshær. Er dette logikk? Saka er at vi ikke visste hvilken side de sto på. Vi visste heller ikke om de var tilhengere av Liu Ge-ping (formann for revolusjonskomiteen i provinsen) eller Zhang Er-qing (sjef for de væpna styrkene i provinsen).⁷ Alt vi visste var at disse menneskene ikke kunne reise hjem. Så snart de kom hjem ville de få juling av motstanderne sine.

Til slutt kom det et direktiv fra sentralkomiteen som sa at alle flyktningene skulle reise hjem. De skulle ikke være redde for å dra hjem. Vi veit ikke hva som skjedde med dem etter at de hadde reist. Uansett dro de herfra som enkeltpersoner, og ikke som organiserte grupper. Når de kom hjem, var det noen som spurte dem hva slags giftig innflytelse de hadde kommet ut for i Xiyang fylke. Folk ankla oss for å ha forgifta dem, og sendt dem tilbake for å lage bråk. «Hva slags gift har du sugd i deg fra Chen? Hvilke oppgaver har Chen gitt deg?» Det var så ille at de ikke torde komme til Xiyang fylke da de rømte for annen gang. De var redde de ville skaffe oss et dårlig rykte.

Seinere sa noen at Chen var en fæl fyr — det blei satt ut rykter om at jeg var en godseier fra Hebei som hadde rømt og slått seg ned i Dazhai. Her hadde vi virkelig en klassefiende! Så blei det oppdagat at Chen ikke var født i Hebei, men i Henan (Hanan) — og slik blei jeg en tyrann fra Henan. Så når vi snakker om klassekamp, blei jeg sjøl en klassefiende.

BARE GAMLE CHEN

Hinton: Blei du noen gang overfalt eller arrestert?

Chen: På den tida fikk fraksjonslederne nyss om det hvis jeg dro til Taiyuan, provinshovedstaden. De ga tilhengerne sine ordre om å stå vakt ved landevegen med handgranater og påsatte bajonetter. De

sa til alle at en klassefiende var på veg. Hver gang det kom en stor bil, sprang vaktene fram og ropte: «Stopp!»

«Jeg rører meg ikke,» sa jeg, «Jeg er ikke noen klassefiende.»

Når de åpna bildøra og så at det bare var meg, sa de: «Vi er så lei for det. Det er bare gamle Chen.»

Så sukka jeg letta og dro videre.

Hvordan kunne jeg si at disse folka dreiv kontrarevolusjonær virksomhet? Jeg så bare at de hadde blitt lurt av dårlige mennesker til å gjøre dårlige ting. Hadde de vært kontrarevolusjonære, ville de ha stukket meg ned med bajonettene.

Noen ganger slengte de et par skudd etter bilen min. Men uansett hvor mye press som blei lagt på meg, ville jeg ikke støtte noen av fraksjonene. Sjøl om livet sto på spill, brydde jeg meg ikke om det. Dersom de fulgte linja til Mao Zedong, støtta jeg dem. Gjorde de ikke det, gikk jeg mot dem.

På den tida maktovertakelsen i Shanxi-provinsen skjedde, da revolusjonskomiteen blei danna, støtta sentralkomiteen i Beijing Liu Ge-ping som formannskandidat i provinsen. Derfor støtta jeg også Liu Ge-ping. Etterpå gjorde Liu Ge-ping feil, men det skjedde seinere. Da Liu kom til makta, fulgte vi sentralkomiteen og støtta han. Hvordan kunne vi støtte opposisjonen? Men nå sies det at vi er dårlige, og at vi tok feil fordi vi støtta det den gangen. Opposisjonen sier at vi skulle ha gått mot han fra starten istedenfor å slutte oss til sentralkomiteen og støtte han. Alt dette avla rykter om at Chen Yong-gui støtta Liu Ge-ping, og at han dermed var innblanda i fraksjonisme.

De la hardt press på meg. En gang var jeg på et masse møte med 100 000 mennesker (et masse møte for begge fraksjonene som var innkalt av revolusjonskomiteen i Shanxi), der hele forsamlinga trengte sammen rundt meg seks eller sju ganger. De prøvde å få meg til å si hvilken fraksjon jeg støtta, men jeg nekta. De sa: «Det gjør ingen ting om du støtta den sida som tok feil. Bare rett på feilene dine.» Men jeg sa: «Jeg har aldri gjort noe slikt. Jeg har aldri støtta noen av sidene.»

Derfor blei jeg stempla som *ding men guer* (dørsperra) i Shanxi.⁸

Da det var blitt mørkt, kom det til slutt en bil for å få meg ut, men jeg nekta å dra. Jeg hadde kommet sammen med 20—30 andre, og ville ikke dra uten dem.

Chen på et masse møte blant bøndene i Daxhai. Han var ofte i hardt vær, men oppsummerer at så lenge han holdt seg blant massene følte han seg trygg.

7. Liu Ge-ping og Zhang Er-qing tok makta sammen i Shanxi i januar 1967. Seinere kom de opp i krangel og til slutt sto de i spissen for hver sin fraksjon som fans overalt i provinsen, og som førte væpna kamp om makta i område etter område. Alle forsøk fra de sentrale lederne på å samle disse to fraksjonene mislyktes. Til slutt blei begge de to lederne avsatt, og ingen av dem blei gjenvalgt som medlemmer av sentralkomiteen i det kinesiske kommunistpartiet på den tiende partikongressen i 1973.

8. Chen ville ikke støtte noen av fraksjonene mot den andre, og var særlig mot voldsbruk i kampen mellom fraksjonene. Derfor blei han beskyldt for å blokkere utviklinga av kulturrevolusjonen i Shanxi, akkurat slik som en trebjelke bak døra sperrer inngangen til husa til bøndene. Denne anklagen blei satt fram av folk fra begge fraksjonene, som håpa å komme til makta ved hjelp av væpna kamp — en framgangsmåte som var fremmed for kulturrevolusjonen slik Mao Zedong hadde tenkt seg den.

KULTURREVOLUSJONEN

PÅ BYMUREN I PINGYAO

En gang sendte sentralkomiteen meg til Pingyao fylke for å prøve å få slutt på de voldsomme kampene der. Jeg var omringa i 24 — nei, 36 timer. De stengte portene i bymuren⁹ slik at jeg ikke kunne komme ut, og de kutta alle telefonledningene. Så blåste de i horn hele natta og ropte: «Til angrep!» og «Ta Chen levende!»

Før jeg reiste til Pingyao, sendte jeg en person fra Sentral-Shanxi for å kunngjøre at sentralkomiteen hadde bedt meg om å reise til byen og prøve å løse fraksjonsstriden. Men denne personen meldte isteden fra om at jeg hadde kommet for å støtte den ene sida og undertrykke den andre. Han sa ikke at sentralkomiteen hadde sendt meg for å prøve å stoppe voldsbruken, men bare at jeg kom for å støtte den ene sida mot den andre. De som var red-

de for å bli undertrykt, blei svært oppskaka. Ettersom jeg kom sammen med 120 fullt væpna soldater, blei vi omringa av medlemmer fra den fraksjonen som var engstelig. Folk omringa det huset jeg bodde i, og folk tok oppstilling på bymuren på alle kanter. Utafor bymuren samla det seg flere folk. Disse folka var ikke egentlig mot meg, det var bare noen av lederne deres som var det. Soldatene som kom sammen med meg var redde. Det så ut til at kampen skulle bli svært hard.

Noen av fraksjonslederne, folk som i virkeligheten sto bak all slåssinga, sa: «Vi er bekymra for sikkerheten din. Vi skal finne et gjemmede for deg.»

Men jeg sa: «Jeg vil ikke snike meg rundt som ei bikkje. Jeg tar den breie hovedvegen.»

Så klatra jeg rett opp på det høyeste punktet på bymuren og ropte ut i mørket:

«Sentralkomiteen har sendt meg hit for å sette en stopper for all denne slåssinga. Alle som er mot det bør skyte i denne retninga. Skyt etter stemmen min!»

Svaret var stillhet.

Da massene utafør byen fikk vite at jeg var omringa der, sendte de bud etter hjelp. De sendte et telegram til sentralkomiteen. Sentralkomiteen sendte en bataljon fra frigjøringshæren for å berge meg og få meg ut. De folka som omringa meg blei spreidd til alle kanter. Samtidig dro begge de to fraksjonene i provinsen av gårde for å redde meg. De sendte 1200 lastebiler til Pingyao. Lastebilene kom fra begge sidene. Dette beviste at jeg ikke var noen fraksjonsleder. Begge sidene sendte styrker for å redde meg. Så mange folk og så mange lastebiler! Byen blei nesten knust.

Folk andre plasser sendte telegrammer og sa at de også ville redde meg. På den tida kunne jeg svare at problemet allerede var løst.

FRAKSJONISME ER EI SVÆRT INNFLØKT SAK

Jeg mener altså at begge disse masseorganisasjonene var revolusjonære, og at de menige medlemmene på begge sider var revolusjonære. Så snart de fikk direkter fra sentralkomiteen, fulgte de dem. Det førte til at striden i Pingyao blei løst på beste måte. Men noen av fraksjonslederne mente at de ikke vant noe på løssinga. De var misfornøyd. Det var en handfull dårlige mennesker i organisasjonen på begge sider, og ei stund klarte ikke de menige medlemmene å skjelne hvem det var. Seinere fikk begge fraksjonene spora opp de dårlige menneskene som skjulte seg i rekkene deres. Det blei satt et skille mellom folkemassene og de dårlige typene. Vi kan aldri si at folkemassene er dårlige, eller at de driver med klassekamp eller linjekamp når de kjemper mot hverandre. Først når kampen retter seg mot dårlige mennesker kan vi si at det er klassekamp eller linjekamp.

Hele dette problemet med fraksjonisme er svært innfløkt. Dårlige ting og dårlige mennesker avslører seg litt etter litt. Noen av dem opptrer på scenen, og noen av

9. Bymuren i Pingyao er tatt vare på som et historisk minnesmerke.

KULTURREVOLUSJONEN

dem opptrer bak scenen. Noen spiller rolla si bak kulissene, og noen gjør det i rampepelyset.

Sjøl er jeg sterkt knytta til folkemasse- ne og omvendt. Hver gang jeg har vært i vanskeligheter, er det folket som har redda meg. Kan en kalle dette merkelig?

Det er dette som virkelig er svært merkelig — hver gang jeg møter folkemasse- ne, ønsker de meg velkommen. Men når jeg ikke har kontakt med folket, får jeg stadig høre rykter om at alle sammen er mot meg. Det noen som strever hardt for å få til dette. Det er ikke så enkelt å finne ut hva som foregår.

Det er ei lekse jeg har lært, en ting jeg la stor vekt på under kulturrevolusjonen — det er å ikke være redd folket. Jeg var nøye med å ikke gå for nær enkeltpersoner. Men så lenge det var mange mennesker samla, torde jeg gå bort til dem. Når jeg gikk av toget i provinshovedstaden, Taiyuan, var jeg ikke redd for å blande meg med folk sjøl om de hadde stokker og geværer, bare det var mange av dem. Dårlige mennesker er alltid i mindretall. De driver på i det skjulte. De prøver å gjemme seg hver gang det er en stor folkemengde. Så snart folk samler seg, kan det ikke skje noe som er særlig ille. Sjåføren min var redd for folkemengder. Når han så mange folk med geværer, var han redd for å kjøre meg bort til dem. Men jeg sa til han: «Det er nettopp dit jeg tør dra.»

Jeg var sikker på at alle de folka som gikk inn for å slå, knuse og knabbe ville ramle sammen til slutt. Når den tida kom, ville all gjeld bli betalt tilbake og alle regnskapene med de dårlige menneskene ville bli gjort opp.

HÆREN VELGER SIDE

Hinton: Det blei sagt at kampen mellom fraksjonene var prinsippfast klassekamp i Sørøst-Shanxi, men prinsippløs borgerlig fraksjonisme i Shanxi-provinsen sett under ett. Hvordan kan dette ha seg?

Chen: Jeg kan ikke forklare det. Jeg var ikke blanda inn. Folk sier at jeg var innblanda i fraksjonskamper, men jeg var virkelig ikke med på det i særlig grad. I fylket vårt var ikke kampen mellom massefraksjonene alvorlig. Den utvikla seg i alle fall aldri så langt at det forekom slåing, knusing og knabbing. Vi som var fylkesledere støtta aldri den ene sida mot

Over militsjenter og til høyre et ideologisk møte. Kampene mellom fraksjonene var både voldelige og ideologiske. Det som ofte ble avgjørende var hvilken side de lokale enhetene av Folkets frigjøringshær valgte.

den andre, så jeg har ikke noen dyp forståelse av fraksjoner. Men jeg har forstått en del ut fra mitt eget arbeid med problemet, og ved å se hvordan sentralkomiteen behandla det.

Opprinnelig var masseorganisasjonene enstemmig mot Liu Shao-qi og dem som tok den kapitalistiske vegen. De støtta Mao Zedong og var mot Liu Shao-qi. Det var mange masseorganisasjoner, men det overordna målet deres var det samme. Litt etter litt stivna disse masseorganisasjonene i to store fraksjoner som sto mot hverandre. Da dette skjedde blei kampen mellom dem svært alvorlig. Begge ville bli kalt revolusjonær, og begge kalte den andre sida rojalistisk (reaksjonær). Folk som tok den kapitalistiske vegen, overløpere

og fiendeagenter sneik seg inn i rekkene deres og gjorde ugagn da kampen mellom de to sidene blei hardere. De greide å lure noen av folket og føre dem på villspor. De skapte splittelser. Så blei kampen trappa opp enda mer. Dette hendte rett før revolusjonskomiteen for provinsen blei oppretta. Det var på den tida Folkets frigjøringshær kom inn på scenen.

I Sørøst-Shanxi så hæren at det foregikk voldelige kamper. Det blei brukt knyttnever, stokker og steiner. I virkeligheten var det dårlige mennesker som prøvde å hindre at det skulle bli oppretta en revolusjonskomite for området i sørøst. Den ene fraksjonen rykka ut med støtte til å danne en slik komite, den andre fraksjonen gikk mot det. Da kampen nådde høydepunktet, ga Folkets frigjøringshær

KULTURREVOLUSJONEN

ringshær støtte til den ene sida. Da begynte den andre sida å motarbeide hæren. Hvis hæren hadde vært upartisk, ville det blitt mindre bråk.

Den ene fraksjonen blei først kalt «konservativ», så «anti-hæren», og endelig «kontrarevolusjonær». Dette gjorde de menige medlemmene sinte. Mao Zedong sa at hele folket, massene, var revolusjonære. Så snart hæren kalte den ene sida «kontrarevolusjonær», blei medlemmene på den sida opprørte. Det kom til kamp mellom dem som blei kalt «revolusjonære» og motstanderne deres. Det dukka opp våpen, ingen visste hvor de kom fra. Noen av disse våpna var førsteklases. De som ikke hadde våpen, måtte finne utveger til å skaffe seg det øyeblikkelig. Derfor plyndra de våpenlageret.

Hinton: Hvilke spørsmål var fraksjonene uenige om?

Chen: En ting var spørsmålet om kadrene. Alle de kadrene som blei styrta, blei satt utafør i lang tid. Så kom det unge rødegardister som ikke kjente historia til disse folka. De vurderte bare ut fra inntrykk i øyeblikket, frigjorde en del kadre og gikk i forbund med dem.¹⁰ Den ene sida støtta ei gruppe kadre. Motstanderne deres støtta ei annen gruppe. Så undersøkte begge sidene de kadrene som den andre sida støtta, og beskyldte den andre sida for å støtte overløpere og svikere.

I virkeligheten var det dårlige mennesker som var travelt opptatt med å hisse til bråk. De gjorde det de kunne for å sette den ene masseorganisasjonen opp mot den andre. Fant de en dårlig person som

hadde sneket seg inn og fått ei ledende stilling på den andre sida, blei det brukt som påskudd til å kalle hele den sida dårlig. Når sant skal sies, var det dårlige mennesker på begge sider, men bare en handfull. En kunne ikke stemple hele organisasjonen som dårlig fordi den hadde et par dårlige medlemmer.

Jeg har alltid hevda at massene på begge sider var bra, og at det var noen få bråkmakere på begge sider som hissa til fraksjonisme og førte folk på villspor.

Kamp mellom to linjer er kamp mot folk som tar den kapitalistiske vegen. Kamp som setter massene opp mot hverandre, kan ikke kalles kamp mellom to linjer. Et slikt utgangspunkt gjør at angrepet favner for vidt. Alt for mange kommer i skuddlinja. Du kan ikke si at det er linjekamp når to dårlige ledere ryker uklar, og de breie massene kan ikke være angrepsmål for revolusjonær linjekamp. Har du ei slik holdning, legger det for stort press på folket. Du gjør dem til angrepsmål.

Som du kan se av alt dette griper lærdommene fra kulturrevolusjonen svært djupt.

10. «Frigjøre» slik det er brukt her, betydde å få kadrene til å gå tilbake til arbeidet, og tilbake til den politiske kampen.

Pol Pots linje feilaktig?

Debatt:

Arbejderavisen, avisa til Kommunistisk Arbejderparti i Danmark, har starta en diskusjon om utviklinga av samfunnssystemet i Kampuchea. Det første innlegget, signert Hans H. Nilsen, stiller seg sterkt avvisende til «det kampucheanske eksperiment». HHN mener at den kampucheanske innenrikspolitikken i perioden 1975—78 var forfeilet og at en fullstendig omlegging av innenrikspolitikken er nødvendig dersom Demokratisk Kampuchea skal kunne seire i forsvarskrigen mot Vietnam. ME, som svarer HHN deler det synet at store deler av innenrikspolitikken i denne perioden var «venstre»-opportunistisk. Men han tar det forbehold at han mener politikken overfor bøndene, som utgjør et flertall på kanskje 85 prosent av befolkningen, har vært i hovedsak riktig. Flere bidrag til debatten står også i Kommunistisk Tidsskrift, teoretisk organ for Kommunistisk Arbejderparti, nr. 2/3-79.

Vi gjengir her innleggene til HHN og ME: Signaturen LM hadde en meget positiv vurdering av økonomien i Demokratisk Kampuchea i Røde Fane 5/6-78. Vi har bedt han kommentere den danske debatten.

Vi mottar gjerne flere debattinnlegg.

Hvor g

Det er blitt reist mange spørsmål om utviklinga i Kampuchea. Ikke minst etter Vietnams okkupasjon av landet ved årsskiftet og i forbindelse med solidaritetsarbeidet med Kampucheas folk har det vært ført mange diskusjoner om Kampuchea.

I det siste er det kommet fram at det også i Kampuchea finnes forskjellige vurderinger av den politikk som hittil har vært ført i landet. Kampucheanske regjeringserklæringer snakker om å skape en bredest mulig enhetsfront mot Vietnam, mens erklæringer fra Kampucheas Kommunistiske Parti kun snakker om å konsolidere den revolusjonære arbeider- og bondemakt. Kinas Deng Xiaoping har gitt uttrykk for uenighet med den politiske linje i Kampuchea mens Sihanouk igjen har slått seg ned i Beijing og støtter Kampucheas befrielseskamp, samtidig som han kritiserer Pol Pots styre skarpt.

Frigjøringskampen i Kampuchea etter militærkuppet i 1970 ble ledet av Kampucheas Nasjonale Enhetsfront med Norodom Sihanouk i spissen. Enhetsfronten ble støttet av de kommunistiske Khmer Rouge-partisanene under Khieu Samphan, men dens grunnlag var ikke kommunistisk. Enhetsfronten var en bred nasjonal demokratisk front som omfattet: «de folkelige krefter i alle klasser, lag, politiske tendenser, religiøse retninger, nasjonale minoriteter og progressive personligheter». 1) (Politisk program for Kampucheas Nasjonale Enhetsfront, Peking Review, 15. mai 1970.)

I enhetsfrontens program blir grunnlaget for den nasjonale frigjøringskampen i Kampuchea skissert. Hele folket skal forenes for å styrte Lon Nol-klikken. Etter frigjøringa skal et uavhengig, fredelig, nøytralt, demokratisk og velstående Kampuchea skapes. Det arbeidende folket skal ha makten i de befrie områdene, og det skal skje en demokratisering av hele Kampuchea etterhvert som de befrie områdene blir utvidet. Alle innbyggerne skal ha stemmerett, rett til å stille til valg, talefrihet, pressefrihet, forenings- og demonstrasjonsfrihet. Retten til å velge bosettingssted og frihet til å reise i landet og til utlandet etc.

Programmet fra 1970 garanterer likhet mellom kjønnene og erklærte at buddhismen også i framtida skal være statsreligion samtidig med at andre religioner skal sikres frihet. En uavhengig nasjonal økonomi skulle bygges

år Kampuchea?

opp. Umenneskelig utbytting av folket stoppes, eiendomsretten til jord og eiendom garanteres. Forrådernes jord og eiendom skulle konfiskeres og fordeles blant bøndene. Bøndene skulle eie den jorda de dyrket, befris fra

gjeldsbyrde og få hjelp til å utvikle kooperativer og gjensidig hjelp. Fagforeninger skulle dannes, industrialisering fremmes og det nasjonale borgerskap skulle oppmuntres til å sette igang virksomheter til nytte for folket. Håndverkerne skulle hjelpes til å høyne arbeidsproduktiviteten, kommunikasjon og transport skulle utvikles, skolenes, universitetenes, studentenes, de intellektuelles og funksjonærenes interesser skulle beskyttes og arbeidsløshetsproblemet løses. Endelig skulle nasjonaliseringen av banker og utenrikshandelen fastholdes, eksporten fremmes, og pengenes kjøpekraft sikres.

Dette programmet var et typisk program

for en nasjonal demokratisk revolusjon, i en situasjon hvor landet var besatt og herjet av krig. Det gjaldt å samle så brede kretser av folket som mulig. Derfor var en nasjonal-demokratisk enhetspolitikk en livsviktig betingelse for seieren i frigjøringskampen.

Da Kampuchear frigjøring var en realitet, endrer bildet seg fullstendig. Selv om en «Ekstraordinær Nasjonal Kongress» i slutten av april 1975 vedtok at Sihanouk skulle fortsette som statsoverhode (på det nye historiske trinn og i det nye samfunn i Kampuchea» 2), ble han allerede i desember måned avsatt og satt i husarrest i Phnom Penh. Dette var et signal for en helt ny kurs. Den nasjonale demokratiske revolusjon var åpenbart et tilbaketrukket kapittel. Den nye forfatningen av 5. januar 1976 erklærte da også Kampuchea for «en stat for Kampuchear arbeidere, bønder og andre arbeidende mennesker» 3). Senere har Pol Pot i en tale den 28. september 1977 klart definert «det nye trinn i vår revolusjon» som «en sosialistisk revolusjon». 4)

Det er ikke for mye å si at alt forandret seg i Kampuchea etter endringene i 1975—76. Landet ble med et slag forvandlet til en stor landbruksproduserende kollektiv enhet med meget lite industri. 90 prosent av befolkningen ble organisert i kooperativer, hvor alt — unntagen noen få personlige eiendeler — var felleseie. Dette skjedde i et samfunn, hvor det ifølge Pol Pots opplysninger tidligere fantes 20 prosent mellombønder og småborgere.

I det nye Kampuchea fantes det ingen kapitalisme, ingen privat småproduksjon og bare små, private jordlapper som kun tjener til familiens eget forbruk. Pengene var blitt avskaffet, så det fantes heller ingen lønn. Kjernefamilien ble bevart, men alle spiste kollektivt sammen. Ingen religionsutøvelse ble tillatt. Munkene ble innrullert i kooperativene. Arbeiderklassen ble ansett for å være ikke-revolusjonær og derfor sendt til kooperativene for å bli revolusjonær. I stedet skapte man begynnelsen til en ny arbeiderklasse, som fortrinnsvis besto av svært unge mennesker — også barn. Det ble ikke gjennomført noen egentlig jordreform, da man hevdet at alle godseiere rett og slett var flyktet. Tilbake sto det så bare å konfiskere all eiendom.

Man gjennomførte kort sagt en revolusjon, der man fra den ene dagen til den andre forsøkte å gå fra feodalismen til noe som lignet svært på et klasseløst kommunistisk samfunn.

Det er ikke vanskelig å forestille seg hvilke motsetninger en slik politikk har skapt i den kampucheariske befolkning. Folket var mobilisert til kamp på et bredt nasjonal-demokratisk enhetsprogram, men ble plutselig stilt overfor et av de mest radikale forsøk på å endre samfunnsformen, som verden ennå har sett. Der hvor 1970-programmet hadde fore-

KAMPUCHEA-DEBATT

speilet en lang rekke demokratiske friheter, var resultatet at bare noen få demokratiske rettigheter ble igjen. Buddhismen ble forbudt, i stedet for å bli en statsreligion. Der hvor den private eiendomsretten til jord og eiendom ble garantert i 1970-programmet, ble alt med ett slag konfiskert av staten. Bøndene fikk ikke — som lovet — rett til å eie den jorda de dyrker. Det nasjonale borgerskap og småborgerskapet ble knust som klasse, undervisningssystemet ble redusert til bare å omfatte den mest elementære undervisning.

Sovjetunionens propaganda gjør i dag hele denne politikken til «maoisme i praksis». Generalsekretæren i Vietnams marionetteorganisasjon i Kampuchea, Roch Samai, betegnet i en artikkel i *Pravda* den 12. mars dette Kampuchea som «det første forsøksfelt utenfor Kina, hvor den maoistiske modell for politisk struktur og folkemord ble plantet». 5)

Men er det riktig at omveltningene i 1975—76 ligger i tråd med den kinesiske revolusjon? Nei, ganske klart ikke.

Den kinesiske revolusjon gjennomgikk flere etapper, og strekker seg over mange årter. I lyset av den tilbakestående samfunnsformen og de stadige kamper mot japansk, amerikansk og annen intervensjon, ble den kinesiske revolusjon gjennom mange år ført som en bred, demokratisk bevegelse. Den omfattet — ikke minst under kampen mot Japans okkupasjon — svært brede kretser i folket, og rommet både arbeiderklassen, bøndene, småborgerskapet og det nasjonale borgerskap. Da Kina ble proklamert som folkerepublikk den 1. oktober 1949, heiste man det nye flagget, bestående av en stor stjerne og fire små (som symboliserer de fire ovenfornevnte klasser). Først i 1957 erklærte Kinas Kommunistiske Parti at den sosialistiske omformingen i hovedsak var fullført. Da hadde de kinesiske kommunistene kjempet i 40 år.

Mao Zedongs enhetspolitikk skapte fra tid til annen motstand i Kinas Kommunistiske Parti. Henvendt til motstanderne av partiets nye taktikk mot den japanske imperialisme sa Mao i 1935: «... enhetsfronten (er) den eneste marxist-leninistiske taktikk. Omvendt er den sektariske taktikk isolasjonisme, så det forslår. Sektarismen «driver bare fisken ned i dyper vann og jager spurvene inn i buskaset», og det vil drive millioner og atter millioner av massene, denne mektige hær, i armene på fienden, noe han ganske sikkert vil bli begeistret for. I praksis er sektarismen de japanske imperialisters, forræderne og kollaboratørenes trofaste tjenere. Dens tilhengeres snakk om «det rene» og «det hellige» vil bli forsmått av marxist-leninister og hedret av de japanske imperialister. Vi ønsker absolutt ingen sektarisme, det vi ønsker er den revolusjonære nasjonale enhetsfront, som betyr slutten på de

japanske imperialistene, forræderne og kollaboratørene.» 6)

Hvis vi betrakter dagens kinesiske sosialisme og sammenligner den med Kampuchea 1975—78, viser det seg store forskjeller. De kinesiske kommunister anerkjenner at utviklingen mot det klasseløse kommunistiske samfunn er særdeles langvarig. I Kina har man både statseiendom og kollektiv eiendom, man har private jordlapper, og man fører en enhetspolitikk overfor restene av småborgerskapet og det nasjonale borgerskap, og tillater bl.a. forskjellige ikke-kommunistiske partier å drive sin virksomhet. Den kinesiske sosialisme har svært lite, om overhodet noe, til felles med Pol Pots Kampuchea.

Hvis vi igjen skal vende oss til Kampuchea, er det åpenbart at det finnes en stor forskjell i taktikk mellom de to revolusjoner. Det neste skritt blir da å undersøke om denne forskjellen skyldes forskjellige betingelser.

Jeg mener, til tross for alle nasjonale og historiske forskjeller, at fellestrekkene mellom de kinesiske og de kampucheanse betingelser er det viktigste. Begge land var halvøydale, de kapitalistiske innslag i samfunnene var meget sporadiske, og truselen mot den nasjonale sjølråderetten var avgjørende i lange historiske perioder. Vi kan konstatere at det fantes store likhetspunkter mellom Kinas nydemokratiske revolusjon og det nasjonal-demokratiske enhetsfrontprogram opp til 1975.

Forskjellene kommer fram etter 1975. Det er her bemerkelsesverdig at den store endringen i Kampuchea ikke begrunnes med en endret situasjon i landet. I den nevnte talen fra september 1977 gjorde Pol Pot oppmerksom på at forsvaret av landets uavhengighet hadde høyeste prioritet, også etter frigjøringen i 1975. Og de tallrike vietnamesiske angrep, som kulminerte med invasjonen og okkupasjonen av Kampuchea ved årsskiftet, bekreftet i høy grad at det først og fremst dreide seg om å sikre landets nasjonale sjølrådrett, og gå imot aggresjon og okkupasjon.

Nettopp i denne situasjonen valgte det kommunistiske parti å forlate den nasjonale enhetsfrontens vei, og påbegynte det de betegnet som en «sosialistisk revolusjon». Det avgjørende spørsmålet er her, om ikke denne politikken ved å svekke enheten i folket, også svekket forsvaret av den kampucheanse nasjon. Etter min oppfatning er det mye som tyder på at omveltningene i 1975 faktisk gjorde det lettere for en utenlandsk agressor å underlegge seg Kampuchea.

Som nevnt innledningsvis foregår det tilsynelatende en kamp i Kampuchea om linjen i kampen mot den vietnamesiske aggresjonen. Sjøl om det vil skape store vanskeligheter, kan det neppe være tvil om at en tilbakevendning til

den nasjonal-demokratiske enhetsfrontpolitikken vil være den eneste sjansen for å sikre et nasjonalt, uavhengig Kampuchea i framtiden. Og det må man huske, at en nasjonal enhetspolitikk mot aggresjon, ikke hemmer den sosialistiske revolusjon. Tvert imot vil den kunne sikre at denne revolusjonen kan gjennomføres med størst mulig basis i arbeiderklassen, bøndene og folket.

HHN

NOTER

- 1) Politisk program for Kampuchea's Nasjonale Enhetsfront, *Peking Review*, 15. mai 1970.
- 2) Pressekommuniké fra Cambodias Sørlige Nasjonale Kongress, *Peking Review*, 2. mai 1975.
- 3) Ny forfatning bekjentgjort. *Peking Review*, 16. januar 1976.
- 4) Sekretær Pol Pots tale. *Peking Review*, 7. oktober 1977.
- 5) *Novosti Presse-nytt*, 12. mars 1979.
- 6) Mao Zedong: Om taktikken mot den japanske imperialisme, 27. desember 1935. Mao Zedong: Utvalgte verker, bind 1, Forlaget Oktober, s. 141.

KAMPUCHEA-DEBATT

Politikken overfor bøndene

Allerede reportasjene høsten 1978 fra Arbeideravisens delegasjon i Kampuchea reiste en rekke kritiske punkter overfor Kampucheas innenrikspolitik. Og Hans H. Nielsen utdyper kritikken i sin kronikk. Vi avviser den løgnaktige hetsen, og vi støtter kampen mot den vietnamesiske okkupasjonen. Men vi kan ikke fullt ut gå inn for den kampucheanse utviklingsmodellen. En grundig undersøkelse og diskusjon må presisere vårt syn på de forskjellige sider. Her er det særlig politikken overfor bøndene som skal diskuteres.

Hans H. Nielsen skriver: «Bøndene fikk ikke — som lovet — rett til å eie den jorda de dyrker.» Det het i frigjøringsfronten FUNKS program fra 1970: «10. Garanter bøndenes eiendomsrett til den jorda de dyrker. Skap et rettferdig system med hensyn til leie av jord og renter på lån. 11. Hjelp bøndene med å øke produksjonen og arbeidskapasiteten. Beskytt og utbygg samarbeidet og gode tradisjoner for gjensidig hjelp på landsbygda. 12. Hjelp bøndene med å løse landbruksproblemene ved en rettferdig løsning på unaturlig høy gjeld.» (Demos: Sydøstasien? s. 88)

En vurdering av dette programmet og av linja etter frigjøringen i 1975 må bygge på en undersøkelse av forholdene på landet før og under krigen 1970—75.

Kampuchea var et meget tilbakestående land. Jordbruksproblemet var annerledes enn i mange andre asiatiske land på grunn av det lave utviklingstrinnet. Formelt tilhørte jorda kongen. Bruksretten tilfalt den bonden som dyrket et stykke jord i fem år, og hans etterkommere. Slik forble det gjennom århundrer, bl.a. pga. stor fruktbarhet og tynn befolkning. Det var for mye jord i forhold til befolkningen til at den kunne bli et handelsobjekt. Man kan sammenligne med Danmark i tidlig middelalder, hvor man ryddet ny jord

og bygget nye landsbyer når de ble for mange i den gamle.

Kjøp og salg av jord startet først i 50-årene. I 1970 hadde 90 prosent av bøndene fremdeles jord. Men halvparten av dem hadde så lite at de måtte leie av rike bønder, eller ta sesongarbeid i byene eller som landarbeidere. Leie av jord ble betalt med produkter eller i form av arbeid, altså hoveri.

Bøndene levde i sjølberga landsbyfelleskaper, phum'er, der de delvis ernærte seg sjøl, og delvis det munkeklosteret som lå i hver phum. Merproduktet ble avlevert til kongen og hoffet, men det har aldri vært noe stort siden Angkor-riket brøt sammen i 1432, og vanningsystemet forfalt. De virkelig store jordeierne kjennes bare fra Battambang-provinsen i vest og de franske kautsjuk-plantasjer.

Det var altså ikke mangel på jord som var grunnen til bøndenes fattigdom, men lav produktivitet (på grunn av dårlige vanningsanlegg, tilbakestående redskaper, hver families individuelle arbeid på hver sin jordlapp, og tilstedeværelsen av et uproduktivt munkevesen). Grunnen var også at pengeøkonomien trengte seg på i de seneste årtier, og bøndene ble satt i gjeld til de kombinerte ågermenn og handelsmenn. I Battambang skulle bøndene som regel gi over 50 prosent av høsten i leie for jord og renter på gjeld.

Derfor legger FUNK stor vekt på dette problemet og mindre på en jordreform. Likevel ble forræderens jord konfiskert og utdelt til jordløse bønder under krigen 70—75.

Det ble oppfordret til dannelse av «Solidaritetsgrupper for produksjon» (gjensidig hjelpssystemer), og enkelte kollektiver ble dannet før 1973. Men krigen gjorde en kollektivisering nødvendig. I begynnelsen av 1973 inngikk USA avtaler med Vietnam og Laos og kunne konsentrere seg om Kampuchea. USA gjennomførte de berømte «teppebombardementene» januar—august 1973, hvor det ble sluppet 4 ganger så mange bomber som Hitler slapp over England 1940—45. En million ble drept eller såret. Landbruksjorden ble ødelagt. FUNK sendte 20. mars 1973 ut oppfordring om å danne kollektiver som en nødvendighet for å overleve fysisk, for å sikre matvareproduksjonen og for å beholde produktene i de frigjorte områdene. De ble dannet på phumnivå, og fortsatte altså det gamle landsbyfelleskapet på et nytt nivå.

Nå når fiender av Kampuchea snakker om tvangskollektivisering, har de på et vis rett:

KAMPUCHEA-DEBATT

USA framtvang den. Men hensyn til bøndenes eiendomsrett til jorda, har bøndene strengt tatt fått den, bare kollektivt, og ikke individuelt. Og det er ikke sikkert at de har oppfattet FUNKS program som individuell jordeie.

Avskaffelsen av pengene må sees i samme sammenheng. På grunn av den lave produktiviteten og de sjølberga phum'er, kom bare en liten del av produksjonen på markedet. Under krigen kjøpte handelsmenn dette opp til videre salg til Lon Nol-styret og de okkuperte byer til høye priser. På den måten ble en stor del av produksjonen (også fra de frigjorte områdene) solgt til fienden, mens de selv manglet matvarer. Dette ble stoppet med kollektiviseringen i 1973. Overskuddet gikk nå til frigjøringen, og den ble ikke solgt, men gitt. Dermed ble pengesirkulasjonen begrenset med 80 prosent i de frigjorte områdene i 1974.

Denne type økonomi ble videreført under gjenoppbyggingen etter frigjøringen i 1975. Det ble trykket pengesedler, og man avviste ikke muligheten for å innføre penger igjen på et senere tidspunkt. Men foreløpig fungerte det slik at kollektivene leverte sitt overskudd til staten etter å ha beholdt en kvote til forbruk, nydyrking osv. Staten lagret en del og eksporterte en annen del. Importvarer ble ikke fordelt i forhold til leveransene til staten, men etter statsmaktens skjønn, ofte i forhold til innbyggertall.

Noen marxistiske iakttagere har betegnet dette som en mellomform mellom sosialistisk og kommunistisk fordeling. Men fordelingen «etter skjønn» kan ikke kalles helt eller delvis kommunistisk. En kommunistisk fordeling (enhver arbeider etter evne og får etter behov) forutsetter rikelig med produkter. Men i Kampuchea delte man ikke av overflod og rikdom. Man rasjonerte de få og knappe produktene.

Derimot er likheten med phum'ens gamle forhold til den føydale kongen slående!

Lenin kalte Russlands økonomi like etter oktoberrevolusjonen for statskapitalisme, men ennå ikke sosialisme, tilsvarende er det vel mest riktig å kalle Kampucheas økonomi for statsføydalisme. Men denne statsføydalistiske økonomi var naturligvis den riktige veien fram på landsbygda i Kampuchea. Den bygget på landets situasjon og forutsetninger og muliggjorde en rask gjenoppbygging. Og den muliggjorde det andre store framskrittet i tillegg til kollektiviseringen: bygging av vanningsanlegg, som sikrer økt produksjon og verner mot oversvømmelser.

Ser vi isolert på de kampucheanse bønder (85 prosent av befolkningen), må denne utviklingen ha vært et stort framskritt og blitt hilst velkommen.

Men overfor resten av befolkningen var den kampucheanse innenrikspolitikken tvilsom. Her har Hans H. Nielsen helt rett.

Partiet mente sjøl at frigjøringa i 1975 betød overgang fra den nasjonal-demokratiske fase til den sosialistiske fase av revolusjonen, og at man ved å evakuere byene og spre befolkningen på landet, hadde skapt et klasseløst samfunn. Dette var problematisk. Man oppløste totalt den gamle arbeiderklassen. Den hadde vært liten (2 prosent av befolkninga) og preget av sin spesielle situasjon i landet, men den hadde vist kampvilje, både nasjonalt og klassemessig. Den ble sendt på landet for å forandre sin tankegang. Det kan neppe ha vært riktig.

Småborgerskapet og det nasjonale borgerskap fikk i FUNKS program løfte om å bevare sin status. Men de ble sendt ut for å dele bøndenes kår. De må ha blitt svært skeptiske overfor partiet, og hatt forbehold mot å inngå en ny enhetsfront med partiet mot vietnameserne. Naturlig nok er det viktigste trekk i KNUFNS' program å gi dem statusen tilbake. Derimot har KNUFNS intet å tilby bøndene.

Buddhismen skulle ifølge FUNKS program forbli statsreligion. I stedet ble munkene sendt ut på jordene. De har vært av bondeætt, og munk og prest har en lang tradisjon i å lede den nasjonale kampen. De må ha følt et nært interessedeslesskap med bøndene. Men en så raske oppløsning av et så sentralt ledd i samfunn og kultur er problematisk. Noe tilsvarende må gjelde tiltak for å gjøre løsere de svært nære båndene innad i familiene.

Endelig må det trekkes fram at Pol Pot i sin tale d. 27. september 1977 ikke ser på motsi-gelsene i det nye samfunnet som Mao Zedong, men snarere som Stalin og Enver Hoxha: Han ser bare rester av gamle utbytterklasser og utenlandske agenter som kilder til fiendtlige motsetninger, men snakker ikke om faren for at nye privilegerte lag vokser fram i parti og stat og etablerer seg der som et nytt borgerskap.

Man må vurdere Kampucheas innenrikspolitikk på en slik måte: sett i forhold til bøndene var den riktig og nyskapende, men vurdert overfor resten av folket, ikke minst arbeiderklassen, var den «venstre»-opportunistisk. Disse feilene kan ikke bare kalles taktiske. De var av en strategisk karakter, og et virkelig oppgjør med dem er en forutsetning for en ny nasjonal enhet, frigjøring av landet og siden bygging av sosialismen.

M.E.

KILDER:

Pol Pots tale 27. september 1977.

Ein Jahr Demokratisches Kampuchea, Berlin 1976

Kampuchea-komiteens materialesamling.

Steinhauer & Horlemann: Kampuchea 1979.

Røde Fane 5—6/78: Kampucheas økonomi.

Kommunistisk Tidsskrift 2/79.

Det «ki
ubruke

Jeg har lest de to innleggene til HHN og ME. Når det gjelder innholdet, så finner jeg saker der jeg er både enig og uenig med begge forfatterne i.

Innledningsvis vil jeg slå fast, at etter min mening representerer denne typen debatt i hovedsak noe nytt og sunt innfor den internasjonale kommunistiske bevegelsen. Nemlig å granske sosialistiske

Debatt!:

lands politikk vitenskapelig og se dem som objekter for studium. Det bryter med det som har vært altfor vanlig i de siste 70 åra: å se sosialistiske land som fullkomne idealsamfunn, og studium som noe som skal bekrefte at samfunnsforholda der er perfekte og politikken ikke kan bli riktigere. Å studere samfunnsforholda der, akkurat som samfunnsforholda i andre land, konkret og kritisk, det er i virkeligheten å gå tilbake til den virkelige marxistiske metoden. Det er den eneste medisinen som kan hindre at kommunistene blir apologeter (støttespillere, — red.) for feil i sosialistiske land. Det er også bare ved hjelp av denne metoden at nye revolusjoner kan unngå å gjenta gamle revolusjoners feil.

Når dette er sagt, må jeg si at jeg ville ikke starta en debatt om Kampuchea i denne formen akkurat nå. Kampuchea er ikke bare et sosialistisk land. Kampuchea

KAMPUCHEA-DEBATT

nesiske skjemaet» lig i Kampuchea!

er også innblandet i en krig på liv og død. Den gjelder ikke bare den sosialistiske statens, men sjølve den kampuchanske nasjonens fortsatte eksistens. Et folk står med ryggen mot veggen, det kjemper under truselen fra vietnamesisk/sovjetisk folkemord. Under slike forhold ville jeg faktisk foretrekke å legge kritiske merknader til side og konsentrere kreftene om solidariteten til kampen er over.

De danske kameratene har altså vurdert annerledes, og det respekterer jeg. Diskusjonen er startet. Så får jeg også ta hansken opp, særskilt ettersom jeg er ganske mye konkret uenig, særlig med Hans Henrik Nilsen.

HHNs grunnleggende postulater

HHN tar ikke utgangspunkt i det offisielle kampuchanske eller kinesiske propagandabildet av forholdene i Demokratisk

L. M. sier i sitt svar at han ser det som en sunn tendens at kommunister har kritiske analyser av forholdene i sosialistiske land. Samtidig ville han sjøl ha valgt et annet tidspunkt, fordi Kampuchea nå kjemper en kamp om liv og død for å overleve som nasjon.

Kampuchea. Det gjør han sjølsagt rett i. Det er nødvendig at kommentatoren prøver å skaffe seg sjøl et bilde, på grunnlag av forskjellige tilgjengelige fakta, som han med noenlunde overbevisning kan tru er riktigst.

Opp mot det offisielle propagandabildet stiller han følgende dobbelte påstand: — de innenrikspolitiske resultatene i Kampuchea er dårlige.

— innenrikspolitikken til Demokratisk Kampuchea følger ikke det skjema som er utvikla i Mao Zedongs skrifter om den nydemokratiske revolusjonen.

HHN setter disse to sakene i sammenheng. Han hevder at de angivelig dårlige innenrikspolitiske resultatene er en følge av at Kampuchesas Kommunistiske Parti på et visst tidspunkt avvek fra Mao Zedongs lære om den nydemokratiske revolusjonen, og isteden begynte å føre en ultra-«venstre»-politikk. Han hevder også at for å seire i krigen må Demokratisk Kampuchea gå tilbake til det nydemokratiske stadiet.

Jeg kan ikke med sikkerhet bevise at HHN på alle punkter har urett. Men jeg ser gode trunner til å tvile på at han har rett. I hovedsak fordi en rekke fakta ikke lar seg forklare ut fra HHNs modell. Et minstekrav til en marxistisk analyse må være at den virkelig dekker de tilgjengelige fakta, og den kan absolutt ikke stå i motstrid til dem.

Kollektiviseringa skjedde før 1975

Revolusjonen i Kampuchea etter 1970 har snudd hele det kampuchanske samfunnet opp ned. Enkelt uttrykt har det skjedd gjennom to store omveltninger: Jordrevolusjonen, avskaffinga av føydalismen og kollektiviseringa på landsbygda, og evakueringa av de gamle byene. HHN mener at begge deler var feil og gjorde skade. Men denne teorien skaper også store problemer, og det blir vanskelig å forklare nyere kampuchansk historie. La oss først ta for oss kollektiviseringa.

I utgangspunktet gjør HHN den feilen at han skriver som om kollektiviseringa skjedde i 1975. Problemet er bare at kollektiviseringa i de frigjorte områdene skjedde i 1973. Disse områdene omfatta da mesteparten av territoriet og over halvparten av befolkninga. Det er altså

KAMPUCHEA-DEBATT

uriktig å framstille kollektiviseringa som en ultra-«venstre»-utvikling som skjedde etter at seieren over amerikanerne var vunnet 17. april 1975. Den var *ikke* en «feilaktig» linje som erstatta den «riktige» linja som blei fulgt fram til 1975. Eventuelt må HHN påstå at ei «riktig» linje blei ført fram til 1973, for så å bli erstatta av ei «feilaktig» linje overfor mesteparten av befolkninga.

FUNK vant krigen etter kollektiviseringa

Men i så fall blir det også svært vanskelig å forstå den meget framgangsrike utviklinga til den kampucheanske revolusjonen, nettopp i perioden 1973–75.

I 1973 undertekna vietnameserne Parisavtalen med USA. Følgen var at våpenforsyninga til Kampuchea, som gikk gjennom Nord-Vietnam og Laos, for en tid blei avbrutt. Motsetningene mellom Kampuchea og Vietnam blei skarper. Det var press på Kampuchea for å få gjennom en våpenhvile etter modell av Paris-avtalen der også, kampucheanerne avviste dette. Isteden gjorde de meget store militære framskritt. Som kjent førte det til at kampucheanerne vant over USA før vietnameserne. Og det til tross for at Vietnam hadde flere soldater med tyngre våpen.

Ifølge HHN skal disse framgangene ha skjedd på tross av at Kampucheas Kommunistiske Parti erstatta en riktig jordbrukspolitikk med en gæren i 1973! Jeg får ikke det til å stemme.

Både uttalelser fra offisielle talsmenn fra Demokratisk Kampuchea og intervjuer jeg har lest med tilfeldige bønder bekrefter at kollektiviseringa fant sted i 1972–73.

Jeg kjenner heller ikke til at amerikanske etterretningsrapporter eller flyktningerapporter har meldt om noen omfattende misnøye med denne kollektiviseringa. Når det gjelder andre innenrikspolitiske endringer, som f.eks. evakueringa av byene, så mangler det jo ikke på rapporter som melder om slik misnøye.

At amerikanske etterretningskilder virkelig er så effektive at de klarer å fange opp slike tendenser ble demonstrert under Vietnam-krigen da det ble dokumentert at nasjonale minoritetsgrupper som tidligere hadde støtta FNL delvis gikk over til Saigon-sida, på grunn av misnøye med

vietnamesisk sjåvinistisk undertrykking fra ledelsen i frigjøringsbevegelsen.

Jordbruket gikk godt i 1975–78

Når det gjelder utviklinga etter 1975, så vil jeg også ta utgangspunkt i kjente fakta. Disse fakta er bl.a. at utenlandske besøkende rapporterte om ei landsbygd som så velordna ut og der befolkninga ga inntrykk av å være velfødd, avslappa og smilende. (Det siste kan sjølsagt være en følge av tvang, det første ikke.) Under storflommen i Mekong høsten 1978 ga nedre Laos og Thailand tydelig inntrykk fra flyet av å være oversvømt, i det flate Kampuchea derimot kunne kanalsystemene tydelig sees fra lufta, og det virka som om vannmassene var under kontroll. Videre at Kampuchea ga krisehjelp i form av ris til Laos, noe som vel skulle bekrefte at landet hadde overskudd i matproduksjonen.

Sammenlikner vi dette med forholda i nabolanda Laos og spesielt Vietnam, er kontrasten forbausende. Kampuchea var det *mest* ødelagte av disse tre landa. I Vietnam er underernæringa, tiggeriet og det sosiale kaoset åpenbart, sjøl for korttids besøkende.

Tar vi utgangspunkt i de offisielle kampucheanske framstillingene, så sier de at det var for lite mat i 1975 og -76, og at matproblemet i hovedsak var løst i 1978. Andre opplysninger gjør at jeg trur denne framstillinga er riktig. Dette er et oppsiktsvekkende godt resultat for et krigsherja land i den 3. verden.

Riktignok er de klimatiske forholda for et frodig jordbruk meget gode i Kampuchea. Men det er de også i nedre (vietnamesisk) Mekong- og i Rødeelvdeltaet i Nord-Vietnam. Likevel er forholda i disse deltaene fullstendig forskjellig fra forholda i Kampuchea.

Ifølge HHN må disse etter min mening meget gode resultatene i jordbruksproduksjonen være oppnådd på tross av en skadelig ultra-«venstre»-linje i jordbrukspolitikken. Jeg kan ikke med min beste vilje få det til å stemme.

Til slutt kort om krigen 1978–79. Etter min mening er resultatene i krigen til nå gode for Demokratisk Kampuchea, etter hva vi kunne vente utfra styrkeforholdet mellom partene. Vietnams første store offensiv ved årsskiftet 1977/78 endte med et stort vietnamesisk tap. Dette be-

kreftes av USAs etterretningskilder i Thailand, som hørte på radiokommunikasjon på begge sider. Kampene etter invasjonen i januar 1979 fortsetter med den kampucheanske hovedstyrken intakt etter 5 måneder. Jeg kjenner ingen andre moderne eksempler på at en liten og dårlig rusta stat har stått imot et overlegent angrep så godt.

Ifølge HHNs modell skjer dette *på tross av* Demokratisk Kampucheas feilaktige jordbrukspolitikk. Jeg mener det motsatte, nemlig at det bl.a. skjer *på grunn av* jordbrukspolitikken.

Så langt HHN, personlig trur jeg at krigen mot USA tvang gjennom kollektiviseringa. Den blei gjennomført i 1973 fordi det var nødvendig for å vinne krigen. Her deler jeg synet til ME.

Maos plan for Nydemokrati var utvikla for andre forhold

For å forklare dette er det nødvendig å ta utgangspunkt i den konkrete situasjonen i Kampuchea, ikke i Mao Zedongs skema for gjennomføring av nydemokratisk revolusjon i Kina.

Enkelt uttrykt går Maos skjema ut på at for å seire i revolusjonen i Kina må den gå gjennom flere forskjellige trinn eller etapper. I krigen mot Japan var det riktig å ikke ekspropriere godseierne som var villig til å støtte forsvarskrigen. Isteden blei leien bøndene betalte til dem satt ned. Slik blei det mulig å holde en del patriotiske føydalister innafor fronten mot Japan. I krigen mot Chiang Kai-shek 1946–49 gikk KKP tilbake til å konfiskere godseierjord, den blei delt ut til bøndene, mens rike kapitalistiske bønder i hovedsak fikk fortsette sin jord og kapitalister og handelsfolk på landsbygda og i byene fikk beholde sin eiendom hvis de ikke støtta Chiang. Slik blei det mulig å holde en del patriotiske og framskrittsvennlige kapitalister innafor fronten i kampen for å avskaffe føydalismen i Kina. Kollektivisering, ekspropriering av kapitalistisk eiendom som skjedde etter 1949, og så langt som mulig gjennom overbevisning og med konsesjoner til kapitalister som var villige til å samarbeide. Dette skjemaet har fungert utmerka — i Kina. Forsøk på å vike fra det — som da «firerbanden» gikk til angrep på konsesjonene til tidligere kapitalister og føydalister etter 1966 — har åpenbart gjort

KAMPUCHEA-DEBATT

Kampucheanske soldater på vei til fronten under grensekrigen mot Vietnam sommeren 1978. Politikken som ble ført etter 1975 må bl.a. vurderes utifra det utgangspunktet at lederne i Kampuchea fryktet angrep fra Vietnam.

Vietnamesiske våpen erobret sommeren 1978. På tross av flomkatastrofer og angrep fra Vietnam, var Kampuchea mer enn selvforsynt med ris. Dette mener artikkelforfatteren er resultat av en i hovedsak korrekt politikk fra de kampucheanske lederne.

skade. Som alt som har gitt bra resultater er det sjølsagt mye å lære av dette skjemaet. Men vi må ikke glemme at det stammer fra en analyse av virkeligheten i Kina. Virkeligheten i andre land er alltid forskjellige på noen punkter. Det ville være ytterst merkelig om dette skjemaet i alle detaljer og i alle trinn svarte til behovene i andre land, og Mao har heller aldri påstått noe sånt.

Den konkrete situasjonen i Kampuchea åra 1972—75 skilte seg nokså mye fra den i Kina åra 1935—49. Dette veit både jeg og HHN for lite om. Men jeg syns det er et problem at HHN ikke uttaler at han har gjort begrensa studier, og etter mitt syn ikke gjør noen forsøk på å begrunne sine konklusjoner med henvisning til faktiske opplysninger om situasjonen i Kampuchea.

Terrorbombingas betydning for jordbruket

Konkret, så langt jeg veit: Frigjøringsfronten kontrollerte som nevnt mesteparten av territoriet. Som kjent svarte USA på det med å innlede verdenshistorias mest omfattende terrorbombing, langt mer offensiv enn både bombinga over Vietnam og over Europa og Japan under 2. verdenskrig. Fra denne bombeoffensiven er det ordet «teppebombing» har blitt internasjonalt kjent. Kampuchea kartet blei inndelt i ruter. Disse rutene blei bomba systematisk etter tur med sikte på å gjøre det umulig for noen å overleve, produsere og bo innafor ruta som var blitt bomba. Slik tok USA sikte på å fysisk tømme den frigjorte landsbygda for folk.

Utlendinger som har besøkt Kampuchea, forteller at alt som fantes av landsbyer på bygdene i det sentrale og mest tettbefolkte Kampuchea (Mekong-deltaet) stort sett var tilintetgjort og rømt. Denne landsbygda i sentral-Kampuchea er ganske åpen og flat, den er ikke dekket av jungel som beskytter mot lufta som mange i vesten trur. Bøndene bor ikke enkeltvis, spredd utover jorda som i Norge, som ME nevner, men i landsbyfelleskap med konsentrert bosetting. På spørsmål om hvor de var under krigen, fortalte bønder i disse områdene til utenlandske journalister at de var i en ås eller skog i nærheten. Landsbyen de bodde i før og seinere var ubebodd (opplysninger fra forskjellige delegasjoner som var i Kampuchea i 1978).

Hvilken form for økonomisk organisering av bøndene svarte da best til deres umiddelbare behov? Det betyr: hvilken form ga bøndene best mulig sjanse til å overleve fra dag til dag, og til å vinne krigen mot USA?

Kollektivene som bøndenes økonomiske selvforsvarsorganisasjoner

Kampucheanerne hevder at det var økonomiske kollektiver som svarte best til deres umiddelbare behov, både av sikkerhetsmessige og økonomiske grunner. Jeg finner denne forklaringa rimelig, ja nærmest sjølinnlysende riktig. Utdeling av jord til bøndene i form av individuelle jordlapper? Åssen skulle det fungere når hele landsbyen måtte rømme rismarkene og dra opp i åsen, og kanskje flytte seg

KAMPUCHEA-DEBATT

igjen? Jeg trur kollektiv drift av rismarkene som gjorde det mulig å så, transplantere og høste raskt når krigen gjorde det mulig, fortonte seg som helt nødvendig for bøndene sjøl. Jeg trur kollektiv hjelp under rømminga, kollektiv forsyning av de hardest ramte familiene osv. fortonte seg som helt nødvendig.

Jeg tor altså at bøndene sjøl godtok kollektivene som en livsnødvendig økonomisk sjølforsvarsorganisasjon. Denne militær-økonomiske begrunnelsen mener jeg forklarer hvorfor kollektiviseringa skjedde så raskt og blei fulgt av så overbevisende militære resultater fram til 17. april 1975.

Når det gjelder de andre økonomiske begrunnelsene for kollektiviseringa under krigen, så er de behandla tilstrekkelig i min forrige artikkel (Røde Fane 5/6-78). Kampucheanerne hevder at de lot føydaller og rike godseiere beholde jord under begynnelsen av frigjøringskrigen (1970–72), men at dette førte til at jordbruksproduktene blei solgt til den pengesterke amerikanske militærmaskina som besatte storbyene. Hæren og fattigbøndene kunne ikke konkurrere på markedet, så de sto i fare for å sulte. Også utifra dette får kollektiviseringa i 1973 karakter av økonomisk sjølforsvar fra bøndenes side.

Situasjonen i Kina helt forskjellig

Hvis vi refererer tilbake til det kinesiske skjemaet, så ser vi at den kampucheanse bonderevolusjonen gikk gjennom en «nydemokratisk» fase i perioden 1970–72. Etter 1972 derimot avskaffa den føydalismen og rikbonde-kapitalismen på landsbygda nærmest i et slag. Vi ser også at situasjonen i de store frigjorte områdene i Nord-Kina var nokså forskjellig fra situasjonen i de frigjorte områdene i Kampuchea. I Nord-Kina før 1949 fantes det større byer med en mer utvikla håndverks-, manufaktur- og industriproduksjon av varer. Det fantes så å si ikke i Kampuchea. I Nord-Kina var situasjonen heller ikke slik at det var *normalt* at landsbyene blei jaga opp i åser og fjell. Det var praktisk talt ingen luftkrig, og flertallet av bøndene kunne bli i sitt eget hus og fortsette å dyrke sin egen jordlapp, amerikanerne dreiv dem ikke vekk. Heller ikke fantes det amerikansk-kontrollerte byer midt oppe i de frigjorte

områdene, der quislingadministrasjonen var økonomisk sterk sånn at den kunne støvsuge de frigjorte landdistriktene for jordbruksprodukter ved hjelp av høye priser. Chiangs hær var tvert imot bankrott så langt jeg veit, i rak motsetning til den amerikanske militærmaskina i Phnom Penh som vassa i penger og utstyr til siste dag.

Men utifra dette blir det også feil å anvende det riktige kinesiske skjemaet på en helt annen situasjon, en situasjon som det ikke er skapt for og der det også faktisk blei ubrukelig.

Kollektivene fungerte bra i tida 1975–78

Når det gjelder situasjonen etter frigjøringa, så er argumentene for kollektiviseringa behandla tilstrekkelig i den forrige artikkelen min. Mye av det ME sier svarer også med mitt syn.

Kort uttrykt går det ut på at det viktigste for å øke produksjonen i Kampuchea var å bygge vanningsanlegg og få herredømme over Mekong. Videre at det fantes svært lite industri, sånn at det var

nødvendig å desentralisere produksjonen og skape en mest mulig fullstendig lokal arbeidsdeling for å tilfredsstille de nødvendige øyeblikkelige behov. Disse oppgavene mener jeg best kunne løses innad i ramma av videreutvikling av kollektivene.

I tillegg har vi de militære behova for å ikke skape for store sentrer som vietnameserne lett kunne besette, og behovet for å ha en organisering av økonomien som kunne ta imot millionene som blei evakuert fra byene.

Problemet med HHN er at han møter dette med en kritikk av Kampucheas Kommunistiske Partis politikk, tufta på prinsipielle henvisninger til Mao, men etter mitt skjønn uten noe alvorlig forsøk på å vise åssen disse prinsipielle henvisningene virkelig var anvendbare på den kampucheanse situasjonen.

Det faktum at hele Kampucheas nasjonale økonomi er dominert av jordbruket rundt Mekong skiller Kampucheas økonomi kraftig fra Kinas. Helheten i Kinas økonomi er et langt mer variert og sammensatt bilde. Det finnes knapt noen distrikter i Kina som er så fullstendig domi-

Kollektiviseringa på landsbygda ble tvunget fram på grunn av amerikanernes krigføring og teppebombing. Artikkelforfatteren mener at dette må ha fortonet seg som den eneste fornuftige løsningen for bøndene. Han mener at HHN gjør seg skyld i faktiske feil når han mener at kollektiviseringa foregikk etter 1975.

KAMPUCHEA-DEBATT

nert av ei elv som Kampuchea er av Mekong. Dessuten finnes få områder i Kina som er så uhyre fruktbare som *mesteparten* av Kampuchea.

Dette betyr at et «kampucheansk eksperiment» ikke bare ikke passer for Kina, det har også alltid vært *umulig* for Kina. Den særlige kombinasjonen av vannets overveldende betydning, fruktbarheten og underutviklinga, som er *forskjellig* fra Kina, drøftes ikke av HHN.

Jeg har det synet at utviklinga av en omfattende privat småproduksjon og private markeder på landsbygda *nå* kunne trekke arbeidskraft *ut* av det nødvendige kollektivarbeidet for å få kontroll over Mekong. HHN drøfter ikke dette spørsmålet.

Han drøfter heller ikke de særegne økonomiske problemene som krigen skapte. Alle landveis-kommunikasjoner (veier, jernbane osv.), var grundig ødelagt i 1975. Disse var bare delvis kommet i bruk igjen våren 1977. Jeg mener at det i seg sjøl var et godt argument for at alle økonomiske problemer på kort sikt *måtte* løses gjennom en lokal arbeidsdeling.

Jeg har den oppfatninga at kollektivsystemet i hovedsak fungerte bra for bøndene før januar 1979. Vi kjenner til en overflod av flyktningerapporter fra Kampuchea. Men i det materialet jeg har sett, mangler en kategori nesten helt: flyktninger som var bønder på landsbygda *før* 17. april 1975. Det er tross alt et flertall av befolkninga. Sammen med rapportene fra utenlandske delegasjoner i 1978, som så en (utvendig betraktet) velstelt landsbygd med velnærte bønder, overbeviser det meg om at kollektivsystemet var riktig og vellykket.

I situasjonen etter angrepet i januar 1979 mener jeg argumentene for kollektivene er de samme som under krigen mot USA. Å «gå tilbake til det ny-demokratiske stadiet» som HHN tilrår, må logisk sett bety å *oppløse* kollektivet. I motsetning til HHN trur jeg ikke det ville føre til seier i krigen, men tvert imot til sikkert nederlag.

Uriktig at «hele arbeiderklassen blei oppløst»

ME later til å tro (som HHN) at *hele* den gamle arbeiderklassen i Kampuchea blei oppløst. Så vidt jeg veit, er ikke det helt riktig.

Ifølge de opplysningene jeg kjenner til, var gummiplantasjearbeiderne den største enkeltgruppa innafor det produktive proletariatet. Den omfatta *minst* mange titusener av arbeidere og var følgelig en relativt stor gruppe innafor et proletariat som ME oppgir til å være på 2 pst. (160 000 om vi tar utgangspunkt i et folketall på 8 millioner).

Gummiplantasjearbeiderne hadde faglige tradisjoner fra frigjøringskrigen. Jeg har inntrykk av at kadre fra gummiplantasjene hele tida har spilt en viktig rolle i partiet, hæren og staten. Gummiplantasjene blei tildels frigjort tidlig og aldri evakuert. I 1978 var gummiplantasjene den *eneste* sektoren som den norske delegasjonen hørte om som ikke produserte sin egen ris. Her var det også store fabrikker med flere tusen arbeidere som produserte gummi for eksport, så vidt nordmennene fikk vite med den samme arbeidsstokken som før 1975.

Men mesteparten av *byarbeiderne* blei sjølsagt evakuert. Det er også vanskelig å skjønne assen det skulle vært unngått, så lenge hele *resten* av bybefolkninga blei evakuert.

Evakueringa av byene starta før 1975

I motsetning til det HHN tydeligvis mener, var heller ikke evakuering av byene noe nytt fra 1975.

Tvert imot evakuerte FUNK byer så tidlig som 1972–73. I første omgang angivelig for å unngå å skape frigjorte byer som mål for teppebombinga.

Total evakuering av befolkninga fra frigjorte områder som blei gjenerobra av amerikanerne var *linja* til FUNK fra *i hvert fall* 1972–73.

Det er sjølsagt riktig at 17. april 1975 betydde noe nytt, forsåvidt som at denne linja blei anvendt på millioner av mennesker som var bosatt i de 7 største byene.

Men det er ikke riktig å framstille det som om denne linja først oppsto i 1975. Dersom dette var ultra-«venstre», så var denne «venstre»-linja også ganske sikkert slått gjennom i 1972–73.

Når HHN tar avstand fra evakueringa av byene i 1975, og ME erklærer at han mener at her har HHN «helt rett», så skiller vi definitivt lag. Her står våre syn diamtalt motsatt.

Argumentene for evakuering av byene står for meg som overveldende.

De var for det første *militære*. Kampucheanerne hevder at det forelå planer for raske motkupp med utgangspunkt i hemmelige organisasjoner og våpenlagre i Phnom Penh så snart byen var tatt. Myrdal hevder, jeg tror med kinesiske kilder, at det fantes en vietnamesisk plan for å ta Phnom Penh i 1975. Det er åpenbart klart, at dersom Demokratisk Kampuchea hadde gjenbefolket byene før januar 1979, så ville det skapt feite krigsbytter for Vietnam under den store offensiven. *Alle* militære argumenter taler, isolert sett, for å evakuere byene slik at de ikke blir fristende militære mål.

For det andre var argumentene *økonomiske*. Etter mitt skjønn er disse argumentene *minst* like overbevisende som de militære. Bybefolkninga var på flere millioner. Den produserte ikke mat og heller ikke noe særlig annet. For det meste besto den av arbeidsløse flyktninger. Den blei fødd av ei gigantisk amerikansk luftbru som fløy inn svære mengder mat. Etter 17. april var det sjølsagt slutt på den. De fantes ikke noe alternativ til denne luftbrua. Det fantes heller ikke matlagre på den kampucheanske landsbygda som kunne fø denne gigantiske bybefolkninga. Og det fantes heller ikke veier og jernbaner som kunne frakte disse ikkeeksisterende lagrene fram til byene. Partiet valgte å sende menneskene dit maten var. Det skjedde gjennom en rask evakuering, og det blei brukt tvang.

Allianser mellom forskjellige klasser?

Det er sjølsagt ikke uvesentlig når HHN og ME peker på nødvendigheten av allianser i Kampuchea med patriotisk borgerskap og småborgerskap, hevder at arbeiderklassen i byene hadde progressive tradisjoner osv. Men om dette skal ha verdi som argumenter for at Kampuchear Kommunistiske Parti har fulgt ei ultra-«venstre»-linje, så må HHN og ME *også* forklare hvilket *alternativ* som fantes til evakueringa i april 1975.

I april sto parti og regjering overfor et virkelig og akutt problem. Massene i byene kunne ikke skaffes mat der de var. Regjeringa kunne ikke beholde makta med en sultende bybefolkning i kaos og opprør. Dette virkelige problemet kunne neppe løses ved å henvise allment til nødvendigheten av allianser med det patriotiske borgerskapet eller arbeiderklassens pro-

KAMPUCHEA-DEBATT

gressive tradisjoner. Det ville neppe mette noen mager.

Til spørsmålet om terror

Jeg skal ikke påstå ta denne politikken var populær. Tvert imot går jeg ut fra at for store deler av bybefolkninga var den svært upopulær.

Jeg kan tenke meg at tidligere bønder som hadde levd noen år i flyktningeleirer rundt storbyene relativt godvillig gikk med på evakueringa. På den andre sida ville statstjenestemenn, intellektuelle, funksjonærer, småhandlende, byarbeidere av forskjellig slag rimeligvis oppleve situasjonen som evakuert som uvant og jævlig. Jordbruksarbeid i Kampuchea er fattigslig og hardt. For en funksjonær som mangla fysikken til det og som hadde bymessige vaner måtte det være forferdelig å komme ut på landsbygda, leve i ei hytte og vasse i gjørma dag etter dag.

I begynnelsen var det sikkert sparsomt med boplass og redskaper til de evakuerte. Malaria var utbredt. Det var minst ett år med for lite mat. Døde mange? Jeg vil gå ut fra det.

Var det omfattende misnøye? Sikkert. Flyktningerapporter og forsiktige uttalelser fra offentlige tjenestemenn forteller samme historia. Flyktningene til dels løgnaktig og overdrevet, men mye er trolig sant også. Tjenestemennene sikkert uten å trekke fram de verste problemene. Felles er det at de sier at de evakuerte var misfornøyde. Førte det til protester, flukt, opprørsforsøk blant noen av de evakuerte? Jeg trur det.

Blei det gjort feil? Det blir alltid gjort feil. Kadrene i Kampuchea er for det meste svært unge. Hele befolkninga er svært ung (store barnetall, lav gjennomsnittsalder). De som kunne dra hjemmefra og bli med i frigjøringskrigen var ikke voksne fedre (og mødre) med ansvar for familien og jorda, det var unge fattigbondesønner og -døtre i tenåra, ugifte og ubundne. Partiet var nokså lite før 1970. Etter 1975 skulle det administrere 8 millioner mennesker. Unge gutter og jenter i tenåra, med all sin erfaring fra 3 eller 5 eller 7 års krig, skulle bl.a. administrere hundretusener av tidligere byfolk som var blitt landarbeidere mot sin vilje.

Skjedde det overgrep under bøndenes oppgjør med den føydale overklassen? Under dette oppgjøret tok bøndene hevn

Tomme og evakuerte byer fantes over hele Kampuchea. Byene var overbefolkta og uten tilgang til mat. I tillegg fantes det sikkerhetsmessige og militære grunner til den raske evakueringa.

Sjøl om hovedlinja var korrekt ble det opplagt begått feil fra de unge kadrene og bondebefolkninga i oppgjøret med føydalklassen og forrædere fra krigen mot USA.

for århundrers undertrykkelse. Sikkert gikk det også brutalt for seg, og sikkert gikk det også ut over uskyldige. Var det ikke sann, så hadde det vært den første store bonderevolusjonen i verdenshistoria som hadde unngått det. Skjedde det overgrep i oppgjøret med pro-amerikanske forrædere? Sikkert. Skjedde det overgrep under og etter tvangsevakueringa av delvis uvillige byfolk? Sikkert.

Men spørsmålet er ikke om det foregikk overgrep. Spørsmålet er om det fantes noe *alternativ* til sjølve hovedlinjene i politikken. Jeg klarer ikke å se at det fantes noe bedre og mer realistisk alternativ.

At den veien Kampuchea gikk var smertefull, og at det så også blei gjort en del feil, er jeg i så fall nødt til å godta. Dersom *det* var prisen landet måtte betale for å kjempe seg fritt og prisen bonderevolusjonen krevde for at bøndene skulle kunne kaste undertrykkerne.

Det er også vanskelig å moralisere over det, dersom noen av de unge kadrene har oppført seg brutalt. Unge gutter, og jenter, oppvokst i fattigdom og analfabetisme, med et brennende hat til føydalistene og USAs lakeier, har ikke de samme forutsetningene som intellektuelt skolerte kommunister i det rike og fredelige vesten, f.eks. Norge og Danmark.

Jeg sier ikke dette fordi jeg trur på vietnamesernes historier om at befolkninga er redusert til tre millioner. Tvert imot ser jeg masse-mord-historiene som effektivt motbevist av pålitelig informasjon i de siste åra. Men det har opplagt vært en omfattende terror som har ramma tusener av revolusjonens motstandere og sannsynligvis også noen uskyldige. Hvilken revolusjon i den 3. verden har unngått det? Skal vi bli mot revolusjoner i den 3. verden fordi det uunngåelig skjer?

Er det mulig å «vende tilbake til den nasjonal-demokratiske revolusjonen»?

HHN mener tydeligvis at Kampucheas Kommunistiske Parti bør vende tilbake til perioden før 1972/73 (som han feilaktig kaller perioden 1975/76). Han ser dette som forutsetninga for seier i kampen mot Vietnam.

Jeg har ikke drøfta om det har vært gjort taktiske feil overfor personen Siha-nouk og hans krets. Kanskje har det det. I så fall er det viktig nok. Jeg har heller ikke drøfta om det, *innåfor* ramma av kollektiveringa og evakueringa fra byene, kunne ha vært gitt konsesjoner til patriotiske føydalister, borgere, småborgere, intellektuelle osv. Kanskje. Jeg har

KAMPUCHEA-DEBATT

ikke undersøkt spørsmålet. Men jeg kan ikke avvise problemstillinga.

Jeg har heller ikke drøfta om det finnes grupper, f.eks. i Thailand, som har vært i opposisjon til regjeringa Pol Pot, men som nå kan vinnes for en enhetsfront mot Vietnam og Sovjet.

Om tilbakegangen til en nasjonal-demokratisk enhetsfrontlinje betyr sanne politiske tiltak og sanksjoner, så trur jeg det er riktig. Sânt er trulig nødvendig nå.

Men jeg oppfatter det som at HHNs oppfatning går lengre. Skal det nemlig virkelig være tale om å gå tilbake til FUNKS opprinnelige enhetsfrontsprogram, så må også eiendomsformene og den økonomiske organiseringa av samfunnet endres sânt at det blir meningsfylt.

Det må bety å gjenopprette byene. Ikke gjennom å befolke dem gradvis og på nytt, men gjennom å la de gamle småindustrielle og småhandelsfolk (i det minste) få dra tilbake og ta opp sin gamle virksomhet. Det må bety tilsvarende skritt på landsbygda. Formodentlig også å dele opp kollektivene og gi bøndene individuelle jordstykker i stedet.

Jeg trur, som før nevnt, at en oppløsning av kollektivene nettopp nå ville bety en katastrofe for den fortsatte krigføringen mot vietnameserne.

Hva så med gjenoppbyggelse av byene og den gamle handels- og industrikapitalistiske virksomheten? Dette er ikke så helt enkelt. Dette forutsetter jo nemlig at det finnes penger. Det forutsetter nemlig at disse sektorene finner noen å handle med. Ikke så lett, så lenge kollektivene i all hovedsak bygger på indre arbeidsdeling og omtrent ikke utveksler produkter. Skal industrikapitalister handle med kollektivene via staten? I så fall må handelen mellom staten og kollektivene også gjenopprettes. Det forutsetter at jordbruksprodusentene selger jordbruksprodukter billig og får industrivarer dyrt. «Ett tonn ris for ei pakke spiker.» Det vil også øke skillene mellom rike og fattige kollektiver.

Er det så sikkert at kollektivbøndene frivillig ville gå med på at byene blei gjenoppretta i gammel form?

ME peker på at vietnamesernes quislingfront («KNUFNS») i hovedsak har på programmet poster som frir til tvangsevakuert bybefolkning. En riktig observasjon. Men samtidig er det verdt å merke seg at vietnameserne *sjøl* har ikke klart å gjenbefolke de byene de har erobra etter at de gikk inn i Kampuchea. Det forutsetter nemlig handel mellom by og land. Vietnameserne ligger i krig med landsbefolkninga. De *handler* ikke med jordbruksprodukter, de kommer med soldater og prøver å *ta* dem. Hvem skulle en bybefolkning i det okkuperte Kampuchea handle med? Vietnameserne? Vietnameserne har visserlig behov for varer, men de har ikke noe å bytte med. Spesielt ikke mat, og ingen kan overleve uten mat til bybefolkninga.

Nå går folketog gjennom Kampuchea til baser i sørøst. Andre baser ligger i de uveisomme junglene i nordvest, underutvikla områder sjøl til å være i Kampuchea. Å gå tilbake til økonomien fra før 1972 i de frigjorte områdene nå, trur jeg er tilnærmet umulig som å innføre kampucheanke kollektiver i Danmark.

Prinsipielle innvendinger mot HHNs metode

På dette punktet vil jeg komme tilbake til mine mer prinsipielle innvendinger mot HHNs metode.

Hans utgangspunkt er å utsette den kampucheanke modellen for kritisk

gransking. Til dette har jeg ingen innvendinger. Tvert imot er det riktig medisin for den kommunistiske verdensbevegelsen å lære seg å gjøre sanne granskinger. Jeg har altså et annet syn på om dette er det taktisk riktige tidspunktet for å foreta en sânt gransking av akkurat Kampuchea, men det er et underordna spørsmål.

Den måten han angriper problemet på, når han skal foreta en sânt gransking, oppfatter jeg derimot som feilaktig. I artikkelen tar han i meget liten grad utgangspunkt i konkrete fakta om situasjonen i Kampuchea. Derimot blir en hovedstolpe i framstillinga et langt sitat fra Mao Zedong. Dette er med respekt å melde hverken Marx eller Maos metode.

For å få kabalen til å gå opp, henviser han til store endringer i politikken, som angivelig skjedde etter 1975. Etter min mening er det feil. Jeg mener en vitenskapelig gransking av historiske fakta viser at disse endringene skjedde i 1972—73. (Jeg har behandla dette overflatisk her, for videre dokumentasjon henviser jeg f.eks. til en artikkel av Malcolm Caldwell i Kommunistisk Tidsskrift nr. 2/3 1979.) Dermed faller hele argumentasjonen om «riktig politikk opp til 1975 og feilaktig politikk etterpå» bort, etter min mening.

HHN gjør denne feilen også fordi han ikke leiter opp og analyserer hva som virkelig skjedde inne i Kampuchea, men han går ut fra offisielle programerklæringer for frigjøringsfronten. Derfor plasserer han f.eks. kollektiviseringa i 1975—76 (da grunnloven blei endra) og ikke i 1972—73 (da den virkelig skjedde).

HHN slår fast at utviklinga i Kampuchea har gått en annen vei enn den i Kina. Det har han sjøl sagt helt rett i. Så stiller han spørsmålet om dette skyldes forskjellige betingelser. Men dette problemet gransker han i virkeligheten ikke, han bare postulerer at det som er felles er viktigst.

Dette er ganske utilfredsstillende. Som jeg har vært inne på er forskjellene faktisk ganske store. Utenom det jeg har nevnt (naturforhold, konkrete forhold under krigen), så var også Kampucheas økonomiske utviklingsnivå før 1970 et annet enn Kinas i 1935. Kina var et jordbruksland som samtidig hadde en god del moderne produksjon, og en utvikla kapitalisme. Riktignok «drukna» denne moderne produksjonen innafor en halvføydal jordbrukssektor, men i absolutte tall

KAMPUCHEA-DEBATT

var det likevel ikke så små saker det dreide seg om, bl.a. fordi Kina er et stort land. Den moderne industriproduksjonen i Kampuchea var, etter alt jeg har lest, mye mindre betydningsfull innafor hele den kampucheanske økonomien. Den lille kapitalistiske sektoren var mye mer dominert av kompradorkapitalisme og åger enn i Kina.

De kampucheanske marxistene hevda før 1970 at byene i Kampuchea var uproduktive og ødeleggende for den nasjonale økonomiske utviklinga. (Jfr. tidligere referert artikkel av Caldwell, Kommunistisk Tidsskrift 2/3 1979). Liknende synspunkter uttrykkes av Jan Myrdal, som trekker paralleller til byene i Sør-Italia på begynnelsen av 1800-tallet med referanser til Gramsci (se forskjellige «Skriftstallinger» i Folket i Bild/Kulturfront 1978—79). Og av Samir Amin, kjent afrikansk økonom, som i en artikkel fra 1976 holdt fram «den kampucheanske modellen» som et mulig forbilde for revolusjoner i en del svært tilbakeliggende afrikanske land (se «Ikwezi» nr. 10).

Jeg har ikke studert disse problemene. Jeg har verken studert Gramscis uttalelser om Sør-Italia eller de kampucheanske ledernes økonomiske skrifter fra før 1970. Jeg veit ikke hva som er riktig og hva som er gærent.

Men HHN's enkle konstatering av at «fellestrekkene mellom de kinesiske og de kampucheanske betingelser er de overveiende ...» er helt utilfredsstillende for meg. Jeg ønsker i så fall en konkret forklaring på hvorfor vi ikke skal ta mer hensyn til de iøynefallende forskjellene. Jeg ønsker også en konkret forklaring på hvorfor Khieu Samphan og Samir Amin, begge angivelige marxistiske økonomer som har studert de faktiske forholda en del, tar feil.

HHN referer til Mao. Han klarer ganske lett å påvise at kampucheanerne ikke har fulgt Maos skjema. For meg ser det ut som om hans resonnement slutter der. Jeg mener derimot at det burde begynne der.

Jeg mener hans argumentasjon nettopp er et tilbakefall til den feilaktige stil i den kommunistiske bevegelsen, som hans utmerkete, kritiske insjoneser representerer et brudd med.

Samme type argumentasjon blei nemlig i sin tid også brukt *mot Mao*. KOMINTERN og det sovjetiske partiet under

Stalin slo nemlig gang på gang fast at Mao ikke fulgte den «russiske» veien. Slik var det i 1935 og slik var det i 1950. Det var utfra et feilaktig syn på marxismen, som ble sett på som en ferdig og perfekt teori som alt hadde behandla alle tenkelige situasjoner som kunne oppstå. Derfor var f.eks. Stalin etter 1950 mot Maos linje med å kjøpe ut det kinesiske borgerskapet.

Jeg trur mange revolusjoner har lidd nederlag fordi partiene lette etter en måte å kopiere den sovjetiske oktoberrevolusjonen på. De kommunistiske partiene vil gjenta de samme feila om de på samme slaviske måte prøver å kopiere den kinesiske revolusjonen.

Verden består av mange og ganske forskjellige land. USA, Færøyane, Norge og Bulgaria er kapitalistiske land. Revolusjonene og de sosialistiske systemene der vil ganske sikkert bli kraftig forskjellige.

«Den 3. verden» er et nyttig samlebegrep. Men det omfatter også meget forskjellige land. Argentina er et undertrykt kapitalistisk land. Bhutan er fortsatt i hovedsak føydalt. Revolusjonen i Brasil og i Burundi må bli meget forskjellige.

Utfra dette mener jeg i *utgangspunktet*

at det er *tillitvekkende* at de kampucheanske kommunistene så åpenbart ikke er «kinesere». Det samsvarer med min oppfatning av korrekt bruk av marxismen-leninismen Mao Zedongs tenkning, nemlig som en *metode* til å analysere situasjonen i sitt eget land og ikke som en fasit.

Likevel kan det hende at de gjør meget store feil. Forsåvidt kan det godt hende at HHN har en god del rett i sin skepsis til f.eks. enhetspolitikken.

Men skal han bevise det, må han gå fram på en annen måte. Han må analysere den virkelige innenrikspolitikken i Kampuchea utfra fakta. Han må påvise at den fungerer dårlig og *hvorfor*, og ikke bare si at den ikke stemmer med «boka». Så lenge det blir hovedargumentasjonen, mener jeg at hans kritikk skjemmes av dogmatisme og derfor også dessverre blir av liten verdi.

Et par kommentarer til ME

Jeg mener MEs artikkel er bedre fordi den er mer konkret. Her er det en hel del å lære. Jeg har likevel teoretiske innvendinger mot et par av hans oppfatninger.

ME hevder at det ikke går an å kalle

Mao Zedongs linje for den nydemokratiske revolusjonen var korrekt og passet utmerket på kinesiske forhold. De faktiske forhold var imidlertid helt anderledes i Kampuchea og en mekanisk overføring ville vært umulig, hevder artikkelforfatteren.

Sjøl om det kan ha blitt gjort feil både i forhold til Sihanouk og mot deler av bybefolkninga er det vanskelig å se noe alternativ til hovedlinjene i Pol Pots politikk både før og etter revolusjonen.

KAMPUCHEA-DEBATT

fordelinga i Kampuchea for en mellomform mellom sosialistisk og kommunistisk, fordi «En kommunistisk fordeling (enhver arbeider etter evne og mottar etter behov) forutsetter *rikelighet* av produkter. Men i Kampuchea deltes man ikke om overflod og rikelighet. Man *rasjonerte* de få og knappe produkter.»

Mitt inntrykk av den konkrete situasjonen er at når det gjaldt enkelte jordbruksprodukter var det virkelig overflod til forbruk høsten 1978, i hvert fall i Mekong-området. Men i hovedsak herska sjølsagt knapphet.

Likevel har ikke ME rett. For definisjonen på *kommunisme* er ikke som han sier, fri fordeling bygd på overflod. Det han da snakker om, er den *framtidige* kommunismen. Men marxismen opererer også med andre former for kommunisme. Jfr. urkommunismen, det primitive, klassekløse samfunnet der det ikke hersker noen likhet bygd på overflod, men tvert imot likhet bygd på fattigdom. Kommunisme betyr et samfunn der det ikke finnes privateiendom til produksjonsmidler og ikke noen klassedeling bygd på ulik fordeling av produktet. Uti fra dette er det riktig å si at fordelinga i

Kampuchea har kommunistiske trekk, men det er sjølsagt ikke noen høyt utvikla kommunisme det dreier seg om.

ME peker på likheten i samfunnsoppbygginga i Demokratisk Kampuchea og i det gamle Khmer-kongedømme. Det gjør han rett i. Det gamle Khmer-kongedømmet og det nye Kampuchea brukte i hovedsak de samme produksjonsmidlene (vanningssystemer kombinert med enkle jordbruksredskaper) og organiserte i store trekk produksjonen på samme måte. Jeg tror også vi vil få se mange felles trekk i samfunnsorganiseringa mellom de utvikla monopolkapitalistiske statene og de sosialistiske statene som før eller seinere kommer i vesten.

Derimot mener jeg han tar feil når han på dette grunnlaget kaller Demokratisk Kampuchea for «stats-føydalistisk». Det gamle Khmer-kongedømmet bygde på kongens eiendomsrett til all jorda i landet. På grunnlag av dette blei bøndene utsett for en brutal skatteutplyndring som dreiv dem ned i fattigdom. Midlene blei brukt til vanningsanlegg, ei svær sentral militærmaskin og føydalistenes enorme luksus og praktutfoldelse.

Hvem eide jorda i Demokratisk Kampuchea? Utgjorde de sentrale parti- og statskadrene en «klasse» som eide bøndenes jord? Statsapparatet utvikla en økonomisk politikk som tok sikte på å belaste bøndene *minst* mulig. Byene blei ikke bygd opp til kjempestørrelse som i Angkor-perioden, men tvert imot trappa ned. Statsadministrasjonen, industrien og hæren dyrka mat og laga forbruksprodukter til seg sjøl for å belaste bøndene minst mulig. Administrasjonen var liten, levde ytterst enkelt og dyrka sjøl jord.

Sjøl om *formene* er delvis felles, så kan jeg ikke forstå annet enn at det dreier seg om sosialisme. Dvs. samfunnsmessig eiendom av produksjonsmidlene, disponert av staten, og fordeling av produksjonen til produsentenes individuelle og kollektive konsum.

Når det gjelder muligheten for å holde på de nåværende økonomiske formene i et framtidig, mer industrialisert Kampuchea, har jeg store behold.

Når det gjelder en del av de sentrale skrifter som partiet i Kampuchea har sendt ut, deler jeg MEs kritikk overfor deres idealistiske overtoner.

L. M.

OVERFALLET PÅ KAMPUCHEA

Hvorfor angrep Vietnam?

Lurer du på om redsels-skildringene om «det blodige Pol Pot-regimet» er sanne? Ønsker du deg fakta om forholdene i Vietnam? Veit du lite om grensestriden mellom Vietnam og Kampuchea? Denne boka gir mange opplysninger om disse spørsmålene.

Av innholdet:

- Reportasje fra Kampuchea høsten 1978
- Intervjuer med Pol Pot og leng Sary
- Flyktningeintervjuer
- Artikler om Vietnam, om grensestriden, forholdet til Sovjet m.m.

**Boka er utstyrt med
bildeseksjon og kart.
192 s., pris kr. 42.**

I bokandelen nå.

FORLAGET
OKTOBER

Debatt/:

- «Radikalt bokmål» er ein illusjon og ein abstraksjon, som fører målstriden inn i ei blindgate.
- Nynorsk høver også for austlendingar.
- Ml-rørsla skriv anten forelda nynorsk eller ubrukeleg «radikalt» bokmål.
- AKP(m-l) må endre sin språkpolitikk både praktisk og programmatisk.

Dette tar mellom anna «Målaktivistar» opp i den andre delen av sitt debattinnlegg. Del 1 stod trykt i forrige nummer. Denne delen retter seg særleg mot innlegget til K.G. i Røde Fane nr. 3—78. Det er korta litt ned av redaksjonen.

Andre innlegg i debatten har stått i nr. 4 og 5/6—78. Vi gjentar oppmodinga til K.G. om å svare på polemikken.

Er det «radikale bokmålet» m-l-rørslas målline?

**Kva slags språk er bokmålet?
Er ikkje det radikale bokmålet
folkeleg og norsk nok?**

Sjølv om nemninga «bokmål» blir brukt om det skriftspråket i Noreg som har dansk opphav, er det viktig å hugse på at det heller ikkje er ei einsarta språkform, og det er enda viktigare å vera merksam på korleis dette blir utnytta i kampanjen mot nynorsk skolemål. Langs ein skala frå «mye dansk — litt norsk» til «litt mindre dansk — meir norsk» har vi nær det eine ytterpunktet såkalla konservativt bokmål (med ei meir vel-låtande omskriving også kalla «moderat» bokmål). Det er dette språket som blir brukt i dei største avisene (Aftenposten, Adresseavisen osv.), i heile vekepressa, i rekla-

me og forretningsspråk. Det er mao. mange nordmenn som så å seia aldri les anna språk enn dette. Det danske preget i dette språket kan ikkje gjømmast eller snakkast bort. Det har gjennomført tokjønnsystem (med noen få *norske låneord* (!) som *kan* ha hokjønnsendingar), det har enkle vokalar der norsk gjennomgåande har diftongar, det har fortid av verb på *-et*, det har ei mengd unorske ordformer (*sne, frem, sprog*, osv.) Men det er heller ikkje nødvendig for riksmålsreaksjonen (og samnorskfolk!) å bortforklare denne samanhengen. Alle påstandar om at bokmål er dansk og ikkje norsk, blir møtt med noe som er kalla «radikalt bokmål». Dette er også bokmål, men det «radikale» går vel ut på å bruke litt fleire norske former. (Kva som

skal vera så «radikalt» ved å bruke norsk i Noreg, har aldri blitt heilt klart for oss.)

Korleis skal vi så stille oss til «radikalt» bokmål? Her som elles gjeld det først og fremst å analysere rett på grunnlag av fakta, og ikkje laga seg modellar som ein så prøver å presse språkforholda inn i. Det er særleg to sider ved «radikalt» bokmål vi vil ta opp her: Kva slags språk er «radikalt» bokmål, og kva plass har det i norsk språkleg røyndom i dag.

Vi skal ta det siste først. «Radikalt» bokmål blir brukt som åte ved skolemålsavrøstingar. Foreldra blir fortalde at bokmålet slett ikkje ligg så langt frå tale-målet til elevane. Men etter at avrøstinga er over, og eit fleirtal av foreldra kanskje har røsta for dette «radikale» «norske» målet, ser både dei og ungane lite til det.

Målet i skolebøkene blir meir og meir konservativt. Det finst snart ikkje utgåver med «radikale» former lenger. I aviser og vekeblad finst det ikkje (unntatt når det står ein kronikk av eit medlem av Språklig Samling — og det er heldigvis ikkje kvar dag), og det er dessverre heller ingen grunn til å rekne med at folk flest utover landet er daglege lesarar av Klassekampen og Røde Fane (enno!).

«Radikalt» bokmål er ein illusjon og ein abstraksjon. Det er ein idé om eit språk, og ikkje eit språk. Ingen har eit naturleg forhold til det, og dei som skriv det, må gjøra det med ordlista i hand. Det er ingen naturleg samanheng mellom «radikalt» bokmål og talemålet til folk. Det blir heile tida eit spørsmål om kor langt ein kan gå i norsk lei. Sia «radikalt» bokmål også er tufta på dansk, er ei mengd norske former stengde ute, fordi *systemet* i språket ikkje kan sleppe dei til. «Radikalt» bokmål er ikkje noe brott med konservativt bokmål, skilnaden mellom dei er ein *gradsskilnad*, litt meir norsk, litt mindre dansk.

Vi skal prøve å underbygge desse påstandane med noen få eksempel, og vi skal ta eksempla frå dei seks første sidene i KGs artikkel i Røde Fane nr. 3/78. Dette er *ikkje* for å henge ut KG, snarare tvert om. KG er berre eit døme på dei få som prøver å gjennomføre «radikalt» bokmål i skrift, og han lykkast betre enn dei fleste andre. Om alle bokmålsfolk skreiv som KG, ville det vera *litt* mindre grunn til å avvise bokmålet. (Men likevel måtte det avvisast.) Men sjølv for KG blir det problem. Og problema er av to slag. For det første må han bruke ei mengd unorske ord og former, som er tatt direkte frå dansk/bokmål, og for det andre må han gå langt ut over den vedtatte bokmålsnormalen for å unngå dei verste danske formene. KG veit heller ikkje kor langt det går an å gå innafor normalen. Alt dette fører til inkonsekvensar og ustø språkføring, og resultatet blir eit kunstig blandingsspråk utan indre samanheng. Ofte bruker han meir konservative former enn det som er nødvendig.

I prinsippet har «radikalt» bokmål tre kjønn, men sia det er tufta på ein dansk variant med to kjønn, blir hokjønnsformene tilfeldige og inkonsekvante. På s. 88, 1. spalte, står det *siden*, men han skriv *sida* elles, og eit ord som prøven er brukt på s. 92:1. Av og til blir det full

SPRÅKDEBATT

forvirring av forsøka på å skrive norsk innafor rammene av noko som opphavleg er dansk. I andre linja i artikkelen, s. 87:1, står det *ei* artikkel. Det er i alle fall ikkje norsk; og lenger ute (91:2) står det da også rett nok artikkelen. Når KG skriv *min* linje, mens han elles bruker *linja*, er dette både illustrerende og typisk. A-endingar har etter kvart blitt vanlege hos ein del bokmålsfolk, men likevel greier dei ikkje å gjennomføre kjønnsystemet. Når eit ord som står føre substantivet, skal bøyast i kjønnsstikk, skal dansken fram. Og av og til har den stakkars «radikale» bokmålsmannen ikkje noe val: *Hvilken linje som vinner* skriv KG (88:1). Kva heiter *hvilken* i hokjønn, KG? Har du prøvd med *hvilka*? Det skulle vera «radikalt» og norsk. Ein del andre ord har også ei særskilt bøyning i norsk, som fører eit mildt sagt utrygt liv i bokmålet. Inkjekjønnsforma av *annen* heiter *anna* på norsk, men KG skriv konsekvent *blant annet*. Same problem har ein med bestemt fleirtal av inkjekjønnsord. *Fjella* og *husa* går greitt. Dei mest påpasselege får kanskje også med *problema* og *sitata*, men *kompromissa* blir for sterkt, sjølv for KG. Han skriv *kompromissene* (s. 92:2). Kor går grensa? Når har inkjekjønnsord *-a* i bestemt fleirtal, og når har dei *-ene* i «radikalt» bokmål?

Når ein skal skrive «radikalt» bokmål, stangar ein heile tida mot dei danske formene i det konservative bokmålet. Det kan gå greitt å rive seg laus når det gjeld enkelte ord og samanhengar. KG og andre har sikkert ingen vanskar med å skrive f.eks. *laus*, men verre blir det i samansetningar som *kulturløs* (s. 93:2). Forma *ho* er «tillaten» i bokmål, og det er den forma som samsvarar best med norsk talemål, derfor er ho også brukt i nynorsk. Dei som skriv «radikalt» bokmål bruker da også titt denne forma, men korfor da ikkje *hokjønn*? KG skriv *hunkjønnsformer* (s. 93:1).

Slik kunne vi drive på med å rekne opp detaljar og former, men dette vesle utvallet får greie seg. Vi skal heller ta opp ei anna side ved «radikalt» bokmål i høve til norsk, nemleg *syntaksen* (setningsbygningen og ordføyinga). Sia bokmål har røter i dansk skriftspråk, drar det med seg ei rad unorske syntaktiske konstruksjonar. Folk som skriv «radikalt» bokmål, greier ikkje å halde desse ute or språket sitt. Eit slikt døme er førestilte eigedoms-

ord: *hans linje*, *deres embetsmenn* (2 gonger), *sin kamp*, og altså *min linje* (alle desse eksempla frå s. 88). I norsk blir slik ordstilling brukt berre når ein vil legge vekt på eigedoms-ordet. Men enda verre er typiske substantiv-konstruksjonar, som det «radikale» bokmålet ikkje har noen skulpar med, men som er fremmen- de for norsk: *bruk av mane norske former* (87:2), *Med utviklinga av Norge til ein moderne nasjon* (88:2), *i utviklinga av landet* (90:2), og til slutt denne «godbitten»: *Den danske føydalismens undertrykkelse av Norge har skapt det historiske grunnlaget for undertrykkelsen av det norske språket* (88:2). Men som sagt, KG er likevel av dei betre!

KG prøver av og til å unngå bokmålsformer som læt altfor dansk, og da må han gå ut over bokmålsnormalen. Bokmålet (også det «radikale») har ikkje rom for dei norske partisippformene av sterke verb, så KG skriv i staden *skriv*i (91:2 og 92:1). Men dette er altså «forbodi» i bokmål — fordi bokmålet har dansk grunnlag. Ordet *dau* er godt norsk, og det står i bokmålsordlista, men verbet *å daue* (93:2) kan ein ikkje bruke. Det heiter *å dø*. Korleis skal ein kunne lære seg å bruke eit slikt språk? Nynorsk har *daud* — *å dø*y med eit regelbundi omlydsforhold mellom dei to diftongane, som i *laus* — *løyse*, *sau* — *søye* og mange fleire.

Folk som skriv «radikalt» bokmål har alvorlege vanskar med adjektivet *gal* og inkjekjønnsforma *galt*. Desse formene er ikkje godt norsk, og så må ein prøve å få til ei norsk form, og ein ender med Oslo-forma *gærnt*. Korfor skriv ein eit slikt misfoster når ordet heiter *galen* — *gali* (*gale* eller *galent*) — *galne* på norsk? Desse skriftformene dekkjer dei norske talemåla, inkludert Oslo-forma «gærnt». Skriftforma *gærnt* er eit ynkeleg utslag av forsøket på å skrive norsk bokmål.

Nynorsk høver også for austlendingar.

Så lenge vi har to offisielle skriftspråk i landet, vil det vera ein kamp mellom desse to, og til no har det vori ein ulik kamp. Maktforholda i det norske samfunnet er til beste for bokmålet, og i det kapitalistiske Noreg vil alltid folket sitt eige språk, nynorsken, møte motstand frå kapitalen og borgarskapet med sitt språk, bokmålet. Og i eit samfunn med økonomisk og

politisk undertrykking, vil også ein stor del av folket vere språkleg undertrykt og kjenne seg pressa til å bruke bokmål. Ei tospråkslinje er derfor ei daudslinje for nynorsken, og parolen om «Nynorsk som einaste riksmål i landet» er derfor heilt rett. Vi må samle oss om nynorsknormalen som skriftspråk fordi han er det *einaste* alternativet vi har, og han er attpå til eit *godt* alternativ. (Men det tyder som kjent ikkje at han ikkje kan bli betre.)

Som argument mot dette har det blitt sagt at sjølv om nynorsken høver best for dei aller fleste nordmenn, finst det likevel delar av landet der det folkelege talemålet ligg nærmare opp til bokmål enn til nynorsk. For det første er det ingen objektiv måte å måle språkleg likskap og ulikskep på. Det finst dessverre ingen målestav for slikt. Men det er ikkje vanskeleg å vise at viss ein slik påstand skal vera tilnærma riktig, må ein med «bokmål» meine «radikalt» bokmål. Vi har alt sett kva slags språk det er. Det er ikkje «radikalt» bokmål som er alternativet til nynorsk; nei, det er den forma for bokmål som har kapitalmakt og statsmakt bak seg: Det konservative («moderate») bokmålet, slik vi møter det i f.eks. Aftenposten og i reklamen (og dessverre meir og meir også i skolebøker).

Er det forresten ikkje slik at også nynorsken er eit høveleg skriftspråk for folk på Austlandet? Jau, det er ingen språklege grunnar til at ikkje også folk med austlandsdialekt skal kunne bruke nynorsk som skriftmål. Men *ingen* dialekt i landet svarar heilt til nynorsknormalen. *Alle* som skriv nynorsk må gå eit lite stykke bort frå visse detaljar i målføret sitt. Det gjeld vossingar og sogningar, trønderar og Oslo-folk. (Den einaste staden i landet der hokjønnord på *-e*, f.eks. *jente*, blir bøygd i samsvar med nynorsknormalen, er forresten i Oslo og i strøket rundt Oslo-fjorden!). Men det viktige er at *alle* som talar ein norsk dialekt, finn samsvar mellom dialekten og nynorsknormalen, som dei ikkje finn i bokmålet. Om det ikkje er samsvar i detaljar, så er det i alle fall samsvar i system. Nynorsknormalen er ein god samnemnar for dei norske dialektane, det er ingenting i han som ikkje er norsk; det grunnleggjande systemet er norsk, og samsvarar med alle norske dialektar. Han inneheld ikkje unorske element som står og stenger for dei som vil skrive

SPRÅKDEBATT

Så lenge vi har to offisielle skriftspråk i landet, vil det være ein kamp mellom desse to, og til no har det vori ein ulik kamp. Maktforholda i det norske samfunnet er til beste for bokmålet og nynorsk vil alltid møte motstand frå kapitalen og borgarskapet.

norsk. Som system skil ikkje austlands-måla seg ut ifrå andre norske dialektar. Motstanden mot nynorsk på Austlandet kjem ikkje av språkleg ulikskap, det er ikkje først og fremst *språklege* grunnar til at barn på Austlandet ikkje får si første lese- og skrive-opplæring på nynorsk.

Praksisen til m-l-rørsla i målspørsmålet.

I praksis har hovudlinja til m-l-rørsla i målspørsmålet gått ut på oppnorsking og «radikalisering» av bokmålet. («åssen»-normalen), i staden for å kjempe for ny-

norsk som einaste riksmål i landet.

Noen fakta: Ein gjennomgang av *Røde Fane* for 1976–77 viser at 10 prosent av stoffet er på nynorsk. Oktober gir ut fem av tolv band i Lenin-serien på nynorsk, mens heile Mao-serien er på bokmål. Nynorsk-prosenten i *Klassekampen* er sterkt skiftane, som regel er han svært låg, og ikkje i noe nummer har han vori nær 50 prosent.

Bokmålet som blir brukt varierer frå «radikalt» bokmål som går langt ut over «tilletne» former, til stivt konservativt bokmål. Det norske tilfanget som de tar inn i bokmålet, er mest berre former som blir brukte på Sør-austlandet. Orda «gæ-ern», «åffer», «åssen» er i ferd med å bli kjennemerke på eit særskilt m-l-språk. Dette er med på å styrke illusjonane om at sør-austlandsk er bokmål. Det er ei landsdels-sjåvinistisk linje som splittar folket, fordi det er å trakke på andre dialektar! Det gir inntrykk av at det «går an» å skrive *åffer*, *åssen* osv. i bokmål, men ikkje *kolles*, *koffer* osv. Det ein seier, er da mao. at «seier du *åssen*, *åffer*, *finni*, skal du skrive «radikalt» bokmål med Oslo-slang, seier du *kolles*, *koffer*, *funni*, skal du skrive nynorsk». Vi har ikkje tal på dei gongene vi har kommi opp i diskusjonar med folk om *språket* i eit flygeblad i staden for *innhaldet*. (Og det verste er at ein kjenner seg forplikta til å forsvare dette språklege smørjeriet!) Vi vil få minne dykk om at målfolk over heile landet er temmeleg forbanna på denne Oslo-sjåvinistiske stilen. Og dessutan, viss *alle* variantane av eit ord i *alle* dialektane skal få rom innafor eit skriftspråk, har vi ikkje lenger ein skriftnormal, da har vi språkleg anarki.

Den såkalle «radikaliseringa» av bokmålet ut over alle normalar er berre ein illusjon og ikkje noen farbar veg for partiet. Partiet bør sjå positivt på tiltak for å få flere norske ord inn i bokmålsnormalen, ettersom dette er ein lette for folk flest, og overgang til nynorsk for store landsdelar er no ein gong ikkje aktuelt enno. Folk som ikkje har skiving som yrke, og som ikkje har lært å skrive nynorsk, bør sjølv sagt oppmuntrast til å oppnorske bokmålet sitt. Men til leiarane i AKP, redaksjonen i *Klassekampen*, Oktober forlag osv. må ein stille større krav. Desse må skrive nynorsk og vise gjennom praksis at dette er den einaste vegen til språkleg frigjøring. Så lenge offisielle

SPRÅKDEBATT

talsfolk for partiet held fram med å skrive bokmål, vil dette berre auke illusjonane blant folk om at vegen til språkleg frigjering går gjennom «radikalt» bokmål.

Korfor vil dei ikkje gå over til nynorsk? Vi kan tenke oss to grunnar: Anten meiner dei at «assen-normalen» er den rette. Dette gjeld kanskje dei som er frå Austlandet og som ikkje har lært å skrive nynorsk. M-l-rørsla har gjennom skriftene sine verkeleg vori banebrytande når det gjeld å innføre dialektord og norske former i bokmålet. I praksis har ein gått Språklig Samling ein høg gang. Denne praksisen skulle tilseia at m-l-rørsla både språkpolitisk og ideologisk sver til oppnorsking av bokmålet som hovudlinje. Elles så er det av reint opportunistiske grunnar, fordi motstanden mot nynorsk blant arbeidsfolk skal vera så stor. For det første kan det diskutast om dette er ein rett observasjon, og om det er slik, er det jo, som vi alt har påvist, eit resultat av hard og lang språkleg undertrykking. Dette gjør at ein må ha ein varsam *taktikk* når ein skal fremja striden for det nynorske skriftmålet. Men det gir ikkje under noe høve AKP ei orsaking for å la vera å stille striden for det nynorske skriftmålet som *politisk hovudlinje* også under kapitalismen. Det er reinhekle opportuniste når KG seier at partiet skal vente med å reise striden for nynorsk til etter at sosialismen er innført. Motstanden mellom arbeidsfolk i Noreg mot væpna revolusjon er i dag heilt sikkert større enn motstanden mot nynorsk. Kanskje AKP da heller ikkje skulle ha væpna revolusjon som politisk linje ...?

Like klart som linja til leiinga i m-l-rørsla er å skrive dialektfarga bokmål, er linja å skrive gammalmodig, puritansk og vestnorsk-farga *nynorsk*. Av og til bruker ein ord og uttrykk som er så ekstreme at ein skulle tru det var provokasjonar frå Riksmålsforbundet. Denne språklege praksisen stiller leiinga i m-l-rørsla heilt på linje med DNA og SV i synet på bokmålet som norsk og nynorsk som eit vestlandsmål som ikkje høver på Austlandet.

Når Oktober forlag i Klassekampen 18. januar 1978 talar om å gi ut ordliste for dei «mange lesarane av Lenin-serien som ikkje er vane med å lesa nynorsk», vitnar dette om ei holdning til nynorsken som står fjernt frå målrørsla sitt standpunkt. Oktober ser på nynorsken som eit

statisk, daudt og ein gong for alle fastlagt språk frå eit par mannsaldrar tilbake, som skal leggest så nær opp til vestlandsk som mogleg også om ein sjølv har ein austlandsdialekt å gå ut ifrå. Resultatet blir at folk frå Oslo, Fredrikstad og Tøten skriv *stend*, *gjeng*, *hev* og *vert* i staden for dei like norske (og nynorske) formene *står*, *går*, *har* og *blir*. Det ser ut som dei trur at nynorsk er lik gammalnorsk. Dei forstår ikkje at det er dei nynorske dialektane som skal ligge til grunn for skriftspråket. Da slepp vi å få slike ting som «norrøn utgåve» av *Folkehær mot fascismen*, der det vrimlar av ord og uttrykk som er uforstålege til og med for vestlendingar med hovudfag i norsk frå universitetet. Slike bøker er valdtekt på parolen «Snakk dialekt — skriv nynorsk». Dei støyter folk bort frå nynorsken og styrkar illusjonane om bokmålet. Vi må hugse på at språket utviklar seg både under påverknad frå bokmålet og i kraft av seg sjølv. Dialektikkens lover gjeld språket, òg. Beste måten å rette opp dette på, er å skrive nynorsk med utgangspunkt i dialekten sin, og ikkje vera så livredd for at ikkje alt stemmer med ordlista.

Med ein kamp på to frontar, mot samnorsklinja til DNA og SV, og mot Vestlands-sjåvinismen til visse borgarar på Vestlandet, har vi vunni målrørsla for ei kamplinje igjen, etter 25 år i dvaletilstand. Og vi har på ny begynt arbeidet som borgarskapet, med DNA-leiinga i brodden, har prøvd å halde nede i ein mannsalder. Vi synest ikkje m-l-rørsla skal torpedere denne sigeren.

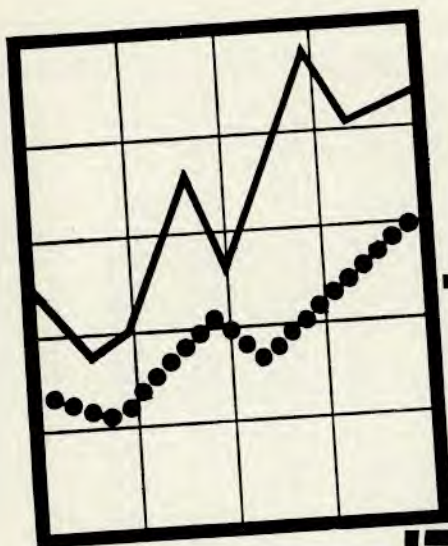
Framlegg til målpolitisk linje for AKP(m-l)

Som ei oppsummering av denne artikkelen, og som eit forsøk på å legge eit konkret grunnlag for vidare diskusjon, har vi sett opp eit framlegg til målpolitisk linje for AKP(m-l). Den diskusjonen som no er i gang må føre til at partiet tar stilling i språkstriden. For å gjøra dette synet så nyansert og målretta som råd er, bør partiet meisle ut ei språkpolitisk plattform.

Vi vil understreke at framlegget vårt berre er meint som ei førebels skisse, som er ufullstendig både i form og innhald. Men dei politiske prinsippa som blir uttrykte, står vi for.

1. Bokmålet er eit imperialistisk undertrykkingsmiddel mot folket i Noreg. Bokmålet er ein avart av det danske nasjonalspråket og kan ikkje utviklast til å bli eit fullgodt uttrykksmiddel for det norske folket. «Radikalt» bokmål er ein illusjon.
2. Det nynorske skriftspråket bygger på det alle dei norske dialektane har felles. Den einaste farbare vegen til språkleg frigjering for det norske folket, er å ta i bruk det nynorske skriftspråket.
3. AKP(m-l) må ha til oppgåve å reise og gå i brodden i kampen for nynorsken og dialektane. Kamp mot språkundertrykking er ein del av kampen mot sosial undertrykking, og ein del av kampen for å verne den nasjonale sjølvråderetten. Det er partiet si plikt så langt det maktar å vera med på, og gå i brodden for å reise denne kampen over heile landet.
4. I dag er fleirtalet av det norske folket undertrykt i skrift gjennom at dei må skrive bokmål. Primært må AKP kjempe for at desse skal få skrive nynorsk i alle samanhengar. Men i den stoda vi er i dag, står ikkje nynorsk på dagsorden i store delar av landet. Under slike tilhøve ser partiet positivt på at fleire norske former kjem inn i bokmålet, ettersom dette minskar språkundertrykkinga.
5. Partiet må ha som offisiell linje å skrive nynorsk, da dette er den einaste vegen til språkleg frigjering. Partileiinga, redaksjonen i Klassekampen og Oktober forlag må konsekvent bruke nynorsk. Dette må gjennomførast straks.
6. Det må leggest opp til ei brei diskusjonrørsla for å heve det målpolitiske nivået. Desse diskusjonane må føre fram til ei språkpolitisk plattform for partiet. Det må utarbeidast kurs i nynorsk skriftspråk.

*Målaktivistar
i Trondheim.*

Dette debattinnlegget polemiserer mot en omtale av boka til Charles Bettelheim: Det store sprang tilbake i Røde Fane nr. 1/79. Artikkelforfatteren hevder at Røde Fane bruker kinesisk statistikk tendensiøst for å svartmale den økonomiske utviklinga under «firerbanden». En feil han mener også blir begått av de nåværende kinesiske lederne.

Vi trykker også svar fra redaksjonen på de neste sidene.

RØDE FANE SVARTMALER:

Om produksjonen i Kina og bruken av statistikk

En sentral kritikk av «firerbanden» er at den har sabotert produksjonen, og at dette har hatt alvorlige følger for Kinas økonomi. Det går fram av Steigans artikkel i RF 5/6-78 s. 50: «På grunn av sabotasje fra «firerbanden» har stålindustrien stagnert, og den årlige produksjonen har ligget på omtrent det samme i 10 år. Dette har skjedd i en førkrigstid. Det har skjedd mens supermaktene har økt sin stålproduksjon kraftig.» Og det går fram av RF 1/79 s. 19—20: «Men 'firerbanden' rota til forholda. Under dekke av kampen mot feilaktige og stive lover og regler, forsøkte de å forkaste alle regler om produksjon og disiplin. Dette skapte ikke få utslag av liberalisme, rot, kaos og stillstand i produksjonen. Denne politikken som i formen var «venstre», førte til det samme som den gamle høyrepolitikken, stagnasjon i utviklinga av produktivkreftene.»

Jeg mener at KKP i dag har en i hovedsak riktig politikk for en rask utvikling av

produksjonen, og at det var nødvendig med et oppgjør med «firerbandens» neglisjering/sabotering av produksjonen. Men det slår meg at ledelsen i AKP (og KKP?) er litt for ivrige etter å svartmale utviklinga av produksjonen i tiårsperioden 1965—75. Steigan og J-E.L. (RF 1/79) gjør nettopp det de beskylder andre for, nemlig å slenge ut konklusjoner uten å henvise til fakta.

Debatt:

Jeg har brukt Statistisk Årbok (SÅ) for 1972, 75 og 78 som kilde og regnet ut årlig produksjonsøkning for Kina og sam-

let verdensproduksjon for endel varer. For ikke å være bevisst selektiv viser jeg til samtlige produkter der Kina er med i SÅ's oversikt. Tallene i SÅ er hentet fra United Nations: Statistical Yearbook. Resultatene er vist i tabell 1. Tabellen viser at landbruksproduksjonen i Kina svinger kraftig fra år til år (klimatiske variasjoner?), men produksjonsøkningen ligger stort sett noe over økningen for verden sett under ett. Viktige produkter i Kina som ris og svinestjett er imidlertid ikke med i oversikten.

For mineraler/metaller er produksjonsøkningen for Kina i perioden 3 til 5 ganger høyere enn for verden under ett. Kina har også en langt jevnere vekst enn øvrige land. Det viser at økonomien i Kina ikke utsettes for kraftige overproduksjonskriser. Dette setter RK's beundring for den kapitalistiske produksjonen (RF 1/79) i et underlig lys. De tall som kommer fram viser jo nettopp det sosialistiske systemets overlegenhet.

KINA-DEBATT

Dersom tallene i SÅ er riktige så indikerer dette at Kina har hatt en langt raskere produksjonsøkning enn de vestlige land. Det er imidlertid ikke noe bevis for at økningen er så stor som en burde vente for sosialistiske land. Jeg synes imidlertid det er vanskelig å dokumentere ut fra disse foreliggende opplysninger at det har vært nærmest katastrofale forhold for utviklinga av produksjonen i årene 1966—76.

ØKNINGA I STÅLPRODUKSJONEN?

Spørsmålet om utviklinga i stålproduksjonen har vært mye framme. Jeg har fem tildels svært divergerende kilder over denne: 1) SÅ. (gjengitt i tabell 1), 2) Steigan «omtrent samme nivå i 10 år», 3) Peking Review nr. 51/78 (gjengitt i RF nr. 1/79), 4. Bettelheim (gjengitt i RF nr. 1/79), 5. Regionalgeografiske analyser, Dansk Gyldendal (se RF nr. 1/79)

J-E-L (RF nr. 1/79) refererer til kilde 3 og 5 i sin artikkel uten å påpeke uoverensstemmelsene. De tallene som Bettelheim refererer avviker ikke mye fra tallene i SÅ. Steigans utsagn må ha støtte i bl.a. kilde 3. Det er lite oppløftende for en videre analyse når kildene spriker så mye. Jeg vil her føre noen argumenter for at kilde 3 gir et uriktig bilde av produksjonsutviklingen i årene 1966—76 selv om tallene i seg selv kan være riktige. Det refereres til produksjonen i 1958 (8 mill. tonn). 1960 (18,7), 1976 (20,5), 1977 (23,7), 1978 (31,7). Det første som slår meg er at produksjonen har øket med 130 prosent på to år fram til 1960. Dette virker mye og kan skyldes forhold som endring i lager av forskjellige halvfabrikata, endring av det sted i produksjonslinjen tellingen foregår o.l. Det lave produksjonstallet i 1976 kan skyldes at det var spesielt mye «uro» og klassekamp dette året. Den store produksjonsøkningen i 1977 og spesielt 1978 antyder at produksjonskapasiteten i 1976 lå langt over produksjonen. (Det tar som kjent flere år å bygge opp et stålverk). Dersom resonnetet over er riktig så er avviket mellom de enkelte kildene bare tilsynelatende, og tallene som er gjengitt i kilde 3 må være bevisst selektive for å «bevise» negative sider ved kulturrevolusjonen. Dette er mye spekulasjon fra min side, og det er stor mulighet for at jeg tar feil, men jeg

Produkt	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	gj.sn.
Sukker	÷ 2.9 0.3	8.0 ÷ 0.1	7.4 4.7	5.2 1.5	3.3 2.5	4.8 2.9	18.2 1.0	2.6 3.7	5.8 2.1
Jordnøtter	÷ 10.2 ÷ 10.7	9.1 7.1	2.1 9.9	3.7 4.3	÷ 7.5 ÷ 13.3	14.9 2.7	3.7 2.4	3.6 11.5	2.4 1.7
Soyabønner	÷ 3.8 7.5	2.3 2.4	6.0 3.8	0.9 4.6	÷ 1.5 9.5	2.6 17.4	0.0 ÷ 8.9	1.7 20.9	1.0 7.2
Bomullsfrø	÷ 2.9 8.7	3.0 0.8	11.5 1.8	÷ 2.6 4.1	÷ 14.5 6.2	52.1 3.3	16.3 5.6	÷ 4.4 ÷ 8.0	7.3 2.8
Tømmer	7.5 ÷ 0.4	7.0 1.7	1.2 11.7	1.8 1.4	2.6 0.8	2.6 2.9	2.7 0.1	0.0 ÷ 4.0	3.2 1.8
Trelast	4.0 3.7	3.8 2.0	7.8 1.2	3.5 3.7	3.2 1.9	3.2 2.4	3.0 ÷ 4.8	3.9 ÷ 6.0	4.1 0.5
Bomull	÷ 2.9 9.7	3.0 0.7	11.4 2.9	÷ 2.5 4.3	÷ 14.5 6.6	80.1 6.1	÷ 1.8 1.0	÷ 4.3 ÷ 11.7	8.6 2.5
Manganmalm	28.6 4.4	11.1 2.8	0.0 1.6	0.0 11.4	0.0 3.6	0.0 6.8	0.0 ÷ 0.3	0.0 2.2	5.0 4.1
Steinkull		31.7 2.6	10.4 3.1	9.1 ÷ 0.2	2.6 1.0	7.0 2.9	5.1 1.8	4.4 5.3	9.8 2.5
Koks	15.4 3.0	13.3 5.1	5.9 6.7	0.0 ÷ 3.1	22.3 ÷ 0.3	22.3 9.2	7.7 0.8	7.1 ÷ 0.5	11.8 2.6
Avispapir	12.5	11.1 3.3	14.2 7.7	8.8 4.7	7.9 ÷ 6.8	8.3 4.7	37.9 3.1	0.0 ÷ 10.0	12.6 1.7
Sement	÷ 18.2 6.4	11.0 4.5	0.0 6.0	20.0 5.8	45.8 6.3	45.8 8.1	8.7 0.6	20.0 ÷ 0.9	16.6 4.6
Stål	36.4 7.3	10.0 8.1	10.0 3.5	16.7 ÷ 2.2	9.5 8.3	17.4 10.7	0.0 1.6	7.4 ÷ 8.7	13.4 3.6
Råjern og ferrol.	35.7 8.1	6.8 8.0	6.8 5.3	22.7 ÷ 0.2	3.7 5.5	0.0 10.4	7.1 2.4	6.7 ÷ 6.3	11.2 4.2

Tabell 1. Det vises prosentvis endring i mengde fra foregående år. Ut for hvert produkt vises to linjer. Den 1. linjen gjelder Kina og den 2. gjelder verdensproduksjonen.

mener det er all mulig grunn til å betrakte ethvert kildemateriale kritisk.

BEFOLKNINGSØKNINGA

J-E-L kritiserer Bettelheim for at han ikke stiller økningen i matvareproduksjonen opp mot økningen i befolkningsmengden. Denne er ifølge J-E-L 2,1 prosent pr år i perioden 1958—71. J-E-L gjør her den bommert at han velger seg et annet tidsrom enn det vi debatterer. For årene 1970—75 var befolkningsøkningen 1,5 prosent (Asch. og Gylde, 78). Er det bare tilfeldig når J-E-L's feil trekker i gunstig retning når det gjelder å «bevise» at økn. i matvareproduksjonen ikke har vært større enn befolkningsøkningen?

I vitenskapen må det være slik at en søker å samle flest mulig data for å bekrefte eller avkrefte en hypotese. For meg virker

det som Steigan, J-E-L og RK har bestemt seg for svaret og deretter velger/konstruerer tall som tilfredsstillte det ønskede svar.

SPØRSMÅLET OM UTENLANDSK TEKNOLOGI

J-E-L kritiserer Bettelheim for at han går imot innføring av utenlandsk teknologi i Kina. Det er forøvrigt riktig, det virker som Bettelheim er imot all utenlandsk teknologi. J-E-L gjør imidlertid Kina en bjørnetjeneste ved å videreføre dets argumentasjon ut i det absurde. Han behandler noe som må være et spørsmål som krever stor overveieelse i Kina overflatisk og udialektisk. J-E-L sier: «Dersom Sony i Japan kan produsere svært mange og gode fargefjernsynsapparater på kort tid, så må de kinesiske arbeiderne

KINA-DEBATT

også kunne klare det, dersom de får kjennskap til den måten produksjonen i Japan blir gjort på, og dersom de får muligheter til å benytte samme maskiner, råvarer osv.» Dessverre er ikke spørsmålet om effektivitet i produksjonen så enkelt. Forskjellen på et i-land (Japan) og et u-land (Kina) er bl.a. at det sistnevnte har en langt svakere infrastruktur og forhold ellers eksternt bedriften som gjør at en ikke uten videre kan plassere maskiner fra i-land i u-land og håpe på et like godt resultat. Et lite og enkelt eksempel: Samlebåndet i J-E-L's TV-fabrikk blir kanskje drevet av en elektromotor fra Siemens. Sett at denne gikk istykker og båndet stanset. I Norge ville formannen for dette båndet tatt en telefon til Siemensforhandleren et par kilometer unna. I Kina finnes det kanskje ingen forhandler i hele landet. Resultatet ville være at båndet kom igang igjen etter et par timer i Norge mens det i Kina kanskje kunne ta flere uker.

J-E-L sier videre: «Dersom de japanske kapitalistene har kommet fram til en svært effektiv måte å organisere arbeidet i bedriften på hvor dødtid og rot er eliminert, så er dette allmene sannheter som en kan lære av i USA, Norge og Kina.» J-E-L har rett i at teknikken som sådan ikke har klassestempel, men hva er hensikten med å diskutere dette når poenget/vanskeligheten består i valg av teknologi. Hvilket valg du gjør har åpenbart klassestempel. Det ser man tydelig av imperialismens investeringer i u-landa. Prosjektene som velges tar sikte på størst mulig profitt og de har ikke som hensikt å fremme det teknologiske/industrielle nivå i landene. Hvilken teknologi som velges har også sammenheng med om arbeidskraften betraktes som en forbruksvare (som under kapitalismen) eller som den viktigste ressurs (som under sosialismen).

Avslutningsvis vil jeg si at for en som har fulgt m-l-bevegelsen i snart 10 år så har dens vilje og evne til å søke sannheten vært et viktig framtrekkende trekk. Jeg får derfor håpe at dens lettvinhet i behandlingen/analysen av de indre politiske forholdene i Kina bare er forbigående. Etter min mening er det en langt grundigere og riktigere analyse av situasjonen i verden som ligger bak støtten til Kinas utenrikspolitikk.

ATH.

Statistikken bekrefter

«firerbandens» sabotasje

Svar til «ATH»

Jeg anmeldte en bok av Charles Bettelheim til nr. 1 av Røde Fane i år. I dette nummeret kritiserer ATH deler av artikkelen min. Jeg ser det sånn at deler av denne kritikken er riktig. Samtidig mener jeg at deler av den er feil. Sett over ett mener jeg at den kritikken jeg hadde av Bettelheim fortsatt står ved lag.

STÅLPRODUKSJONEN I KINA

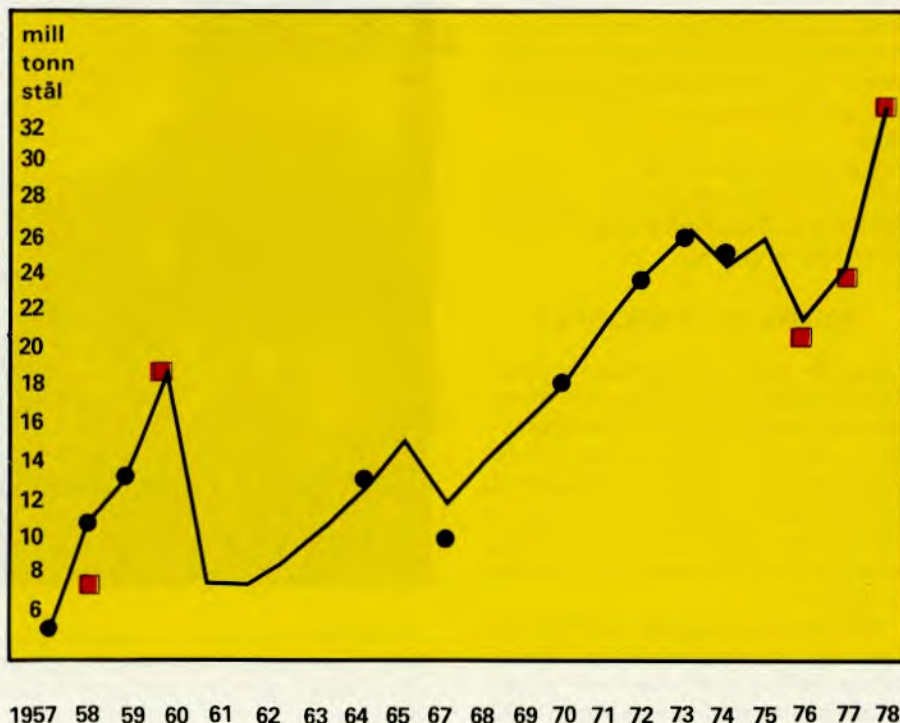
Kritikken til ATH har bl.a. hatt den positive funksjonen at den har tvunget meg til å studere Kinas økonomi nøyere. Når det

gjelder stålproduksjonen i Kina, har jeg skaffet meg nok opplysninger til å kunne tegne kurven nederst på siden:

KOMMENTARER TIL KURVEN

Den helt opptrukne kurven forbinder tall henta fra årbøker utgitt av Far Eastern Economic Review. Dette er et amerikansk tidsskrift som ofte bringer forholdsvis pålitelige opplysninger om den økonomiske situasjonen i Kina. De firantede punktene er opplysninger henta fra Beijing Review. De runde punktene er henta fra den dansk undersøkelsen: Kina-Industri-Paln-Menneske, utgitt av regionalgeografiske studier.

ATH sier at jeg ikke peker på uoverensstemmelser i de danske og de kinesiske opplysningene. Etter mitt syn er dette ik-

KINA-DEBATT

ke nødvendig. Uoverensstemmelsene er svært små. Når vi sammenlikner alle disse opplysningene, får vi et ganske klart bilde av utviklinga i stålproduksjonen i Kina. Talla fra Beijing Review og fra Regionalgeografiske analyser, grupperer seg bra rundt opplysningene som er henta fra det amerikanske tidsskriftet.

DET STORE SPRANGET

Vi ser av kurven at stålproduksjonen i Kina har vært ustabil. I 1957—60 var det en voldsom økning i produksjonen. Årsaken til dette var *Det store spranget framover* som Mao Zedong tok initiativet til i 1958.

Under *spranget* blei det satt i drift tusenvis av enkle smelte-ovner. Millioner av bønder blei mobilisert til å produsere stål. Han Suyin har anslått tallet til 90 millioner.

Etter min mening kunne ikke dette gå bra. Kina måtte bli drivi inn i en ujanm utvikling, en sektorkrise. Jern og stål blei produsert, men transportnettet var ikke bygd ut for å transportere det. Hvem skulle produsere mat nok til alle dem som produserte jern og stål?

Tilbakeslaget kom i 1960. Det var hardere enn de fleste hadde ventet. Det var to årsaker til dette. I 1960 trakk Sovjet alle sine teknikere, ingeniører og spesialarbeidere vekk fra Kina. Dette blei gjort uten varsel. Det skapte svært store problemer for den daglige produksjonen og det satte utbygginga av stålindustrien tilbake.

Samtidig blei Kina i 60—61 ramma av store naturkatastrofer. Deler av landet blei herja av flom. Andre deler var utsatt for en langvarig tørke.

KRITIKKEN AV SPRANGET

I dag blir Det store spranget kritisert. Peng Teh-huai som var den som kritiserte Spranget harest, har blitt rehabilitert etter sin død. Er denne kritikken riktig? Mye tyder på at det var rett å kritisere at det blei satsa for *ensidig* på å produsere stål og korn. Likevel er dette etter min mening ikke nok for å slå fast at Spranget var feilaktig.

Med Det store spranget ville Mao Zedong vise det arbeidende folket i Kina at det var mulig å utføre svært store oppgaver dersom en stolte på sin egen styrke.

Mao ønska å slå et hardt slag mot de gamle religiøse fordommene. Han ønska å frigjøre tenkninga til folk.

Mye av dette blei oppnådd. Entusiasmen for sosialismen i Kina hadde aldri vært større enn da.

Våre opplysninger viser at det under Det store spranget blei produsert hele 18 millioner tonn stål. Dette tallet bør vi ta med en klype salt. Mao snakker sjøl om en produksjon på litt over 10 millioner tonn. Videre har det vist seg at bedriftsledere bløffet med opplysningene for å kunne vise til at de hadde overoppfyllt planene.

KULTURREVOLUSJONEN

I 1966 startet kultrurevolusjonen. Stålproduksjonen går ned. Det er ikke mer-

kelig. Det er en forholdsvis naturlig følge av de store revolusjonære bevegelsene som raste på denne tida.

For åra 1967—73 kan vi legge merke til noe interessant. Produksjonen øker jamnt og trutt. På 6 år er stålprokuktsjonen fordobla.

Dette viser at til tross for store revolusjonære stormer under kulturrevolusjonen, så blir det produsert. Mao og Chou En-lai ønska å fremme revolusjonen for å fremme produksjonen. Det er tydelig at dette synet har trengt igjennom.

Samtidig veit vi at «firerbanden» slåss om makt i denne perioden og til at de blei styrta i 1976.

Vi må forstå at det raste en voldsom klassekamp i Kina i disse åra. Tilhengerne av «firerbanden» ønska å torpedere Deng og andres produksjonsplaner. Sa-

Artikkelforfatteren mener at all tilgjengelig statistikk bekrefter hans hovedpåstand at stålproduksjonen stagnerte under «firerbanden». Han er enig i at hans forrige innlegg ikke i tilstrekkelig grad framhevet faremomentene ved import av utenlandsk teknologi, men står fast ved sin kritikk av Bettelheim.

KINA-DEBATT

botasje av stålproduksjonen var et ledd i denne kampen.

La oss nå se litt på artikkelen til ATH.

«OM Å SLENGE UT KONKLUSJONER»

ATH sier i innlegget sitt: «Men det slår meg at ledelsen i AKP (og KKP?) er litt for ivrige etter å svartmale utviklinga av produksjonen i tiårsperioden 1965—75. Steigan og J-EL gjør nettopp det de beskylder andre for, nemlig å slenge ut konklusjoner uten å henvise til fakta.»

Dette er sterke ord, ATH. Har du dekning for disse påstandene? Ledelsene i AKP og KKP får svare for seg sjøl. Når det gjelder min artikkel mener jeg du tar feil.

Jeg sier følgende: «Et av de viktigste poengene hans (Bettelheims) er at «firerbanden» ikke skada økonomien i Kina med politikken sin.»

Når det gjelder stålproduksjonen, sa jeg: «Om stålproduksjonen sier Bettelheim f.eks. at den økte fra 12,5 millioner i 1965 til 23,8 millioner tonn i 1974. Og så «glemmer» han å fortelle at i 1973 var stålproduksjonen totalt på 25 millioner tonn. Med andre ord en nedgang på 1 million tonn fra 1973—74.» (Her er det en trykkfeil i RF.)

Legg merke til følgende: *Ikke noe sted* snakker jeg om at «firerbanden» har klart å ødelegge økonomien i Kina i *alle åra* fra kulturrevolusjonen starta til 1976.

Jeg peker på at «firerbanden» skapte store problemer for stålproduksjonen bl.a. i 1973—74. Dette underbygger jeg med en dansk analyse.

Alle de opplysningene jeg har fått siden den tid, bekrefter dette inntrykket. «Firerbanden» skapte svært store problemer for stålproduksjonen fra 1973 til den blei styrta.

Også ATHs egne undersøkelser bekrefter dette inntrykket. Ifølge den FN-statistikken han har undersøkt, sto stålproduksjonen stille i 73—74. Videre var veksten i perioden 74—75 bare på 7,4% eller noe over halvparten av den gjennomsnittlige prosentvise veksten på 13,4%.

POLEMIKKEN MOT BETTELHEIM

Jeg kan derfor ikke være enig med ATH når han kaller min polemikk mot Bettel-

heim på dette området for «å slenge ut konklusjoner uten å henvise til fakta».

Forøvrig mener jeg at polemikken mot Bettelheim er helt rett på dette punktet. De mer omfattende undersøkelsene jeg her gjort viser bare hvor løgnaktig Bettelheim er. Bettelheim er ikke ute etter å avdekke virkeligheten. Oppgava hans er å reinvaske «firerbanden». Han er en kjent økonom som har spesialisert seg på forholda i Kina. Han har vært mye i Kina, og har tilgang på kinesiske kilder. Han veit derfor at «firerbanden» har skada stålproduksjonen og holder vekk de opplysningene som kan bevise det. En sann person har vi ikke mye å lære av når vi skal analysere forholda i Kina.

JORDBRUKSPRODUKSJONEN OG BEFOLKNING

ATH kritiserer meg for å ha brukt tall for befolkningsøkning i perioden 1958—71 når vi diskuterer perioden 1966—76. Denne kritikken har han helt rett i. De opplysningene jeg nå sitter inne med viser at befolkningsøkningen var på mellom 1,5 og 1,9 under kulturrevolusjonen.

Likevel mener jeg at ATH omgår *poenget* jeg vil ha fram: At all produksjon og også jordbruksproduksjon må vurderes ut fra den *helhetlige* situasjonen i landet. Her kommer befolkningsøkninga inn. Jordbruksproduksjonen må i hvert fall holde tritt med den. Men også andre forhold spiller inn. Dersom landet er oppe i en voldsom kampanje for å utbygge industrien, må jordbruksproduksjonen øke mye. Det er ikke nok at den holder tritt med befolkninga. I dag trenger Kina å øke jordbruksproduksjonen voldsomt for å øke levestandarden til folk og for å skaffe et overskudd som kan sikre det store moderniseringsprogrammet.

Jordbruksoverskuddet må brukes til innenlands kapitalakkumulasjon og til eksport for å sikre teknisk utrustning. Sånne spørsmål trekker Bettelheim overhodet ikke inn i sin «analyse».

TEKNIKK OG KLASSEKARAKTER

ATH gir meg rett i at teknikken ikke har klassekarakter. Så sier han: «Men hva er hensikten med å diskutere dette når poenget/vanskeligheten består i valg av teknologi?»

Jeg er enig i at det er et stort og kompli-

sert problem for Kina å innføre den teknologien som er best tilpassa de kinesiske forholda. Jeg er enig i at det kan oppstå problemer dersom de importerer avanserte maskiner som de ikke kan reparere sjøl osv.

Kina importerer nå teknologi. De sender studenter til utlandet. De inviterer vestlige teknikere og eksperter til Kina. De forsøker på svært kort tid både å importere teknologi og lære seg å mestre den på best mulig måte.

Vi er enige om at det vil oppstå problemer i valg av teknologi. Vi vil sikkert også være enige om at Kina vil gjøre feil. De vil importere maskiner de ikke har behov for, maskiner de ikke kan reparere osv. Dette blei ikke trukket inn i min artikkel og blir derfor stående som en skjønning av situasjonen. Likevel synes jeg ikke det er riktig at ATH bagatelliserer polemikken min mot Bettelheim.

Bettelheim mener nemlig at storindustrien og masseproduksjon *må* føre med seg arbeidsdisiplin. Han sier at arbeidsdisiplin = kadaverdisiplin. Han mener at kadaverdisiplin i storindustrien med nødvendighet må få kinesiske arbeidere til å bli føyelige redskaper for byråkratene. Storindustri er for ham ensbetydende med en kapitalistisk måte å produsere på. Dette synet er det riktig å avvise.

AVSLUTNINGSVIS

Hovedpunktet i kritikken til ATH, er at jeg og andre har sagt at Kinas økonomi var en eneste stor katastrofe i åra 1966—76. Dette har jeg aldri ment. Jeg har ment at «firerbanden» virkelig klarte å skape store problemer når de fikk stor innflytelse også over økonomien.

Jeg har vist dette for en så viktig del av det økonomiske livet som stålproduksjonen, kjerna i tungindustrien.

Dersom en skal gå ut fra de talla ATH trekker fram, finner vi en mye lavere vekstrate i 1974 og 1975 enn for gjennomsnittet av åra 1968—75. Dette peker i samme retning: At «firerbanden» klarte å sabotere også *andre* deler av Kinas økonomi. Dette har jeg foreløpig ikke undersøkt, men vi kan kanskje komme tilbake til det seinere?

J-EL

En leser har sendt oss dette innlegget om stålproduksjonen i Kina. Det tar opp betydninga av stål som en strategisk råvare i sosialistiske land, og drøfter stagnasjonen i stålproduksjonen i perioden 1960–76. Det oppsummerer Maos vurdering av stålproduksjonen, og planene for moderniseringskampanjen sett i forhold til de sannsynlige resultatene for den tilsvarende perioden i supermaktene USA og Sovjet. Forfatteren kommenterer også Charles Bettelheims bok «Det store sprang tilbake».

Debatt:

Det er ikke tilfeldig at Mao tar opp Kinas stålproduksjon en rekke steder i bind 5 av Utvalgte Verker. Den er en god gradmåler på et lands industrielle nivå, altså bl.a. hvor langt utviklinga av produktivkrefte- ne har kommet. Ennå i dag, 30 år etter revolusjonen, ligger Kina langt etter USA og Sovjet i stålproduksjon. Hvorfor?

Er ikke sosialismen overlegen alle andre økonomiske systemer? Er ikke vi for sosialismen fordi den løser problemer som økonomiske kriser og arbeidsløshet. Er ikke vi for sosialismen fordi produksjonsforholda ikke legger bånd på, og hindrer utviklinga av produktivkrefte- ne?

Altså: Ifølge den marxistiske teorien skal det være mulig å produsere mer og raskere under sosialismen, i tillegg eliminerer dette økonomiske systemet etter hvert de viktigste økonomiske problemene som kriser, arbeidsløshet og kriger.

Men dette skjer ikke over natta. Kina har f.eks. støtt på en rekke vanskeligheter som har gjort sitt til at produksjonen har stagnert og at målsetningene i en årrekke ikke har blitt oppfylt. Sosialismen har også sine problemer, la oss foreløpig kalle dem for «kriser».

En av de viktigste grunnene til dette, er manglende erfaring i å bygge sosialismen. Mao oppsummerte Stalins feil, men måtte sjøl også gjøre en rekke feil, noe han også innrømmer. Stålproduksjonen viser Kinas problemer med å bygge opp

økonomien. Det er en kjensgjerning at stålproduksjonen i lang tid stagnerte under Mao, bl.a. fra 1960 til 1976.

La oss gå til en del kilder og granske Kinas stålproduksjon opp gjennom landets historie, og se litt på produksjonen i andre land.

Mao om stålproduksjonen før og etter revolusjonen

«Under herredømmet til imperialismen, feydalismen og byråkratkapitalismen vokste produktivkrefte- ne i det gamle Kina langsomt. I mer enn femti år før frigjørings- ga produserte Kina bare noen få titalls tusen tonn stål i året, når vi ikke rekner med produksjonen i de nordøstre provinsene. Dersom vi rekner med disse provinsene kom den høyeste årlige stålproduksjonen bare opp i drøye 900 000 tonn. I 1949 var den nasjonale stålproduksjonen litt over 100 000 tonn.»

I 1957 kunne Mao si følgende:

«I 1949 var produksjonen vår bare 190 000 tonn; etter den treårige gjenopp- bygningsperioden var den over 1 000 000 tonn, og nå, fem år seinere, har den nådd 5 200 000 tonn, ei økning på mer enn 3 000 000 tonn på fem år. Etter fem år til kan produksjonen vår komme over ti- millioner merket eller litt mer, og nå 11 500 000 tonn. Kan vi da klare 20 000 000 tonn når den tredje femårsplan- en er fullført? Ja, det kan vi.»

Ifølge Mao skulle den første femårsplan- en fra 1952–57 oppnå 5 millioner tonn. Det gikk greit. Den andre fra 1957–62 11,5 millioner tonn, og den tredje fra 1962–67, 20 millioner tonn stål.

Allerede i 1958 hadde Kina nådd 8 millioner tonn stål, og 2 år seinere 18,66 millioner tonn. Planene lå altså an til å bli for- sert med en hel femårsplan. Fantastiske resultater.

KINAS STÅL- PRODUKSJON

Økonomiske kriser under sosialismen

Fra 1960: Katastrofal stagnasjon

Hva skjedde så? Stagnasjon! Fra 1960—76 steig stålproduksjonen fra 18,66 millioner tonn til 20,46 millioner tonn. En stigning på 1,8 millioner tonn på 16 år. Hvorfor?

Kina hadde bl.a. gjort seg avhengig av Sovjet. Sovjet hadde brutt med Kina i 1960, deres annullering av kontrakter og tilbaketrekning av eksperter fikk katastrofale følger for Kina. Peking Review 51/78 nevner i tillegg to andre viktige årsaker til stagnasjonen, nemlig tre år med naturkatastrofer og spesielt sabotasjen fra Lin Biao og «Firebanden».

Sovjets stålproduksjon

Arbeidernes Leksikon har en tabell over stålproduksjonen i Sovjet fra 1927—34 som viser at Sovjet i 1927/28 produserte 4,25 millioner tonn, året etter 5,76 millioner tonn, mens produksjonen i 1934 var oppe i 9,56 millioner tonn stål. Stalin nevner i beretninga til den 18. partikongressen i 1939 at Sovjet i 1938 produserte 18 millioner tonn stål (i motsetning til England som produserte 10,8 millioner tonn). I begynnelsen av 1957 skreiv Mao at Sovjet produserte 50 millioner tonn. Dette hadde gjort Krustsjov «stormannsgal» og «forblinda av materielle vinninger».

Mao om Kinas og USAs stålproduksjon

Mao slår fast at USA i 1956 «fortsatt har styrke, det utvinner over 100 millioner tonn stål i året og slår til overalt.» «... hvorfor skulle ikke dere, med deres 600 millioner mennesker produsere 200 eller 300 millioner tonn stål, når de med en befolkning på 170 millioner kan produsere 100 millioner tonn? ... Dere har en så stor folkemengde, et slikt veldig territorium, og slike rike ressurser. I tillegg sies det at dere bygger sosialismen, som skal være overlegen ... Å overgå USA er derfor ikke bare mulig, men absolutt nødvendig og påkrevd.» (Bind 5, side 326)

Økonomiske kriser under sosialismen?

Stagnasjonen i stålproduksjonen som inntraff i 1960 kom som et sjokk på kineserne. Men dette viser bare det som Mao sjøl framhever flere steder, at man ikke veit hvordan de objektive økonomiske lo-

KINA-DEBATT

vene under sosialismen virker, altså må man finne det ut, og det tar tid:

«Vi må innse at det er en motsigelse her — motsigelsen mellom de objektive lovene for økonomisk utvikling av et sosialistisk samfunn og vår subjektive oppfatning av disse lovene — og denne motsigelsen må løses gjennom praksis.»

Og fordi Kina, på samme måte som Sovjet, måtte drive nybrottsarbeid, her har det vært mange skjær i sjøen, både av ytre forhold (viktigst her er kontrarevolusjonen i Sovjet) og indre forhold (feilaktige politiske linjer, avhengigheten av Sovjet, «Firerbanden»s kamp mot produksjonen).

Siden det ikke alltid er samsvar mellom de objektive økonomiske lovene og kommunistenes subjektive oppfatning av dem, oppstår det kontinuerlig motsigelser i økonomien. Klassekampen fortsetter, nye borgerlige elementer kjemper mot at lovene i økonomien skal avdekkes. Historisk nødvendige feil fra KKP's side og borgerskapets undergraving av den kinesiske økonomien, har ført til alvorlige motsigelser i økonomien, hindret utviklingen av produktivkreftene, som førte til stagnasjon i økonomien, jamfør stagnasjonen og tilbakegangen i stålproduksjonen.

Vi kunne godt kalle dette en økonomisk krise, men den har en annen årsak enn kapitalismens økonomiske kriser (som springer ut av motsigelsen mellom den private tilegnelsen til produksjonsforholda og den samfunnsmessige produksjonen). Årsaken i Kina ligger altså i subjektivismen i økonomiske spørsmål.

Charles Bettelheim og Kina

Bettelheim hevder i boka «Det store spranget tilbake», at det ikke er riktig at produksjonen har gått så mye tilbake som kineserne sjøl sier. Han hevder bl.a. at stålproduksjonen gikk opp fra 12,5 til 23,8 millioner tonn fra 1965 til 1974. Bettelheims tall divergerer en del fra Peking Reviews, men ikke så mye. Ifølge Peking Review økte produksjonen bare med 1,8 millioner tonn (fra 18,66 til 20,46) fra 1960 til 1976.

Likevel er ikke Bettelheims tall så langt fra virkeligheten. Det var naturlig at det ville bli en viss tilbakegang etter at Sovjet trakk sine eksperter tilbake i 1960, 12,5 millioner i 1965 høres derfor rimelig. Tallene fra 1974 (23,8 millioner stemmer der-

imot dårligere med kinesernes kilder, men er ikke vesentlig feilaktig.

Den feilen han imidlertid gjør, og som ikke kan være helt ubevisst, er at han velger de talla som passer han sjøl best. Det er tull å prate om økning av produksjonen mellom 1965 og 1974 når stålproduksjonen allerede i 1960 lå på 18,66 millioner tonn. Tallene hans *understreker* derfor stagnasjonen, ikke «økningen». Og går vi tilbake til 1958-produksjonen på 8 millioner tonn, altså en økning på 10 millioner på 2 år, så kommer Bettelheims tall i et underlig lys. De har kort og godt ikke noe med virkeligheten å gjøre når han skal vurdere dem.

En utmerka engelsk studiegruppe i kinesisk politikk gir ut månedlig en liten trykksak som heter «Broadsheet». De tar opp Bettelheim og stålproduksjonen i Kina:

«La oss se på bare en av de viktigste industriproduksjonene — stål. Blant de stålverka som blei alvorlig berørt var Anshau, Kinas største jern- og stål-kompleks, som ikke nådde noen av sine planlagte målsetninger i noen av åra mellom 1967 og 1976. Tall fra de siste fem åra i hele Hupeh-provinsen, med bl.a. Wuhan, et av de største stålverkene, viser:

1973:	2,5 millioner tonn
1974:	1,4
1975:	2,0
1976:	1,27
1977:	1,5

Det er vanskelig å forklare slike tall som noe annet enn et resultat av kaos i organisasjonen. I 1978, med «de fire» ryddet av veien, regna man med at resultatet ville

bli opp mot 3 millioner tonn (se R. Bugar, China Trade & Economic Newsletter sept. 1978)»

Broadsheets tall viser klart at Bettelheims snakk om produksjonsøkning har lite for seg. Bettelheim går til og med så langt som til å dra den konklusjonen at han har vist at «det samla økonomiske resultatet fra 1966 til 1976 var meget gunstig». For hvem da, Bettelheim.

Ifølge Mao produserte USA nøyaktig dobbelt så mye stål som Sovjet i 1956, nemlig 100 mot 50 millioner tonn. Hva er talla for 1978?

Ifølge «Newsweek» produserer USA nå *mindre* stål enn Sovjet. USA: 135 millioner tonn, Sovjet: 166 millioner tonn. På litt over 20 år har USAs produksjon økt med 35 prosent, Sovjets med over 200 prosent. Hvem styrker seg?

I forhold til supermaktene er Kina fremdeles en «mygg» når det gjelder stålproduksjon.

Newsweek har satt det endelige tallet for 1978 i Kina til 34 millioner tonn stål. Det vil si en økning på 10 millioner tonn i løpet av et år. Dette er rekord. Ifølge Peking Review (51/78) ble den forrige rekorden oppnådd i 1959, hvor det var en økning på 5,86 millioner tonn i forhold til 1958. Peking Review kan også melde at både stålverkene i Anshan og Wuhan har satt nye rekorder i løpet av 1978. Første målsetning er 60 millioner tonn stål i 1985. Hvis tempoet fra 1978 fortsetter, og til og med øker litt, så skulle Kina i løpet av de 7 åra fram til utgangen av 1985 faktisk øke sin produksjon til 100 millioner tonn årlig. Det vil da si at Kina er tilbake til det tem-

Historisk nødvendige feil fra KKP's side og borgerskapets undergraving av den kinesiske økonomien, har ført til kriselignende tilstander i bl.a. stålproduksjonen. Men moderniseringskampanja lover godt, og alt ligger til rette for at Kina nå kan ta igjen det forsømte, hevder artikkelforfatteren.

poet som samsvarer med økningen i 50-åra, og vil i 1985 antakelig ikke ligge så langt etter USA og Sovjet, som begge har kriserammede industrier.

For hvordan er tempoet til USA og Sovjet? I 1977 produserte USA 116 millioner tonn og Sovjet 145 millioner. Dette var en økning på henholdsvis 19 og 21 millioner tonn. Konklusjonen på dette er at Sovjet holder et høyere tempo enn USA, men er i ferd med å stagnere i forhold. Kina kan derfor ta igjen USA og Sovjet før år 2000.

Mao måtte ta et oppgjør med Kinas «fantaster» på stålproduksjonens område på slutten av 1950-tallet (20 år etter Stalins oppgjør med disse i Sovjet). Stålproduksjonen i 1959 var 13,86 millioner tonn i Kina. Mao forteller at produksjonen først blei bestemt til 30 millioner tonn. Det ville bety en økning på 22 millioner — nærmere 300 prosent. Planene blei seinere først redusert til 20 millioner, så til 16,5 og endelig til 13 millioner tonn stål. Eventyrpolitikken blei korrigert.

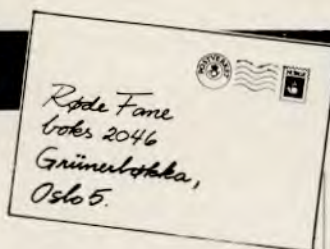
Jeg synes at Huas og Dengs planer for å nå 60 millioner tonn stål i 1985, altså en økning på 100 prosent på 6—7 år både er realistiske og fornuftige. Den planen bør kunne overoppfylles.

Er Kina avhengig av imperialismen?

Hva innebærer handelsavtalene? Investeringsene i Kina? Lånene i utlandet? Alt dette er ment å tjene Kinas linje med sjølberging, og lære av det bra som imperialismen har utvikla, bl.a. teknologi. I hovedsak vil dette styrke uavhengigheten strategisk (på lang sikt), men det er opplagt at Kina også blir *avhengig* av lån, eksperter osv. Dette er underordna, men alt kan snu seg til sin motsetning, så det ligger farer her som kineserne sjøl sikkert er oppmerksomme på. Det bør også vi være. Altså: De indre forholda er styrka. Når det gjelder de ytre forhold er det to tendenser som kjemper mot hverandre. På den ene sida er Kina pressa av Sovjet, dette gjør oppbygginga vanskeligere. På den andre sida kan Kina spille på motsjelsene imperialismaktene imellom, noe de også har gjort på mesterlig vis. Alt i alt er de ytre forholda mer gunstige for Kina enn noen sinne. Stålproduksjonen i Kina bør derfor ha gunstigere betingelser enn noen sinne.

V. A.

BREV

OM KVINNEN OG URKOMMUNISMEN

Redaksjonen har mottatt to brev i tilknytning til debatten om «Kvinnene og urkommunisme» (se Røde Fane 5/6-78). Et innlegg fra Jern-Jesper som gir «Gråtopp» delvis rett i kritikken om en dogmatisk tilnæringsmåte til stoffet, samtidig er han uenig i Gråtoppes bastante form og mener at Gråtoppes kritikk av dogmatisme også rammer han sjøl.

Vi har også mottatt et annet innlegg som tar opp det samme, og vi trykker det i sin helhet.

Siden alle deltakere i diskusjonen later til å være enige om at det ikke er fruktbart å fortsette debatten kun på grunnlag av klassikersitater, men etterlyser moderne forskning som kan belyse spørsmålet, betrakter vi diskusjonen som avsluttet inntil slik forskning blir brakt inn i diskusjonen.

Redaksjonen

Et innlegg jeg ikke likte

Det er mange måter å diskutere på. En lite heldig en er Gråtoppes svarartikkel til Jernjesper i Røde Fane 5/6-78. Tema er urkommunismen og kvinnens stilling. Jeg oppfordrer folk til å lese de to innlegga, og å dømme sjæl. Så til saken, og svært kort.

TIL REDAKSJONEN

De fleste husker sikkert alle artiklene om kvinnens stilling under urkommunismen som har stått i Klassekampen og Røde Fane. Jernjespers innlegg i Røde Fane oppsummerer slik: han mener at Gråtopp har gitt en feilaktig framstilling av Engels' syn, og ved hjelp av kunstgrep unnått store uenigheter mellom Stalin og Engels. Gråtopp svarer slik: han innrømmer *forsåvidt* at det er uenigheter, men legger all vekt på at nyere vitenskapelig materiale viser at han (Gråtopp) har gitt en riktig framstilling. Dernest at en «fortsatt diskusjon på JJs premisser synes jeg er fullstendig uinteressant». Og hvilke premisser? Jo, — Jernjespers dokumentasjon av uenighetene mellom Stalin og Engels.

Dette siste poenget er etter min mening en direkte uredelighet. Som om Gråtopp liksom har lagt fram nyere vitenskapelig materiale i sine artikler om emnet? Hvor og når? Enhver gjennomlesning av hele debatten viser at debatten og Gråtoppes innlegg har vært ført *så å si utelukkende* med referanser til klassikerne. De premisene som Gråtopp kaller «fullstendig uinteressante» er akkurat de premisene som Røde Fane, Klassekampen og Gråtopp har ført debatten på helt til nå. Og når Jernjesper peker på at framlegginga av Engels' syn er feilaktig, så er det «fullstendig uinteressant»?

Det er helt utmerka hvis og når Gråtopp eller andre tar initiativ til å legge fram nyere historisk materiale både om disse spørsmål og andre historiske spørsmål (f.eks. slaver i Norge og borgerkrigene) slik at debatten kommer over på et mye klarere empirisk og forskningsmessig grunnlag. Her er mange viktige diskusjoner som venter. For eksempel er det liten tvil om at moderne forskning stiller spørsmål om matriarkatet i det hele tatt har eksistert. Og mener ikke moderne norsk historisforskning at et evt. slave-samfunn i Norge lite eller intet hadde å gjøre med borgerkrigene?

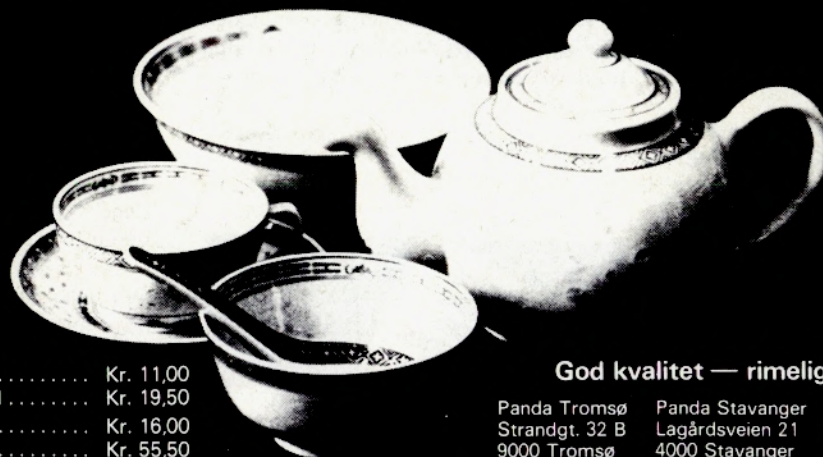
Til slutt. Du klarer ikke å finte meg ut over sidelinja ved å hevde at jeg er enig med Jernjesper i alt og ett, Gråtopp. Men hva var *hovedsaken* i innlegget?

Historiker og hobbyforsker

Returadresse:
Røde Fane
Boks 2046
Grünerløkka, Oslo 5

Kina Porselen

På engelsk betyr faktisk ordet «China» porselen.
Rismønstret har vært benyttet i århundrer.

Skål med skje	Kr. 11,00
Kopp med skål	Kr. 19,50
Stor skål	Kr. 16,00
Tekanne	Kr. 55,50

God kvalitet — rimelige priser

Panda Tromsø
Strandgt. 32 B
9000 Tromsø

Panda Stavanger
Lagårdsveien 21
4000 Stavanger

Panda/Kinaimport
St. Olavsgt. 21 C
Oslo 1